

Deportați în Bărăgan. Amintiri din Siberia românească

Editori: Claudia-Florentina Dobre și Valeriu Antonovici

Introducere și concluzii: Claudia-Florentina Dobre

Traducere în limba engleză: Anca Bărbulescu

Table of Contents Error! Bookmark not defined.

Introducere	6
Scurtă bibliografie a deportării	11
Proiectul „Memorialul deportării”	13
Victor Gaidamut	20
„În gara aceea s-a născut fratele meu cel mai mic”	20
„Ce a urmat ține de domeniul incredibilului”	21
„Nu te lăsa!”	22
„Energia vieții este mai puternică decât energia morții!”	23
Monica Bocșa (Constantinescu)	26
„Ei și-au luat mobila de dormitor”	26
„Asta este casa voastră ! ”	27
„În momentul când s-au eliberat li s-a spus că a fost o greșeală politică”	29
Leonid Galațchi	31
„Vă rog să nu încercați să fugiți că avem ordin să tragem!”	31
„Sus era cerul și jos miriștea de grâu”	32
„Ce facem, ce ne facem?”	33
„Tot timpul eram urmăriți!”	35
„Bine că l-a iertat Dumnezeu de necazuri !”	36
„Cetățeni suspendați”	37
„Am lucrat de la vârsta de 11 ani până la terminarea facultății ca zilier”	37
Marcela Burlacu (Bent)	39
„Oamenii care au trăit acolo știu că așa s-a întâmplat”	42
„Întotdeauna am avut restricții”	45
„Când am mers la școală n-aveam cele necesare”	46
„Taci, că ai fost cu domiciliu obligatoriu”	47
„Totul s-a făcut prin muncă!”	48
„Suferințele astea m-au întărit”	49
„Privesc cu durere, cu lacrimi și cu nostalgie locul unde a fost satul”	50
Carl Franz Dunaenco	52
„Nu știam ce va urma în data de 18 iunie 1951!”	52
„În vagon ... eram noi și calul!”	53
„E inimaginabil ce-am trăit atunci !”	54
„Acolo unde ne-au debarcat era un lan de grâu cosit”	55
„Dar vă spun că a fost foarte greu”	56
„Am tratat comunismul ca pe un gunoi! ”	56
Greta Donțu (Anghelache)	58
„Casa noastră este un țăruș! ”	59
„N-aș dori nimănui să i se întâmple așa ceva !”	60
„Ne povestea mama că dintr-un ou ne hrănea și pe mine și pe fratele meu !”	61
„Ești de la Fundata, de la țăruș?!”	61
„Aici am deschis ochii și pentru mine acasă asta înseamnă!”	62
Epifan Galan	64
Aneta Minge (Udrea)	67
„Eram numiți coreeni”	67
„Pur și simplu ne-am îndrăgostit de pământul acesta din Bărăgan”	69
„Nu aș șterge nimic”	70
Teofil Lupu	71
„Unde ne duceți?”	71
„Faceți chirpici că vine iarna!”	72
„Sunt sătul de făcut case! ”	73
Daria Gogu (Andronache)	75

„Răufăcători ai statului comunist!”	76
„Mi-era tare frică și am rămas cu aceea frică până în ziua de azi !”	77
„Vai, ne dă drumul!”	78
„Nu regret nimic”	79
„I-am considerat pe comuniști draci”	80
Domnica Malofei (Marin)	82
„Mi s-a părut foarte lung drumul, foarte lung”	82
„Să știți că nu o să plecați de aici, aici veți rămâne!”	83
„Învățați că asta e salvarea voastră: școala!”	85
„Mai am insomnii și atunci îmi aduc aminte de toate”	85
Valeriu Sârbu	87
„Am ajuns la Fundata, care astăzi nu mai este înfundată”	88
„D.O., un semn că erai pătat”	89
„Marcați de fugă și teamă”	89
„Sunteți doctorul Sârbu care organiza balul de la Fundata!”	90
Ana Drona (Buga)	91
„Hai, fă-ți bagajul și pune-l la căruță!”	91
„Am trecut prin multe”	93
Florica Minodora Martin (Negru)	95
„Când am plecat de acasă, bunica jelea ca la mort ”	95
„La noi în casă a intrat Dumnezeu ! ”	96
Silvia Mudrei (Moldoveanu)	99
Memoria represiunii comuniste și deportarea în Bărăgan	108
Memoria deportării în Bărăgan: experiența cercetării	109
Introduction	116
A brief bibliography of deportation	121
The Memorial of Deportation Project	124
Victor Gaidamut	130
“My younger brother was born in Titu train station”	130
“What followed was beyond imagination”	131
“Don’t give up!”	133
“The energy of life is stronger than the energy of death!”	134
Monica Bocșa (Constantinescu)	136
“They packed their bedroom furniture”	136
“This is your home!”	138
“When they set them free, they told them it had been a political error”	140
Leonid Galațchi	142
“Please don’t try to escape; we have orders to shoot anyone !”	142
“Above there was the sky, below there was the wheat stubble”	144
“What will we do, what are we going to do?”	145
“We were being watched all the time!”	146
“Thanks God he was spared from all this grief!”	148
“Suspended citizens”	149
“Since I turned eleven until after my graduation, I worked as an unskilled labourer”	150
Marcela Burlacu (Bent)	151
“Those who lived there know that this is what happened”	155
“We always had restrictions”	158
“When we started going to school we didn’t have what we needed”	159
“Keep your mouth shut, you were under forced residence”	160
“It was all done with hard work!”	162
“All that suffering gave me strength”	163
“I look at the place where the village once was with pain, tears and nostalgia”	163
Carl Franz Dunaenco	166
“We didn’t know what would happen on the 18 th of June 1951!”	166

"In the wagon... it was us and the horse!"	168
"What we lived through... is unimaginable"	169
"They left us in a wheat field that had been harvested"	169
"I'm telling you, though, it was very hard"	171
"I considered communism... a piece of garbage!"	172
Greta Donțu (Anghelache)	173
"Our house is a stake in the ground!"	174
"I wouldn't wish that upon anyone!"	176
"My mother feed both me and my brother with one egg!"	177
"You're from Fundata, where they live in holes in the ground?!"	177
"This is the place where I opened my eyes, and to me that's the meaning of home!"	178
Epifan Galan	180
Aneta Mingeu (Udrea)	184
"They called us Koreans"	185
"We simply fell in love with this land, in the Bărağan"	187
"I wouldn't erase a thing"	187
Teofil Lupu	189
"Where are you taking us?"	189
"Make adobe, winter is coming!"	190
"I've had enough of building houses!"	192
Daria Gogu (Andronache)	193
"Enemies of the Communist state!"	194
"I was very scared and that fear stayed with me to this day!"	196
"Oh my God, they're letting us go!"	197
"I have no regrets"	199
"I thought of the Communists as devils"	200
Domnica Malofei (Marin)	201
"The road felt so, so long to me"	201
"Have no doubt, you won't leave this place, this is where you'll stay!"	203
"Study, that's your salvation: studying!"	204
"Sometimes I can't sleep and then I remember it all"	205
Valeriu Sârbu	207
"We ended up in Fundata, which nowadays isn't <i>înfundată</i> anymore"	208
"D.O., a sign you were tainted"	209
"Marked by running and by fear"	209
"You are Doctor Sârbu, who used to organise the Balls in Fundata"	210
Ana Drona (Buga)	212
"Hurry, pack your bags and put them in the wagon!"	212
"I've lived through a lot"	214
Florica Minodora Martin (Negru)	217
"When we left home, my grandmother was crying as if we had died"	217
"God came into our house!"	218
Silvia Mudrei (Moldoveanu)	222
The Memory of Communist Repression and the Bărağan Deportation	231
The Memory of Communism in Romania	232
The Memory of Bărağan Deportation: Our Research Experience	234

Introducere

În România comunistă, deportarea/dislocarea persoanelor prin mijloace represive și-a găsit inspirația în modelul oferit de gulagul sovietic. Deportările au început în 1944, primele acțiuni de acest gen vizându-i pe etnicii germani acuzați de colaborare cu autoritățile naziste. A urmat strămutarea familiilor de mari proprietari de teren, de fabrici sau de alte întreprinderi comerciale. Țăranii care s-au opus colectivizării au fost și ei la rândul lor dislocați din satele răzvrătite în sate deja „pacificate” de autorități. După 1955, foștii deținuți politici, eliberați din închisori și lăgăre de muncă, vor fi trimiși și ei cu domiciliu obligatoriu în diverse localități, cei mai mulți în satele din Bărăgan deja construite ca urmare a deportării din 1951. În 1967 deportarea cetățenilor români a fost declarată ilegală chiar de autoritățile comuniste¹.

Cel mai amplu și tragic episod al acestui fenomen represiv a avut loc în iunie 1951 când aproximativ 44 000 de persoane², care locuiau pe o rază de 25 de km de la granița cu Iugoslavia, au fost deportate în Bărăgan într-una din cele mai secrete, rapide și represive acțiuni organizate de autoritățile comuniste. Germani, bulgari, sârbi, evrei, români bănățeni și olteni, basarabeni, bucovineni, aromâni, vlahi, megleno-români etc. au fost deportați din zona lor de origine sau de „dislocare”³ în plin câmp, unde au fost obligați să își construiască, pornind de la zero, o nouă viață.

În martie 1951, Consiliul de Miniștri ai Republicii Populare Române hotărăște „... să dispună mutarea din centrele aglomerate a oricăror persoane cari nu-și justifică prezența în aceste centre, precum și mutarea din orice localitate a persoanelor cari prin manifestările lor față de

¹ Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România, *Raport final*, București, 2006, p. 307, la adresa web : http://www.presidency.ro/static/ordine/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf, accesat în septembrie 2015 (citată în continuare, *Raportul final*).

² Numărul exact nu este cunoscut, cifra menționată regăsindu-se în mai multe cărți despre deportare și în *Raportul final*.

³ În momentul pierderii Basarabiei, Bucovinei de nord și Cadrilaterului, români din aceste provincii au fost relocați în alte zone din România. Cei mai mulți vor primi proprietăți în Banat și chiar în Oltenia.

poporul muncitor dăunează construirii socialismului în Republica Populară Română. Celor mutați li se va putea stabili domiciliul obligator în orice localitate”⁴. Această decizie coroborată cu hotărârea Consiliului de miniștri nr. 2 din 13 ianuarie 1950 și decretul nr. 6 din 1950 privitoare la înființarea „unităților de muncă” cu scopul „reducării elementelor dușmănoase”, precum și a numeroaselor hotărâri și decrete privitoare la colectivizarea agriculturii, la confiscarea proprietăților etc.⁵ deschideau calea spre realizarea planului de distrugere a elitei satelor românești din regiunile cele mai dezvoltate și mai animate de spiritul libertății.

Au fost deportate, pe baza deciziilor Ministerului de Interne (M.A.I.), îndeosebi decizia nr. 200/1951, acele persoane considerate „periculoase” pentru regimul comunist, persoane care ar fi reprezentat un factor de revoltă atât în eventualitatea unui război cu Iugoslavia lui Tito cât și în procesul de colectivizare a agriculturii. Conform listelor elaborate de autoritățile comuniste, deportarea a vizat următoarele persoane: „chiaburi și cârciumari, basarabeni, macedonieni, persoane care colaboraseră cu armata germană în timpul războiului, cetățeni străini, persoane cu rude care fugiseră în străinătate, „titoiști”, dușmani ai regimului socialist, persoane care trăiau în afara zonei de frontieră, persoane care ajutaseră rezistența anticomunistă, criminali deținuți, germani, foști moșieri și industriași”⁶.

Inventarul agricol și bunurile persoanelor menționate mai sus au fost fie confiscate, fie răscumpărate la prețurile „stabilite de comisiuni numite”⁷, pământurile fiind preluate de către autorități prin Gospodăriile Agricole de Stat (GAS), în timp ce casele au fost fie confiscate, fie întreținute și repartizate „după nevoile locale”⁸. Deportații aveau voie să ia cu ei, conform

⁴ Viorel Marineasa, Daniel Vighi, Valentin Sămânță, *Deportarea în Bărăgan: Destine – Documente – Reportaje*, Timișoara, Editura Mirton, 1996, p. 106.

⁵ Vasile Calestru, *Martiraj în Bărăgan. Lățești*, Iași, Demiurg, 2006, p. 40-45.

⁶ Rusnac Mircea, *Deportarea în Bărăgan*, pe site-ul: <http://www.banaterra.eu/romana/deportarea-baragan-1951-1954>, accesat în noiembrie 2013.

⁷ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 109.

⁸ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 109.

deciziilor autorităților locale (de cele mai multe ori nerespectate în graba acțiuni și a proastei organizări): „doi purcei, doi cai sau o pereche de boi de muncă, una vacă, două oi și o căruță”⁹.

Strămutarea persoanelor condamnate la deportare s-a făcut în vagoane destinate transportului de vite în care erau înghesuiți oameni, animale, bunuri. Garniturile de tren au străbătut România din sud-vest către sud-est unde fuseseră deja stabilite anumite perimetre de locuire, de cele mai multe ori în câmp, pe teritoriul actualelor județe Călărași, Ialomița, Brăila și Galați. Conform hotărârii Consiliului de Miniștri ai RPR, nr. 326/S din august 1951, Ministerul Agriculturii trebuia să asigure un lot de teren de 2500 m² pentru fiecare familie „care se stabilește în centrele de populație” (sic!) din zonele Galați și Ialomița¹⁰. Decizia luată în august consfințește o stare de fapt: deportarea a mii de familii din Banat și Oltenia în stepa Bărăganului pentru o perioadă ce va dura mai bine de 4 ani.

După debarcarea din trenurile care îi aduseseră în Bărăgan, „cetățenii suspendați” ai României comuniste au fost obligați să își construiască propriile case, dar și școala, primăria, miliția, dispensarul, magazinul etc. În vara și toamna lui 1951, toate aceste case și sedii ale administrației vor răsări din „ciulinii Bărăganului”. Deportății au devenit astfel noi colonizatori ai unei lumi vechi, niște Robinsoni Crusoe ai Bărăganului.

Au construit practic din nimic o întreagă lume nouă... 18 sate vor apărea pe harta Bărăganului în câteva luni: Viișoara (raion Slobozia), Răchitoasa (raion Fetești), Olaru (raion Călărași), Salcâmi (raion Fetești), Dâlga (raion Lehliu), Movila Gâldăului (raion Fetești), Valea Viilor (raion Fetești), Fundata (raion Slobozia), Dropia (raion Călărași), Pelicanu (raion Călărași), Ezeru (raion Călărași), Lătești (raion Fetești), Măzăreni (raion Brăila), Zagna (raion Brăila), Bumbăcari, Schei (Călmățui, raion Galați), Frumușița (raion Galați), Valea Călmățuiului

⁹ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 112.

¹⁰ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 107-108.

(Călmățui, raion Galați). Satele „noi” se aflau sub stricta supraveghere a Miliției, părăsirea acestora fiind pedepsită în cele mai multe cazuri cu închisoarea.

De la primele momente ale instalării deportaților, toate persoanele apte de muncă, inclusiv copiii, au fost obligate să muncească în GAS-urile din regiune. Plătiți cu sume modice, controlați periodic și supravegheați continuu, deportații au înfruntat cu stoicism vicisitudinile istoriei și geografiei. Unii dintre ei și-au lăsat viața în câmpia Bărăganului, dar cei mai mulți au supraviețuit. Eliberați în 1955, ei vor păstra toată viața stigmatul domiciliului obligatoriu (DO).

Grațierea deținuților și a deportaților a avut la bază decretul nr. 155 din 4 aprilie 1953. Situația deportaților a fost reglementată prin mai multe decizii ale Ministerului de Interne din 1955 care prevedeau ridicarea restricțiilor de domiciliul obligatoriu pentru familiile deportate. Cu toate acestea, nu toți deportații puteau circula liber prin România. Unora dintre ei li se va impune un „domiciliu obligatoriu parțial”, ei putându-se stabili în „orice regiune a țării, cu excepția Bucureștiului, împrejurimilor Bucureștiului și zonelor de frontieră”¹¹. Bunurile confiscate le vor fi redată parțial. Proprietarii care aveau dreptul să revină în zona de unde fuseseră deportați și-au primit casele înapoi, dar nu și pământul, uneltele, animalele, produsele agricole, confiscate de autorități în momentul deportării lor în Bărăgan.

În urma deportaților, caselor părăsite din câmpia Bărăganului li se vor atribui alți locatari: foști deținuți politici care nu aveau dreptul de a circula liber prin „închisoarea” România. Deja în data de 27 mai 1953, într-un „proces-verbal (Strict secret) al Colegiului Special de pe lângă Ministrul Securității Statului” fuseseră alcătuite 250 de dosare privind dislocarea unor familii de oameni „potențial periculoși pentru regim”¹². După 1964, și aceștia sunt eliberați. Deportarea ia astfel sfârșit, casele părăsite și cimitirele neglijate rămânând ca o urmă de neșters a represiunii.

¹¹ Vasile Calestru, *op. cit.* p. 191.

¹² Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 137.

În 1967, Nicolae Ceaușescu criticând abuzurile făcute de predecesorii săi, indica deportarea ca fiind ilegală și neconstituțională.¹³ După această dată niciun cetățean român nu mai purta în buletin sitgmatul deportării. O umbră a fenomenului represiv plana însă asupra Bărăganului : satele aducerii aminte.

Pentru ca și amintirea acestora să dispară, regimul aplică o *damnatio memoriae* sistematică. Începând cu 1958, satele deportării sunt distruse unul câte unul. Multe dintre persoanele rămase în casele de chirpici și paie după eliberarea din 1955, fiind mult prea vârstnice sau prea singure să își caute un alt loc, au fost nevoite să plece din nou. După 1964, buldozerele transformau toate casele, ce mai înfruntau vitregia vremurilor, în lutul din care proveniseră.

Câteva sate au supraviețuit totuși... doar 10 sate din cele 18 vor fi distruse total în anii '60. În deceniile următoare vor cădea pradă timpului și urgiilor naturii și celelalte sate. Căderii regimului comunist îi vor sta martore: Fundata creată lângă halta Perieți, Dâlga apărută lângă un sătuc deja existent, Valea Călmățuiului și Rubla. Satelor construite în mijlocul câmpului li s-a pierdut urma pentru totdeauna. Rămân doar în amintirea celor ce le-au populat și aceștia din ce în ce mai puțini...

După 2000, Fundata a renăscut. Foștii deportați s-au întors și au reconstituit, chiar dacă nu în același perimetru, satul tristeții, dar și al bucuriei. Un memorial a fost construit la o intersecție de drumuri pentru a marca direcția către locurile deportării¹⁴. Satul Dâlga și-a schimbat la rândul său perimetru și continuă să dănuie. Doar câțiva dintre locuitorii săi își mai amintesc drama dislocațiilor (de altfel numai câteva persoane care mai locuiesc acolo au și trăit această dramă). Rubla s-a înscris în memoria colectivă prin intermediul unor documentare realizate de Jon Gostin și TVR¹⁵. Proiectul nostru, *Deportați în Bărăgan : Amintiri din Siberia*

¹³ Vasile Calestru, *op. cit.*, p. 197.

¹⁴ Memorialul a fost construit prin eforturile unuia dintre deportații mărturisitori din acest volum, domnul Valeriu Sârbu.

¹⁵ „Epifania de la Rubla”, realizator Jon Gostin, TVR2, 2000 (despre cei 6 deportați rămași la Rubla);

românească, se dorește la rândul său un omagiu și un instrument al aducerii aminte a unui episod dramatic din istoria României.

Claudia-Florentina Dobre

Scurtă bibliografie a deportării

Memorii, documente, istoriografie

- Aioanei, Constantin, Cristian Troncotă, „Drama dislocațiilor”, *Magazin istoric*, nr. 5, 1994.
- Andreca, Dumitru, *Dezrădăcinării. Mărturii ale deportaților mehedințeni în Bărăgan*, Turnu Severin, Prier, 2000.
- Bălan, Ioan, „Deportări în Bărăgan, 1951,” *Arhivele totalitarismului*, nr. 26-27, 2000.
- Brusalinschi, Dumitru, *Deportați în Bărăgan*, Călărași, editura Agora, 2001.
- Calestru, Vasile, *Martiraj în Bărăgan. Lățești*, Iasi, Demiurg, 2006.
- Cernicova-Dinca, Tatiana Maria, *Anno Domini 1951 (Bărăgan. Copilărie exilată)*, Timișoara, Editura Mirton, 2003.
- Chițan, Valentin, *Epopoea dislocațiilor. Fundata*, Slobozia, editura Star Tipp, 2001.
- Konschitzky, Walther, Leber Peter-Dietmar, Walter Wolf, *Deportiert in den Baragan 1951-1956. Banater Schwaben gedenken der Verschleppung vor fünfzig Jahren*, Haus des Deutschen Ostens, Munchen, 2001.
- Landsmannschaft der Banater Schwaben, *Und über uns der blaue endlose Himmel. Die Deportation in die Bărăgan-Steppe Rumäniens 1951*, documentare Wilhelm Weber, Munchen, 1998.
- Marineasa, Viorel, Daniel Vighi, Valentin Sămânță, *Deportarea în Bărăgan: Destine – documente – reportaje*, Timișoara, Editura Mirton, 1996.
- Marineasa, Viorel, Vighi, Daniel, *Rusalii '51. Fragmente din deportarea în Bărăgan*, Timișoara, Editura Marineasa, 1994.
- Marineasa, Viorel, Vighi, Daniel, Mihai Botescu, *Fotomemoria unei deportări. Bărăgan '51*. Timișoara, Editura Mirton, 1995.
- Milin, Miodrag, Liubomir Stepanov, *Golgota Bărăganului pentru sârbii din România 1951-1956*, Timișoara, Ed. UDSCR, 1996.
- Milin, Miodrag, *Sârbii din România în Golgota Bărăganului*, Uniunea Sârbilor din România, Timișoara, 2003.
- Mirciov, Rafael, *Lagărul deportării : Pagini din lagărul Bărăganului*, Editura Mirton, Timișoara, 1998.
- Prelipcean Ion, Valeriu Sârbu, *Bărăgan*, Vol I-III, Editura Star Tipp, Editura Little Lamb, 2010-2011.
- Rusan, Romulus, (coord.), *Morți fără morminte în Bărăgan (1951-1956)*, Fundația Academia Civică, 2011.
- Sarafolean, Silviu (coord.), *Deportații în Bărăgan 1951-1956*, Editura Mirton, Timișoara, 2001.
- Spijavca, Elena, *Munci și zile în Bărăgan*, Bucuresti, Editura Fundația Academică Civică, 2004.
- Stoenescu, Lăcrămioara, *Copii – dușmani ai poporului*, Curtea Veche, 2007.
-

Stoenescu, Lăcrămioara, *Memoria stigmatelor*, Curtea Veche, 2012.
Ștevin, Silvestru, *Desculț prin propriul destin*, Mirton, Timișoara, 2004, ed. 2.
Totok, Wiliam, *Aprecieri neretușate*, Editura Univ. Alexandru Ioan Cuza, Iași, 1995.
Vultur, Smaranda, *Istorie traită – istorie povestită: deportarea în Bărăgan: 1951-1956*, Amarcord, Timișoara, 1997.

Documentare, piese de teatru

„Memorialul Durerii”, TVR, realizator Lucia Hossu Longin (episod despre deportarea în Bărăgan realizat și difuzat în 1993);
„Întoarcerea acasă”, scenariu și regia, Josif Costinaș, 1998 (despre deportarea în Bărăgan);
„Epifania de la Rubla”, realizator Jon Gostin, TVR2, 2000 (despre cei 6 deportații rămași la Rubla);
„Destiny of Germans”, realizator Günter Czernetzky, „Black Whitsuntide. Baragan Deportation”, realizatori Tiberiu Stoichici, Adrian Drăgușin. Documentare prezentate la simpozionul internațional, „Deportations. The treatment applied to Germans and other minorities in communist Romania”, București, 2002.
Julieta, dramă scrisă de Visky Andras în 2002 a cărei premieră absolută a avut loc, în noiembrie 2002, la Teatrul Thalia din Budapesta, în regia lui Gabor Tompa (piesa este un text autobiografic scris de Viski Andras inspirat de deportarea în Bărăgan a familiei sale și are în centrul ei drama mamei sale, soția unui preot maghiar și cei șapte copii ai săi).
„Călătorie de coșmar”, regizor Florin Besoiu, 2010 (film documentar de 46 de minute, care tratează deportarea sașilor în lăgărele din URSS prin intermediul experiențelor trăite de patru persoane din Sebeș).
„Fericita întristare a lui Andras Visky”, realizator Jon Gostin, 2011, TVR2 (documentar despre deportarea în Bărăgan bazat pe piesa lui Andras Visky, *Julieta*).
„Povestiri din Bărăgan. Amintiri din Siberia românească”, realizatori Valeriu Antonovici și Claudia-Florentina Dobre, 2013.
„Deportații”, serial TVR2, 2013-2014.
„Proiecte de trecut”, scenariul Ana Blandiana, Andrei Zinca, regizor, Andrei Zinca, septembrie 2015.

Proiectul „Memorialul deportării”

*Prin ce situații limită am trecut! A fost extraordinar! Am supraviețuit
și am și învins până la urmă. Am învins!
(Victor Gaidamut, deportat)*

Volumul, *Deportați în Bărăgan. Amintiri din Siberia românească*, aduce în atenția publicului mărturii inedite despre un fenomen mai puțin cunoscut și celebrat în spațiul public, deportarea persoanelor indezirabile regimului comunist. Fragmentele din interviurile de tip „istorii de viață” fac referire la un episod tragic al acestei forme de represiune, care a avut loc între 17 și 24 iunie 1951, episod cunoscut în literatura de specialitate ca „Rusaliile negre”.

Volumul se bazează pe o serie de interviuri realizate în cadrul unui proiect mai amplu intitulat, „Memorialul deportării”, din care a rezultat filmul documentar, **Povestiri din Bărăgan. Amintiri din Siberia românească**, crearea unui website, **memorialuldeportarii.ro**, organizarea unor dezbateri publice, diseminarea informației privitoare la acest proiect și la deportarea în Bărăgan prin intermediul unor interviuri în presa scrisă și audio-video.

Proiectul a pornit de la dorința noastră de a afla mai multe despre epopeea deportărilor din perioada comunistă. El a avut ca punct de plecare experiența personală a Claudiei-Florentina Dobre, moștenitoare a unui patrimoniu memorial care include și amintiri despre deportații din Bărăgan.

Poza unui grup de oameni în fața unei case de chirpici, părând a aparține unei alte epoci (fotografie reprodusă pe coperta acestei cărți), a jucat rolul madlenei lui Proust, punctul zero al unei experiențe de cercetare (și de viață, în cele din urmă), care și-a dorit să elucideze misterul „satului nou”, „al medicului salvator” sau al „movilei neuitării”, repere memoriale care au reprezentat firul roșu al proiectului nostru. Un proiect unic, focalizat pe martorii deportării care

mai trăiesc încă în satele în care au fost deportați sau în apropierea acestora, care au ales să rămână în locurile durerii, dar și ale bucuriei.

Realizarea unui proiect bazat pe memoria martorilor care au trăit anumite experiențe istorice, mai mult sau mai puțin dramatice, dar purtătoare ale unor tensiuni existențiale cu reziduri traumatice, necesită o pregătire prealabilă a terenului. În cazul nostru, ajutorul oferit de fostul director și profesor de geografie al Cludiei-Florentina Dobre de la liceul „Mihai Eminescu” din Călărași, domnul Călin Ion, a fost esențial, lucru pentru care îi mulțumim din toată inima. Domnia sa ne-a pus în contact cu primii trei foști deportați intervievați de noi, rămași pe malurile Borcei, și care, în ciuda vicisitudinilor istoriei, reușiseră să se facă cunoscuți ca oameni de vază ai orașului Călărași.

Primele interviuri au avut loc în noiembrie-decembrie 2011, într-o sală de clasă a liceului „Mihai Eminescu” din Călărași și la sediul Asociației foștilor deținuți politici și deportați din Călărași, acestea din urmă realizate cu ajutorul domnului Șeștacovici Adrian și a doamnei Luter Ana de la AFDP Călărași. În august-septembrie 2012 am continuat cu o altă serie de interviuri făcute în localitățile Fundata și Dâlga și acasă la domnul Valeriu Sârbu.

Foștilor deportați le-am anunțat intenția noastră de a realiza un film despre deportarea în Bărăgan la care i-am invitat să participe în calitate de martori. Primele interviuri au fost realizate sub forma „povestirilor de viață”¹⁶ pornind de la interesul arătat de noi pentru problematica deportării și rugându-i pe foștii deportați să ne împărtășească experiența lor de viață fără ca noi să intervenim cu întrebări în această primă fază a cercetării.

În urma acestor prime interviuri am realizat câteva videoclipuri de promovare a proiectului, care au fost (și sunt în continuare) găzduite de website-ul lui Valeriu Antonovici,

¹⁶ Metodologia « povestirilor de viață », *récit de vie*, în spațiul francofon, sau *life histories* (în spațiul nord-american) presupune alegerea unei tematici de cercetare, identificarea grupului țintă, de regulă martori ai unui fenomen social/cultural/economic-istoric, dar și stabilirea unui cadru teoretic adaptat problematicii cercetării. Dialogul dintre cercetător și martor este unul deschis, cu o întrebare inițială și fără intervenții limitatoare din partea cercetătorului.

filmandmemorii.blogspot.com, fiind apreciate de vizitatorii acestuia și stârnindu-le dorința de a colabora la proiectul nostru¹⁷.

În aprilie 2013 am revenit cu o serie de întrebări, dar și cu intenția de a surprinde răspunsul la întrebările legate de satele deportării și de experiența viețuirii în aceste localități chiar pe locul de existență a acestora. Deportatii, care au dorit să ne arate locurile deportării, au fost filmați prezentându-ne o topografie imaginară a străzilor, caselor, școlilor și altor instituții din „satele noi”, cum au fost ele numite de autoritățile comuniste și cum au fost și mai sunt încă prezente în memoria colectivă a regiunii. În peregrinările noastre am fost însoțiți și de domnul Șerban Ion, martor indirect al deportării.

Fiecare dintre deportații prezenți la locul experiențelor dramatice trăite în copilărie sau adolescență a populat spațiul gol filmat de noi cu părinți, rude, prieteni, vecini, colegi. În fața ochilor lor se înfățișa o întreagă lume pe care noi, realizatorii acestui proiect, aveam dificultăți să ne-o imaginăm. O miriște cu grâu și/sau un lan de porumb nu te duc neapărat cu gândul la niște localități bine structurate sau la viața unor oameni, care, în ciuda condițiilor dure, încercau să supraviețuiască și să depășească obstacolele puse de regimul comunist. Vizualizam cu greu copiii care mergeau pe uliță spre școala creată de ei, din chirpicii făcuți din lutul Bărăganului, așa cum ne indica unul dintre deportați, sau cimitirul ascuns sub lanul de porumb.

În toamna lui 2013, fragmente din interviurile realizate au fost îmbinate și combinate urmărind un fir cronologic al deportării, rezultând astfel un film documentar de 55 de minute. Am recreat, prin intermediul mărturiilor deportaților, istoria acestui eveniment, din momentul bulversant și dramatic al anunțării veștii că vor fi deportați până la momentul eliberării din domiciliul obligatoriu. Câteva comentarii ale foștilor deportați inspirate de actualitatea

¹⁷ Filmulețele se găsesc și pe site-ul proiectului : www.memorialuldeportarii.ro

imediată (cea a anilor 2011-2012) au fost și ele presărate de-a lungul expunerii filmice pentru a ilustra perspectiva temporală (a prezentului) ce a stat la baza demersului nostru.

Documentarul nostru a fost prezentat publicului în mai multe etape : pe 17 iulie, în avanpremieră, în cadrul simpozionului internațional „Stalinizare și destalinizare. Evoluții instituționale și impact social” organizat de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) și Fundația „Radu Negru”, la Sâmbăta de Sus, Făgăraș; pe 16 octombrie la postul local de televiziune WYLTV Prahova. Lansarea oficială a avut loc pe 7 noiembrie 2013 la studioul Horia Bernea al Muzeului Național al Țăranului Român din București unde ne-am bucurat de prezența a peste 300 de invitați, majoritatea tineri. Documentarul a mai fost difuzat pe 15 noiembrie la Călărași, la sala „Barbu Știrbei” a Consiliului Județean Călărași, pe 10 decembrie 2013 la IICCMER, pe 11 decembrie la sala de expoziții a Parlamentului României. În 2014, filmul a fost prezentat la Câmpina, în câteva licee, și la Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA). Ulterior, am prezentat filmul nostru, la invitația unor facultăți sau licee din București, în cadrul evenimentelor organizate de acestea cu ocazia „porților deschise” sau a „săptămânii altfel”. La majoritatea dezbaterilor, în public, s-a aflat și o parte dintre martorii care apar în film, dar și alți deportați care au participat la reconstituirea „tabloului” deportării în Bărăgan.

Existența acestui film, a site-ului www.memorialuldeportarii.ro, realizat cu sprijinul financiar al părintelui Moga de la biserica Sfântul Nicolae din Câmpina și a celui logistic al lui Augustin Lupu, au dus vestea interesului nostru pentru deportarea în Bărăgan. În momentul în care am decis să publicăm interviurile realizate în cadrul proiectului nostru, demersului nostru i s-au alăturat două doamne : Negru Florica din Timișoara, cu o poveste de viață inedită, și Silvia Moldoveanu (Mudrei) din Brașov, care ne-a transmis un mic manuscris cu povestea vieții domniei sale și câteva poze. Povestea de viață a doamnei Negru a fost înregistrată de Claudia-Florentina

Dobre în iulie 2015 la Timișoara. Doamna Moldoveanu avea deja redactat textul cu amintirile deportării pe care îl publicăm ca atare în acest volum.

Orice anchetă de tip „istorii de viață” include obligatoriu și „caietul de observații”, în cazul nostru pelicula fiind un observator mult mai fidel decât orice cercetător. Emoțiile profunde, privirea uneori înecată în lacrimi, alteori străfulgerată de crâmpie de amintiri plăcute, gesturile ample sau reținute, cuvintele devenite leit-motive și izvorâte dintr-o traumă profundă, pasiunea rostirii sau furia înăbușită au fost înregistrate de peliculă cu cea mai mare acuratețe.

Deoarece filmul nu a putut expune întreaga suferință trăită și mărturisită nouă de către foștii deportați, am decis publicarea acestor interviuri într-un volum care să reflecte atât poziția martorului cât și rolul cercetătorului.

Transcrierea interviurilor, realizată cât mai fidel de Cristina Rădoi și Constantin Rădoi, nu poate reda însă aceea încărcătură emoțională care a însoțit fiecare mărturie înregistrată pe peliculă și redată cu exactitate de filmul nostru, „Povestiri din Bărăgan. Amintiri din Siberia românească”. Oameni cu lacrimi în ochi care rememorează calvarul zilelor de arșiță, a lipsei apei potabile sau frigul și foamea ce i-a urmărit o viață. Glasul tremurând ce evocă amintirea bunicii moarte în condițiile extreme ale deportării sau emoțiile provocate de imaginea unei mame cu patru copii, fără casă, fără hrană, abandonată urgiei Bărăganului. Dar și bucuria provocată de gustul „bunătăților” pregătite de mame la ocazii speciale sau de profesoara de română a doamnei Aneta Udrea, Elena Ghiutum, care făcea un tort de biscuiți, din dragoste față de elevi și din nimicul ce se găsea în magazinul sărăcăcios al unui sat de deportați.

Interviurile publicate în această carte redau povestea de viață a fiecărui deportat înregistrată și redată din perspectiva martorului. Uneori așezarea în pagină nu a redat în mod fidel expunerea orală, dar a păstrat spiritul povestirii și sensul dat acesteia de către fiecare dintre participanții la proiectul nostru. Au fost corectate și greșelile de limbă inerente unei exprimări

orale, care respectă o logică memorială și nu neapărat una lingvistică. Memoria individuală, modelată de limbaj, fără îndoială, nu este liniară, ci secvențială, de multe ori circulară, mai ales în cazul rememorării unor experiențe traumatice cum a fost cea a deportării în Bărăgan din România comunistă a anilor '50.

Interviurile au fost făcute la șase decenii de la experiențele trăite de martori. Timpul și-a adus contribuția lui sedimentând amintirile cele mai relevante pentru experiența de viață, dar mai ales pentru personalitatea fiecăruia dintre intervievați.

În majoritatea dialogurilor, atât în cadrul interviurilor, cât și la dezbaterile publice ce au urmat proiecției filmului, nu am sesizat nicio urmă de ură și nicio dorință de răzbunare. Din contra, martorii și-au construit discursul și povestea de viață pornind de la acea tragedie pentru a ne transmite că „ceea ce nu i-a strivit, i-a întărit”. Sunt oameni care și-au pierdut gospodăriile de mai multe ori, dar care, la 60 de ani de la acele experiențe, ne-au spus că sunt împăcați cu viața lor: majoritatea au făcut studii superioare, au avut meserii respectabile și familii frumoase.

Deportarea a fost un „copy-paste” după modelul sovietic, dar cu accente românești. Toți martorii își amintesc modul în care au fost scoși din case în câteva ore, felul în care au fost urcați în tren cu câteva bagaje și cu spaima că vor fi deportați în Siberia. Martorii au numit, pe bună dreptate, Bărăganul – „Siberia românească”, deoarece, deși la o scală mai mică, aceasta a fost o formă de represiune similară celei din Gulagul sovietic.

Deportații, deși cetățeni români, au fost prezentați de către autorități localnicilor din Bărăgan drept „coreeni”, interzicându-le acestora orice contact cu noii veniți. Cu toții și-au dat seama că noii veniți nu erau „coreeni”, ci români ca și ei, năpăstuiți de vântul aprig al istoriei care își schimbase direcția. Cu timpul au devenit prieteni și buni vecini. Ba mai mult, au împrumutat de la deportați noi tehnici de lucru în agricultură, au descoperit noi soiuri de plante, moduri de a-și aranja curtea, casa etc.

Deportații pe care i-am intervievat au rămas în Bărăgan. Au rămas aici fie pentru că nu și-au mai dorit să se întoarcă în locurile de origine, simțindu-se trădați de consătenii lor, fie că nu mai aveau la ce. Mulți dintre ei veneau din Basarabia, Bucovina sau din Cadrilater iar Banatul nu fusese decât o „casă” temporară. Izgoniți din ea, nu vedeau rostul unei reîntoarceri. Familia fie rămăsese în teritoriile lipsă ale României, fie se închegase cu adevărat în Bărăgan. Așa că au rămas ca să ilustreze peste timp dictonul românesc că „omul sfințește locul”. Au rămas să dovedească prin existența lor că sărăcia, lipsurile și durerea nu sunt un motiv de ură sau dispreț față de viață. Din contra, viața trebuie prețuită. De altfel, fiecare interviu a fost și o lecție de optimism și bunătate. Le mulțumim pentru poveștile lor și le promitem că uitarea nu se va așterne peste suferința lor.

Volumul este unul de amintiri. Amintiri care stau mărturie unei vieți, începută în „ciulinii Bărăganului”, dar continuată frumos cu reușite nevisate în vremurile deportării. Toți cei care depun mărturie sunt niște învingători. Învingători în lupta, inegală și uneori inumană, cu regimul comunist, care a încercat, și de multe ori a și reușit, să distrugă vieți așa cum a distrus casele din chirpici ridicate cu sudoarea vieții și cu lacrimi de copii.

Volumul este bilingv deoarece ne-am propus ca povestirile de viață din Bărăgan să depășească nu numai bariera timpului, ci și a spațiului. Deportarea pe care au cunoscut-o martorii noștri își are echivalent doar în Gulagul sovietic. Toate celelalte țări din Europa centrală și de est, deși au experimentat comunismul, nu au cunoscut un astfel de fenomen, în orice caz nu de aceeași amploare precum cel care a avut loc în iunie 1951 în România.

Victor Gaidamut

*Nu știu în ce măsură memoria poate fi o formă de justiție?!
Mă tem ca toate eforturile voastre să nu fie inutile fiindcă drame
sau tragedii istorice au fost și înaintea celor comuniste
și probabil vor fi și după asta.
Mă gândesc că acum trăim o dramă a democrației sau o tragedie a democrației. ...
Și atunci mă întreb, memoria, ce sens mai are?!*

Interviul redat în paginile care urmează a fost realizat cu domnul Victor Gaidamut într-o sală de clasă a liceului „Mihai Eminescu” din Călărași, în noiembrie 2011. La interviu a fost prezent și domnul Leonid Galațchi a cărui poveste de viață o redăm peste câteva pagini. Domnul Victor Gaidamut, deși inițial neîncrezător în ceea ce privește demersul nostru (așa cum reiese și din motto-ul acestui capitol), a devenit susținătorul nostru cel mai înfocat (în acord de altfel cu personalitatea domniei sale). Ne-a ajutat cu organizarea lansării filmului la Călărași, a fost prezent cu ocazia lansării de la Palatul Parlamentului și ne încurajează în toate demersurile noastre legate de memoria deportării. Domnul Gaidamut ne-a însoțit în aprilie 2013 în încercarea de localizare a satelor deportării, indicându-ne cu acuratețe topografia satului Olaru, sat dispărut, pe vatra cărui astăzi se întinde un câmp cu cereale și/sau porumb.

Domnul Victor Gaidamut a fost profesor de limba română la mai multe școli și licee din Călărași și inspector general adjunct pentru reformă la inspectoratul județean Călărași, director al liceului auto din Călărași, în prezent pensionar. Locuiește în Călărași și scrie pe site-ul mediacalarasi.ro.

„În gara aceea s-a născut fratele meu cel mai mic”

Provin dintr-o familie de agricultori, bunicul meu era un agricultor puternic în comuna lui. A avut un singur fiu, pe tata. Părinții mei au plecat cu desaga în spinare, cu trei copii. Au fugit de teama să nu fie trimiși în Siberia. Ăsta era motivul. Eu așa îl știu de la tata. Au fugit ca să nu ajungem în Siberia.

Am fugit în '40 sau '41, planul era să îl luăm și pe bunicul după ce se rezolvă cu gospodăria. N-am mai reușit să îl luăm. Bunicul a rămas, a fost arestat și a murit în detenție, nu știu nici măcar unde e mormântul lui. Am făcut niște demersuri la procuratura generală a Republicii Moldova să ne comunice certificatul de deces, să știu unde e înmormântat. Eu știu din relatările unor bătrâni că în momentul în care pleca garnitura cu arestați ar fi murit și ar fi

fost aruncat de ceilalți pe marginea liniei ferate. Nu știm mai mult de atât. Și nici nu m-am dus acolo niciodată; și nici nu cred că pot să ajung vreodată fiindcă nu mă mai leagă nimic de acel loc.

Ajunși în România, în gara Titu, am stat acolo... cât s-a putut sta! În gara aceea s-a născut fratele meu cel mai mic. După aceea ne-am tot plimbat, până să ajungem în Banat am schimbat vreo 11 localități de domiciliu. Am stat câtva timp în Oltenia, prin Dolj, la Jubeica. În cele din urmă am ajuns la Teremia Mare, raionul Sânt Nicolau Mare, județul Timiș-Torontal. Așa se numea atunci, Timiș-Torontal, acum e Timiș. Aici am început școala primară, am făcut clasele a I-a, a II-a, a III-a, a IV-a, a V-a, a VI-a...

„Ce a urmat ține de domeniul incredibilului”

Tata probabil că intuise ceva sau avea unele informații deoarece plecase din localitate în zona Medgidia, cu proiectul de a ne lua și pe noi după ce strângeam recolta. Nu am mai apucat. În 19 iunie, au venit Miliția, Securitatea, militari și așa mai departe... Pac, toate actele băgate în mapă și la control! Tata, nefiind acasă, a rămas liber. Mama, cu 4 copii, a fost deportată

Ce a urmat ține de domeniul incredibilului. Călătoria pe tren... Țin minte că ajungând pe la Ciulnița, mama se pregătea de un eveniment dur. A spus că, dacă cumva află că ne duce în Rusia, ea dă foc la vagon ca să fugim ! S-a întâmplat să n-ajungem acolo. Am ajuns însă în Bărăgan, unde am fost aruncați în lanul de grâu copt ! Am fost martor, la bataia oamenilor pentru o cană de apă ! În primele săptămâni veneau cisternele cu apă, adusă din grija partidului, nu?! Veneau cisternele cu apă și ne trimitea mama cu câte o căldărușă să luăm apă. Dar nu reușeam, ne bruscau cei mai bătrâni. Se băteau oamenii pentru apă!

Am trăit în colibă, pur și simplu în colibă, în condiții de subzistență ! Rezervele alimentare pe care le aveam, aveam ceva rezerve căci în Banat s-a trăit bine până să vină „bucuria asta comunistă”. Tatăl meu creștea câte 4 porci, cai și câte o vită mare și se trăia bine. Acolo era frumos.

Lucrurile s-au complicat în Bărăgan. Am mâncat mămăligă cu marmeladă de nenumărate ori și ciorbă de arpacaș. Vara, ciorbă de urzici ; bălării cum le zic eu ! O iarnă am stat în bordei ! În iarna lui '51/'52 am locuit în bordei ! Parcă o văd pe mama cum plângea ! Cu 4 copii, ea singură nu putea să-și facă casă, n-avea cum. Și abia în anul următor s-a întâmplat ca unii să plece cu intervenții, știu eu ce relații sus puse aveau, au plecat și au rămas casele libere și am stat într-o casă care era liberă. Am stat acolo până în '55.

Iarna în special era foarte greu. Nu erau lemne. Țin minte că scoteam din pământ tulpini de bumbac, era o zonă foarte cultivată cu bumbac. Și trăgeam de firul ăla, avea o rădăcină puternică bumbacul, trăgeam, trăgeam până când reușeam să îl smulg. Făceam o desagă mare, o puneam în cârcă și o căram în spate ca să facem provizii pentru iarnă, să avem cu ce să ne încălzim. Ne bucuram că aveam cald iarna în casă, dar mâinile noastre erau julite de tulpina de bumbac.

Nu cred că poate fi imaginat ceva mai crunt pentru o familie sau pentru o femeie cu 4 copii, toți mici. Lucram la cules de bumbac, eram la muncă. Tatăl meu ne mai trimitea prin poștă pachete dar ne-au furat din pachetele de făină pe care ni le trimitea tata. Am supraviețuit la limita existenței ! Copil fiind nu înțelegeam gravitatea tragediei. Nu, eram copil și mi se părea că dacă eu construiesc școala fac un lucru extraordinar. Acum, din perspectiva vârstei, îmi dau seama că eram umilit atunci, eram pur și simplu batjocorit ! În școala aceea, cu profesorii deportați, am făcut clasa a VII-a. Erau niște profesori excepționali, excepționali, am tot respectul pentru ei !

„Nu te lăsa!”

Am avut șansa întâlnirii cu niște oameni deosebiți. Un tânăr inginer din Gura Hunț mi-a inoculat ideea de a face carte. „Nu te lăsa!”, îmi zicea mereu. O altă femeie excepțională, o fostă soție de ambasador ajunsă și ea în Bărăgan, căreia mama îi făcea menajul, se preocupa de mine, îi spunea mamei, „Să știi că ai un băiat inteligent, trebuie să facă carte!” Întâlnirea cu acești

oameni mi-a deschis puțin orizonturile. Imediat după absolvirea celor 7 clase am făcut muncă de ucenicie în construcții aproape 2 ani de zile. Am lucrat la construcția IAS-ului Roseți, am lucrat ca ucenic zidar. Tehnologiile erau primitive atunci, se căra cimentul cu căldarea, se lua cu lopata, cărămida se arunca cu mâna pe schelă și aveam mâinile însângerate. Când a venit vremea să mă calific, am fost chemat în fața unei comisii care m-a întrebat, „Ce motive te-au determinat să faci construcții?” Eu le-am răspuns: „nevoia de a trăi, nu aveam ce mânca, trebuia să muncesc, să fac ceva.” Nu mi-au dat nicio calificare, nimic. Se așteptau să spun, „Din respect pentru grija partidului !”

Deci, am avut șansa de a întâlni oameni extraordinari, un bărbat și o femeie ce mi-au spus, „Ține-te de carte, nu renunța.” Și m-am dus la liceu la Călărași, nu am reușit să intru la zi, m-am dus direct la fără frecvență. Am tot respectul pentru profesorii de atunci, tot respectul ! Nu ne-au privit cu ochi dușmănoși, n-au făcut nicio discriminare, ne-au tratat omenește, ba au fost chiar toleranți cu noi, atât cât se putea. În '53 am început liceul, după 7 clase și 2 ani ca salahor pe șantier. După liceu am mai stat încă 2 ani până am intrat la facultate pentru că eram refuzat la dosar.

„Energia vieții este mai puternică decât energia morții!”

Vă amintiți de primul Crăciun, acolo, în satul nou?

Da, eram în clasa a VII-a și am mers cu Colinda. Țin minte. Da.

Cum a fost?

A fost un eveniment de bucurie la vremea aceea. Ne-am făcut bici, ne-am făcut buhai. Eram copil și îmi plăcea să particip la asemenea evenimente. Primeam bani, primeam mere și covrigi și nuci. Eram organizați: „Tu ești responsabil cu bani !”, „Băi, câți ai primit la casa aceea,

scrie acolo pe carnețel". La final făceam un bilanț și apoi îi împărțeam. Copii, copii! Din perspectiva vârstei de acum, n-aș putea să spun că era așa o biruință extraordinară.

Mama era o ființă credincioasă. Eu mai puțin, dar ea era fundamental credincioasă și ne-a încurajat, „Lasă că Dumnezeu o să aibă grijă de noi!”

Ca orice copil la vârsta aceea am făcut și năzbătii, am făcut de toate. Dacă mama plângea, puteam să plâng și eu? Eram copil, chiar dacă aș fi vrut să plâng nu puteam să plâng fiindcă nu înțelegeam la vremea aceea dificultățile mamei. Mai aveam un frate mai mic ca mine și mai năzdrăvan, numa drăcii făcea. Păi ce putea să înțeleagă el atunci. Peste ani și-a dat seama, „Prin ce am trecut noi!”, „Da, am trecut, dar nu am simțit atunci durerea!” Acuma o re trăiesc și tare aș vrea să nu o mai re trăiesc, dar e greu.

Dintre colegii mei de clasa a VII-a nu mai știu de aproape niciunul nimic, dar într-o perioadă știam și erau câțiva foarte reușiți. Imediat după ridicarea restricției D.O. au plecat la casele lor și au ieșit copii deștepți. Am amintiri frumoase și despre profesorii de atunci. Unul dintre ei, Raia Gheorghion, un matematician extraordinar, ne înconjura așa cu un fel de duh al blândeții, era ca un fel de al-doilea tată, ne ocrotea și ne provoca la învățat. Ne provoca să facem numai fapte bune. Țin minte că școala, sub conducerea lui, a organizat o campanie de împădurire. Ne-a zis atunci, „copiii, mergem să adunăm puieți de salcâm din zona aia și îi punem în zona asta. Dacă facem treaba aceasta, viscolul nu va mai bate atât de puternic peste sat cum bate acum.”

Oamenii încercau să se ajute între ei, să facă ceva care să-i salveze. Poate singura satisfacție rămasă în urma acelor vremuri. Asta dacă poate fi numită satisfacție! O altă satisfacție ar fi că elevul acela care-și construia cu propriile lui mâini școala alături de ceilalți elevi și de părinți a ajuns peste ani să orienteze procesul de învățământ din județul Călărași, în ciuda voinței multora care l-ar fi dorit marginalizat. Da, asta e o satisfacție. Nu m-a ajutat nimeni, dimpotrivă un securist

mi-a spus după 1990, „Domnule profesor, câte aş fi putut să vă fac !” El o spune acum ca şi cum ar fi fost un fel de binefăcător al meu. Îl chema Striblea Mugur...

Monica Bocşa (Constantinescu)

Interviul cu doamna Monica Bocşa (Constantinescu) a fost realizat în decembrie 2011 într-o sală de clasă a liceului Danubius din Călăraşi înaintea unei întâlniri a sindicatului din învăţământ din judeţ. Povestea de viaţă poartă peceta memoriei familiale, dna Constantinescu născându-se în deportare. Doamna Monica Constantinescu este profesoară de engleză şi germană la liceul „Mihai Eminescu” din Călăraşi.

Mama mea era nemţoaică din România, de la Teremia Mare. Erau foarte puţini români în sat, veniţi mult mai târziu. În sat se vorbea nemţeşte. Doar la Primărie şi la Miliţie se vorbea româneşte. Eu chiar la un moment dat când aveam trei, patru ani, am uitat româneşte pentru că mi-era ruşine acolo să vorbesc româneşte, pe când în Bărăgan mă ruşinam să mi se spună că sunt nemţoaică.

Tatăl meu venise din Basarabia, de la Bălţi. Avea o soră mai mare care era căsătorită cu un preot refugiat în zona Corabia. Tatăl meu a venit cu şcoala în România în timpul războiului, era la liceu atunci. Această soră l-a căutat şi l-a luat la ea. Fratele de pe front le-a dat bani ca să-l întreţină şi pe tata. Când s-a terminat războiul, fiind inginer acest frate mai mare al tatei l-a dus şi pe el la această facultate. Practica facultăţii a făcut-o la Teremia Mare, o comună foarte mare, o zonă viticolă deosebită, cu case mari şi frumoase, cu asfalt şi şosea pietruită. Foarte frumos era acolo, aveau şi cale ferată ! O comună deosebit de bogată.

Aici a cunoscut-o pe mama şi s-au căsătorit în 1951.

„Ei şi-au luat mobila de dormitor”

În momentul deportării, au fost sculaţi din somn. N-au avut voie să ia contact cu nimeni, părinţii mamei fiind de acolo din sat au venit imediat, dar nu li s-a dat voie să intre în casă la ai mei. Li s-a dat voie să îşi ia unele lucruri. Dar ce puteau să ia cu ei?! Ajungând în gară, nu au fost

încărcați imediat în vagoane, au trebuit să doarmă acolo pe jos până le-a venit rândul să fie îmbarcați. Nu li s-a spus unde sunt duși. Ei au fost convinși că îi duc în Rusia. Tatăl meu era un om descurcăreț și sociabil. Mama mai puțin, pentru că nu cunoștea limba română foarte bine și vorbea stricat românește. Și îi era rușine să vorbească dacă nu cunoștea limba... Dar tatăl meu se descurca. I-a fost însă imposibil să afle unde vor fi duși.

În același grup cu ai mei, era și familia fratelui mamei. Mama avea un frate care fusese trimis de fermă, pentru rezultate deosebite în muncă, la băi. Acasă rămăsese doar soția și copilul, un copil mic, de 5 ani. Au fost ridicați și ei ! Tata a vrut să-i ia cu el în vagon, ca să fie împreună. Nu i-au lăsat ! Pe ei i-au dus la Roseți și pe părinții mei la această Movilă, la ieșirea din Călărași, unde n-a mai rămas nimic acum. Se chema Satul Nou, aproape de Independența.

Călătoria s-a făcut în niște vagoane de animale, vagoane de transport marfă, unde vă dați seama... trebuiau să își facă și nevoile și să mănânce... Ei au fost cu încă o familie, într-un singur vagon. Se uitau și ei prin deschizăturile vagonului, prin lemnul acela, dar nu și-au dat seama unde erau, până la un moment dat, când au văzut zona... Bărăgan. Nu prea aveau idee ce înseamnă Bărăganul !

„Asta este casa voastră ! ”

În Bărăgan erau niște călduri extraordinar de mari, ei nu erau obișnuiți mai ales că în zona Timișoarei era altă climă. Un fel de climă mediteraneană. Era după recoltarea grâului, povesteau părinții mei. Și i-au dus în plin câmp, unde le-au spus: „Asta este casa voastră !” Vă dați seama... erau dezorientați... Spuneau că au dormit în dulap. Era atât de cald, fără un pom, fără nimic. Era cumplit ! Ei neobișnuiți... Mama i-a rupt niște pantaloni tatălui și mânecile de la o cămașă ca să se îmbrace cu ceva, pentru că era extraordinar de cald.

Au trebuit să-și sape niște bordeie în pământ, că n-aveau unde sta. Bani pe care i-au avut nu erau așa de mulți ca să plătească pe cineva sau să-i ajute cineva sau să-și cumpere materiale. Nu li s-a spus decât că sunt „dușmanii poporului” și că trebuiau să stea acolo. Și atunci și-au săpat această groapă, tata împreună cu celălalt și au stat acolo. Povestea mama cum treceau șoarecii peste ei noaptea. A fost foarte greu !

După aceea i-au luat la muncă. Tatăl meu, v-am spus, era un om foarte descurcăreț. Ei au văzut că este capabil și atunci l-au angajat la o fermă. După ceva timp, au putut să primească pachete de la Teremia, de la părinții mamei. Pachete cu hrană. Și în hrana aia mai puneau câte un bănuț, acolo, ce puteau să trimită și ei. Tata a început și el să câștige și și-au făcut o colibă. O colibă din pământ, bineînțeles, dar, oricum, față de gaura aceea ... de bordei... era deosebită. Acuma, toate casele erau la fel. Tata când venea de la serviciu nu nimerea de multe ori casa, pentru că venea pe întuneric, pleca pe întuneric. Și atunci s-a gândit, ca să-și recunoască casa, să pună un scaun deasupra. Și casa unde se vedea un scaun, aceia era casa lor.

Le-au scos și pe femei la muncă. Mama era mai firavă și nu s-a putut obișnui cu regimul acela de muncă. Nici norma nu și-o făcea. Tata, de multe ori, trebuia să plătească pentru că ea nu-și făcea norma. Leșina. Când au văzut că nu se simțea bine au lăsat-o să stea acasă, n-au mai luat-o la muncă.

La început nu aveau apă. Venea o cisternă care mergea prin sat și ei trebuiau să fugă după cisternă ca să ia puțină apă. Îmi spuneau că într-un lighean s-au spălat ei și în aceeași apă au spălat și toate hainele. Ce nenorocire a fost ! Singura lor scăpare a fost că tata a putut să lucreze și mai putea să aducă câte o pâine !

Nu se putea veni la ei, ei nu puteau pleca, nu puteau lua legătura cu ceilalți. Cu mare greutate, fratele lui – fiind într-o poziție foarte bună, inginer în Ministerul Agriculturii – a venit într-un control la această fermă și, noaptea, pe furiș, l-a adus pe tata care se speriască că a fost luat

noaptea din nou de-acasă neștiind despre ce este vorba. Și așa a putut să vorbească trei vorbe cu fratele. Și repede înapoi, să nu-i prindă cineva.

A fost o experiență cumplită! Și în această experiență m-am născut eu. În '54, când a fost viscolul acela! Sunt născută pe 1 ianuarie. Spuneau că au fost casele acoperite în totalitate de zăpadă. Și ei înăuntru, cu copilul mic. Au stat cât au stat și tata s-a hotărât să facă o gaură și să iasă afară, să se ducă după ajutor. Nu mai era apă, nu mai era hrană, nu mai era nimic, un copil mic ... A fost foarte greu. Mama plângea. S-a dus tata după oameni, la Independența, ca să vină să îi dezăpezească și pe ei.

În altă ordine de idei, era să mor acolo, deoarece fiind casele de chirpici – ei neobișnuiți să facă case – din cauza umezelii casa a cedat și a căzut o mare bucată din acoperiș exact în momentul când tata mă legăna pe mine. Noroc că m-a tras repede, eram în cărucior – eram o privilegiată pentru că primeam de la Teremia Mare – și m-a tras de acolo și a căzut bucata aia alături și nu m-a omorât.

„În momentul când s-au eliberat li s-a spus că a fost o greșeală politică”

Nu li s-a dat absolut nimic înapoi, și-au obținut doar buletinele, cu acel D.O. Majoritatea a plecat în locurile de unde a venit, însă tata n-a mai vrut să se întoarcă înapoi. A fost foarte dezgustat de faptul că fusese bine văzut acolo în Teremia Mare și că totuși au existat oameni care l-au pus pe lista aceea. Deportarea s-a făcut prin denunțuri. Că doar ei nu făceau politică și nu aveau niciun fel de probleme cu legea. Din contră!

În deportare, tata avansase ca normator la fermă și era trimis cu închiderea de lună la București. Avea permis din acela, dar totuși spunea că-i era așa o frică! Când trecea la semafor se uita într-o parte și alta să nu fie urmărit, să nu fie luat.

De la Satul Nou nu s-a putut lua nimic și din nou au început de la zero. Vă dați seama, au tot stat în chirie, n-am avut casa noastră.

Au venit în Călărași. Pentru tata nu s-a pus problema de a găsi de muncă, că el a fost întotdeauna bine văzut. Eu cred că și munca asta i-a adus boala pe care a avut-o după aceea. El s-a sacrificat pentru noi. N-a apucat vremurile astea. Avea un dezgust extraordinar de mare și o ură față de comuniști. N-a fost niciodată membru de partid deși datorită poziției la serviciu au vrut să-l facă de nenumărate ori. Eu am suferit când eram mică din pricina aceasta, pentru că aveam un coleg al cărui tată era membru de partid, era prim-secretar, și pe el l-a făcut înaintea mea pionier. Îi ziceam tatei : „De ce nu te faci și tu, să fiu și eu pionieră !” A dus o viață extraordinar de grea, s-a sacrificat pentru noi. N-a fost o viață ușoară. Vă dați seama, să luăm de la lingură totul. Eu am trăit momentele acelea când știam că dacă ieșim în oraș nu puteam să cer nimic și nu ceream nimic. Norocul meu a fost că am fost singură la părinți.

La facultate am avut note mari și am fost bine văzută. Facultatea mea, să zic așa, a fost într-un fel privilegiată. Eu am făcut Germană-Engleză și noi nu prea am fost duși la muncă. Erau locuri puține. Studenți erau copii de artiști, ai Corpului Diplomatic. Erau foarte puțini mai de la țară, ca să zic așa. În anul trei, după ce a murit tata, am fost printre puținii care au ieșit afară pe vremea lui Ceaușescu. Am fost trimisă de facultate la o tabără de vară, de o lună de zile, la Rostock, în RDG. Pentru mine a fost raiul pe pământ !

Leonid Galațchi

Eram considerați dușmani ai poporului, anticomuniști reacționari, și pentru că eram la graniță cu Tito, titoiști, și fuseserăm aduși la reeducare.

Domnul Leonid Galațchi a fost primul fost deportat intervievat în cadrul proiectului nostru. Domnul Galațchi și-a spus povestea de viață în prezența domnului Victor Gaidamut, într-o sală de clasă a liceului „Mihai Eminescu” din Călărași în noiembrie 2011. De altfel, cei doi au sosit împreună, s-au completat în timpul interviului iar la final, domnul Galațchi ne-a arătat cartea de muncă din perioada deportării precum și actele de la CNSAS. Ulterior, în aprilie 2013, domnul Galațchi ne-a însoțit pe câmpul de la Iezeru (Cacomeanca Nouă/Satu nou) unde a încercat să reconstituie topografia satului. Domnul Galațchi, pensionar, a fost inginer agronom și director al mai multor IAS-uri din județul Călărași.

M-am născut în Basarabia, în comuna Mândrești, raionul Bălți, Republica Moldova. Tatăl meu era învățător, iar duminica făcea oficiu de dascăl. În anul 1944 am fost evacuați din Basarabia în România, în localitatea Crăpături, lângă Râmnicu Vâlcea. În 1946 am fost trimiși în comuna Teremia Mare din județul Timiș, unde am fost împroprietăriți cu 3 hectare de pământ. Acolo tata și-a făcut gospodărie, n-a mai practicat munca de învățător pentru că nu i s-a mai oferit această posibilitate. A fost obligat să treacă de la munca de învățător la munca de agricultor.

„Vă rog să nu încercați să fugiți că avem ordin să tragem!”

În 1951, în noaptea de 18 spre 19 iunie, toată familia mea a fost arestată în vederea deportării. Cum s-a produs această treabă? Pe la orele 11-12 noaptea în casa noastră au intrat circa 14-15 persoane... milițieni, securiști, primarul din comună, activiști de partid, soldați din armată etc. care ne-au spus că vom fi dislocați, că suntem arestați și în 2 ore să fim la gară. Ne-au zis să luăm tot ce vrem noi, însă în 2 ore să fim la gară ! A plecat această comisie și a rămas în casă la noi un soldat cu arma încărcată, pe poziție de tragere. Copil fiind la 10 ani, am auzit cu urechile mele cum soldatul îl ruga pe tata și spunea: „Vă rog să nu încercați să fugiți că avem ordin să tragem în

indiferent cine încearcă să fugă !” Acestea au fost vorbele soldatului care cerea să nu fie pus în situația de a comite o crimă ! După ce am pus ce se putea pune în căruță, ne-am dus la gară. La gară am intrat în cercul de militari care-i păzeau pe acești dislocați, acești deportați, pe rampa gării.

Trebuie să spun că în Teremia Mare, în localitatea unde eram noi, era obiceiul ca veștile, știrile de la Primărie, să fie anunțate de un toboșar. În duminica de 18 iunie, toboșarul anunța că nimeni nu are voie să iasă din sat. Dar în momentul când toboșarul anunța această veste, satul era deja înconjurat de militari postați din 50 în 50 de metri. Oamenii din sat observaseră deja că în săptămâna dinainte de 18 iunie, gara din sat era plină de vagoane bouvagon, de la un cap la altul. Toată lumea își punea întrebarea ce era cu aceste vagoane, nu se știa nimic. Fiind satul localitate de frontieră avea pichet de grăniceri și la pichetul de grăniceri veniseră mulți soldați. Asta se sesizase deja. În noaptea de 18 spre 19 și 19 spre 20 am înțeles ce s-a întâmplat, de ce sunt toate vagoanele acestea și de ce sunt militarii aduși. Aceste măsuri erau luate în vederea deportării iar militarii erau pentru paza noastră.

Ce mai trebuie să spun? Arestările s-au făcut în noaptea de 18 spre 19 și în noaptea de 19 spre 20. În ziua de 19 iunie, un bătrân din cei arestați murind pe peronul gării din comuna Teremia Mare familia lui a cerut să îi facă o înmormântare creștinească, dar nu li s-a permis. Mortul a fost scos din încercuirea militarilor și primăria s-a ocupat de îngroparea lui, nu zic de înmormântarea, ci de îngroparea lui, iar copiii lui au rămas acolo înconjurați de militari.

„Sus era cerul și jos miriștea de grâu”

În noaptea de 19 spre 20 iunie trenul a fost încărcat, câte 2 familii într-un vagon de 10 tone. La fiecare vagon era un militar care ne păzea. Militarii se schimbau la fiecare 8 ore. Se oprea trenul

și cât se oprea se făcea schimbul de militari. Tot timpul am fost păziți. În ziua de 20 la una din gări a venit Crucea Roșie și pentru copiii până la 16 ani s-a dat câte o felie de pâine unsă cu marmeladă și o cană de lapte, dar numai pentru copii, pentru adulți nu s-a dat nimic. În ziua următoare, într-o altă gară, s-a dat apă la toată lumea.

În ziua de 21 am ajuns în gara Sărulești și acolo am fost anunțați că trenul va sta 3 ore și să ne pregătim ceva de mâncare. Îmi aduc aminte că mama a încropit ceva de mâncare lângă vagon, că eram păziți. Am mâncat ceva dar nu înțelegeam de ce trebuie să stea trenul în gara Sărulești, o gară izolată, fără sate împrejur, în câmp.

N-a trecut mult timp și am înțeles de ce s-a oprit trenul pentru că ajungeam pe ziuă în Călărași și trebuia să ajungem noaptea la debarcare. Am ajuns la 10-11 noaptea la Călărași, unde am fost așteptați de mașini Molotov, de 2,5 tone, și de căruțe scoase pentru corvoadă, care să ne ducă la locul de destinație. Familia mea și cu familia cu care am fost în vagon, noi eram 5 persoane, mama, tata și noi trei copii și ei 4 persoane, mama, fiica și 2 copii, am fost încărcăți într-un Molotov. Și în miez de noapte am plecat cu mașina. La un moment dat șoferul iese de pe șoseaua de piatră și intră pe un câmp unde nu merge prea mult timp și oprește mașina. Apoi ne spune : „Descărcați aici căci aicea rămâneți”! Mama și-a dat seama, deși era noapte, că suntem în plin câmp și i-a zis : „Nu se poate să ne lași aici în câmp.” Sus era cerul și jos miriștea de grâu și ne-a zis: „Trăiți aici!”.

„Ce facem, ce ne facem?”

A doua zi de dimineață tata și o vecină se întrebau, „ce facem, ce ne facem?”. Erau unii care sosiră înaintea noastră și aceștia își făcuseră colibe. S-a dus tata cu fratele meu, ceva mai mare decât mine, la o lizieră de salcâmi, au tăiat de acolo niște pomi și au făcut o colibă. Această colibă a

fost locuința noastră timp de vreo 3-4 luni de zile. În acest timp, eram scoși la muncă. Ne duceam luna la muncă și ne întorceam sâmbătă acasă.

Imediat după ce am ajuns acolo, din puținii bani pe care îi aveam, tata a cumpărat 2 saci de grâu și a mers cu mine la moară la Ceacu, care era la vreo 5 km distanță depărtare de colibe pe care le făcusem noi acolo. Acolo la moară, la Ceacu, ne-am întâlnit cu alți 2 oameni care erau și ei deportați și locuiau cu noi la Cacomeanca nouă. Tata a intrat în vorbă cu ei, cei din sat cu noi aveau căruțe și cai banățeni, căruțele banățene erau de un anumit tip. Când să urcăm panta ce ducea la localitatea noastră, la colibe, de departe am văzut căruța aceea și milițienii călări care ne supravegheau oprind căruța cu cei doi deportați. Tata când a văzut și-a dat seama că treaba nu este simplă și mi-a spus, „treci tu și mână caii!” El s-a făcut că doarme, s-a culcat pe sacii ăia. Îmi zice, „să nu oprești decât dacă te opresc milițienii, altminteri ocolește, depășește”. Noi aveam căruța basarabeană și cai mijloci ca mărime, nu ca tovarășii noștri care aveau cai mari și căruța lungă, și milițienii nu și-au dat seama că și noi suntem deportați. Am depășit milițienii cum mi-a zis tata și ne-am văzut de treabă. Peste câteva zile tata s-a întâlnit cu cei care au fost prinși de milițieni și aceia spuneau că au fost bătuți, au fost chinuiți, au fost torturați pentru faptul că ieșiseră din zona de 3 km care era permisă pentru noi.

Apa era la 3 km, mergeam să luăm apă cu căldarea în comuna Independența, localitatea cea mai apropiată. Vreo 3 luni nu am avut fântâni, n-am avut de unde să luăm apă și era foarte greu. Nu aveam mâncare, nu aveam apă. Târziu s-au făcut fântânile ca să ne aprovizionăm cu apă.

Am făcut noi coliba aceea, dar venea frigul și am fost obligați să facem bordeie. Am luat lemnele de la colibă și le-am pus pe groapa de la bordei. Și am locuit în bordei. În luna noiembrie, decembrie, oamenii din sat și-au făcut case din pământ bătut și din chirpici, căci astea erau materialele pe care le aveam la îndemână acolo. Am acoperit casa cu stuf și papură. În alte sate au acoperit cu paie. S-a făcut exteriorul casei, tata a lipit pe afară casa, și, în noiembrie, decembrie a

făcut o cameră. Apoi a făcut sobă, a făcut căldură la sobă și cu apă caldă au luat și au lipit și interiorul ca să putem să ne mutăm din bordei în casă pentru că se făcea foarte mult condens și nu puteam să mai locuim în bordei.

„Tot timpul eram urmăriți!”

Nu m-a deranjat atât de mult faptul că în anii aceia am stat acolo cu domiciliu obligatoriu, ci faptul că am fost urmărit tot timpul. Ce făceam, unde ne duceam. N-aveam voie nici să scriem sau să primim scrisori. Tata nu a respectat această interdicție și a luat legătura cu un locuitor al comunei Independența, Guțu Ion, și acela a acceptat ca scrisorile de la fratele meu mai mare să le primească el și apoi ni le aducea nouă. Și așa am ținut legătura cu fratele meu mai mare. Fratele meu nu fusese dislocat. După ce a terminat Facultatea de Construcții la Timișoara s-a căsătorit la Focșani. După ce s-a căsătorit, a vrut să vină la tata și la mama ca să-și cunoască și părinții mei nora și noi frații cumnata. Prin scrisori, tata i-a spus să nu vină la gară la Călărași pentru că vor fi prinși și nu or să poată ajunge în sat: l-a sfătuit să coboare la gară la Ivănești și de acolo să vină peste câmp la noi în sat. A ajuns fratele meu în gară la Ivănești și a cerut unora aflați cu niște căruțe să îl ia și pe el 20-25 de km până la Iezeru unde eram noi. Nimeni nu a vrut să îl ia. Șeful de gară de la Ivănești i-a spus, „Domne, nu mai insista că nimeni nu o să te ia. Oamenii știu despre ce este vorba și nu te iau! Du-te înapoi la Ghimbați, (actuala gară Dragoș Vodă) și spune că te duci la Flevea, la Vișini, nu la Iezeru, și atunci or să te ia!” Așa a făcut, s-a întors la gară la Ghimbați și acolo a găsit o căruță, a angajat căruța până la Vișini și când a ajuns aproape de Vișini i-a spus căruțașului, „hai, mai du-mă încă 3 km până la Iezeru!” Căruțașu i-a zis, „nu, până aici am avut convenție, până aici te duc, eu nu mă bag în treaba aceasta, să mă duc acolo și să am eu de suferit

de pe urma voastră!” Fratele meu și cu cumnata mea, care care era gravidă în 7 luni, au trebuit să vină 3 km pe jos cu geamantanul ca să ne vadă.

Am fost urmărit tot timpul în perioada comunistă. Lucram la IAS Roseți, eram șef de fermă. Aveam la ferma unde lucram o cantină care pregătea mâncarea pentru 500 de oameni. Și aveam un cantinier care fusese legionar. Tot venea securistul din zonă la cantină, dar eu credeam că vine să ia salam, să ia brânză, fără să plătească. În 1970, am stat o lună de zile la pat și a venit securistul la mine acasă să mă întrebe ce știu despre cantinier. Și atunci mi-a spus că este urmărit cantinierul și să le spun dacă are influență asupra oamenilor. Când m-am făcut bine, m-am întors la muncă și primul lucru pe care îl fac este să îl anunț pe cantinier că e urmărit de Securitate. „Fi-ți liniștit”, îmi zice el, „și eu sunt pus să vă urmăresc pe dumneavoastră că ați avut domiciliu obligatoriu!”. În activitatea de producție am avut odată o discuție cu un omolog de-al meu, vorbeam despre producție, și acesta îmi zice la un moment dat: „Nu discut cu unul care a avut domiciliu obligatoriu, nu avem ce să discutăm!” Și cu asta a încheiat discuția, m-a marginalizat.

„Bine că l-a iertat Dumnezeu de necazuri !”

În anii aceia cât am fost cu domiciliu obligatoriu, în ghetou, mai mureau oameni. Nimeni nu pângea, indiferent dacă era tânăr sau bătrân. Și toată lumea spunea, „bine că l-a iertat Dumnezeu de necazuri!” Lumea era așa de necăjită că moartea era văzută ca o rezolvare. În tot satul nu exista un câine pentru că oamenii nu aveau ce să mănânce ei, d-apăi să dea mâncare la animale. Nimeni nu avea un câine în tot satul.

După anul 1953, după moartea lui Stalin, condițiile de viață s-au mai îmbunătățit un pic. După anul 1953 s-a admis ca cei care termină 7 clase în ghetou să meargă la școli profesionale sau la licee. Până atunci nu era permis acest lucru.

După 1953 ni s-a permis să ieșim din raza de 15 km, întâi am avut 3 km, după aceea am avut voie să mergem pe o rază de 15 km. Lucram la secția Ivănești, a GAS Dâlga și printre muncitorii zilieri de acolo erau și două femei, foste soliste ale Operei Române. Vă dați seama ce situație... în ce situație erau aceste femei, de la Operă săpătoare la bumbac !

În primăvara lui 1955, tata, care a fost dascăl și învățător, a cerut voie să celebreze Învierea și i s-a permis să o facă în centrul satului, la Căminul Cultural. Mi-a rămas în minte această sărbătoare de Înviere. Au venit aproape toți locuitorii din ghetou și oamenii plângeau și se rugau lui Dumnezeu, „Doamne scapă-ne de această nenorocire care a dat peste noi!” Probabil ruga lor a fost ascultată pentru că în toamna anului 1955 am fost puși în libertate.

„Cetățeni suspendați”

Î: În ziua în care vi s-a spus că sunteți liberi, în '55, cum ați reacționat?

A fost o mare bucurie, dar și o mare problemă. Bine, bine te puneau în libertate... dar unde să te duci? În zona de frontieră nu aveam voie să ne ducem, la București nu... Eram un fel de cetățeni suspendați.

Am stat la Salcâmi până în 1966. Începând cu anul 1960 a existat o politică a statului român de desființare a acestor sate noi. Prima dată s-au desființat primăriile, după aceea Miliția, magazinul, apoi școala. În acest fel oamenii au fost obligați să plece. La Salcâmi au rămas totuși 2 familii de bătrâni care n-au avut unde să plece și au rămas în camp, au rămas în câmp câte zile au avut. Noi fiind mari am putut să ne luăm și părinții pe lângă noi.

„Am lucrat de la vârsta de 11 ani până la terminarea facultății ca zilier”

Toată lumea trebuia să iasă la muncă. Deci nu numai domiciliul era obligatoriu, ci și munca era obligatorie. Eram scoși la muncă, în schimb nu eram plătiți. Eram la vârsta de 11, 12, 13, 14, 15 ani și munceam, am trecut zilele de muncă și în cartea de muncă, muncă prestată ca zilier ca să câștig o pâine.

În 1954, am dat examen la liceul Unirea din Focșani. După 1 lună și jumătate am fost exmatriculat de acolo pe motiv de dosar. Atunci, pentru prima dată am înțeles că nu suntem liberi căci aveam domiciliu obligatoriu. Am terminat în cele din urmă liceul la București, la I. L. Caragiale prin aranjamente. După aceea am dat admitere la facultate, am intrat, și, în 1964, la vârsta de 23 de ani, chiar în ziua când împlineam 23 de ani, sărbătoream terminarea facultății.

Vreau să spun că în ciuda condițiilor grele, cu toată sărăcia, am avut această ambiție să merg la școală. Eu am lucrat de la vârsta de 11 ani până la terminarea facultății ca muncitor zilier. Veneam în vacanță... azi veneam de la facultate, mâine ma duceam la lucru, mâine plecam la facultate, astăzi munceam, deci zi de zi. Eram singurul student din grupă care muncea deși din prima zi de facultate până în ultima zi am avut bursă.

Marcela Burlacu (Bent)

Interviul cu doamna Marcela Bent redat mai jos a fost realizat pe 18 decembrie 2011 la sediul Asociației foștilor deținuți politici și foști deportați din Călărași în prezența doamnei Aneta Udrea și a doamnei Luter Ana de la AFDP Călărași, care ne-a înlesnit aceste întâlniri. Interviul propriu-zis a fost precedat de un scurt dialog privitor la forma și conținutul acestui interviu pe care îl redăm mai jos în italice fiind util în înțelegerea demersului nostru și ilustrativ pentru personalitatea doamnei Bent.

Ulterior am mai realizat un interviu cu doamna Bent, în aprilie 2013, pe câmpul unde se găsea odinioară satul Iezeru (Cacomeanca Nouă/Satu Nou). Interviul realizat pe câmpul de la Iezeru reia unele informații despre topografia satului prezente și în interviul dat în decembrie 2011.

Doamna Marcela Bent a fost profesoară de limba română în Călărași, în prezent pensionară.

Marcela Bent (MB): Eu am să povestesc prin prisma copilului...¹⁸

Realizatorii (R): Da.

MB: Cum am simțiti eu deportarea ca și copil. Da? Vedeți acuma noi poate că ne repetăm, poate și alți interlocutori au povestit aceleași lucruri. Dumneavoastră selectați pe urmă, asta e treaba dumneavoastră...

R: Da.

MB: Că nu știu ce au spus ceilalți...

R: Păi vrem să vedem din perspectiva dumneavoastră...

MB: Vedeți dumneavoastră cum asamblați că e specialitatea dumneavoastră.

R: Dacă vor fi mai multe păreri asemănătoare... folosim doar una...

MB: Da, da, sigur... știți dumneavoastră să faceți. Sigur că da. Noi să vă ajutăm să faceți un documentar, chiar am zis că e foarte bine că vreți să faceți așa ceva.

R: Noi sperăm să îl difuzăm cât mai mult...Nu numai pe televiziuni

MB: Și unde vreți să difuzați? Pe plan local? Sau național?

R: Național. În primul rând în București pentru că noi acolo ne desfășurăm activitatea profesională, ca să zic așa... Și apoi sigur și la nivel local...

¹⁸ Redăm pregătirea interviului, importantă credem noi pentru emoțiile ce au însoțit povestirile de viață. Aceste pregătiri au fost surprinse de camera ce funcționa încă nefiind oprită după interviul precedent desfășurat în aceeași încăpere !

MB: Atuncea pot să spun așa cum am văzut eu ... ca și copil plecarea ... adică chiar din momentul în care au sosit soldații la poartă, da, că asta m-a marcat puternic, așa. Drumul până la Călărași, da. Aruncare să zic în ghilimele pe miriște, cum am privit eu ca și copil... Stați să nu dau în plâns, mai mă uit la doamna. Mă emoționează, știți îmi pare așa de rău. Așa. Și pe urmă viața de copil în general, unde ziceți că nu e necesar n-am să spun. Deci, viața de copil, așa, pe Bărăgan acolo. Anii de școală, asta e de mare importanță că am avut mult de suferit în privința asta, da. Muncile la care am fost supuși. Eu eram mai înaltă. N-ați pus încă...mă anunțați când...să știu cum îmi selectez cuvintele. Păream mai înaltă. Nu-s o persoană foarte înaltă, dar așa parcă depășeam copiii de 8 ani de atunci, că fiecare copil are o evoluție diferită. Și mă luau și pe mine la muncă și mi-era foarte ciudă că...să-ți dea sapa în mână la 8 ani și să-ți dea un rând într-un capăt în altul, era foarte greu. Mă rog. Și anii de școală așa pe scurt.

R: Bun, să începem.

MB: Și pe urmă mă mai opriți. La școală când le povesteam colegilor, făceam pauze că mă emoționam, nu puteam să țin până la sfârșit.

MB: Bine acum dumneavoastră le mai dregeți, dacă mai scăpăm fraza...

R: Aici fiți sigură că nu...

MB: O dregeți că de emoție mai tăiați. Puteți relua.

R: Da, da.

R: Să începem atunci. Să ne spuneți numele și apoi să povestiți unde v-ați născut, puțin despre familie, despre părinți... și apoi despre experiența deportării.

MB: Stați nu da-ți drumul încă. Eu nu m-am născut în România, m-am născut în Basarabia.

R: Cu atât mai bine.

MB Și vreau să vă spun că am suferit de 2 ori, o dată refugiul din Basarabia, da că ne-au păstrat toată averea acolo, asta nu mai spun că nu îi interesează pe mulți, să ne referim mai mult la deportare... și a

doua oară când au fost mutați din Banat. Deci părinții mei au pierdut tot. Să stau cuminte așa. Măinile nu se văd. Să stau cu ele liniștită. Și de uitat unde ne uităm?

R: Unde vreți? Nu contează.

MB:... mă uit la toți ca să nu dau în plâns.

R: Să ne spuneți numele... Ne puteți spune și data... dacă doriți?

MB: Când m-am născut? Da, pe 5 noiembrie 1942.

Mă numesc Marcela Bent. Locuiesc în Călărași, dar m-am născut în Basarabia, în Ținutul Hotinului. Părinții mei s-au refugiat din Basarabia în anul 1943 și s-au stabilit în Banat. Tatăl meu era notar, a fost forțat să se refugieze întrucât i s-a cerut să adune arhiva Primăriei și să vină cu ea în România. Și bineînțeles o dată cu tata am venit și eu și mama, eu fiind singurul lor copil. Ne-am stabilit în Banat. Acolo tatăl meu a fost foarte repede angajat funcționar la primărie, în comuna Măureni. Și de acolo din Banat, din comuna Măureni am fost deportați în Bărgan în anul 1951.

Aș vrea să vă povestesc despre deportarea în Bărgan prin prisma unui copil de 8 ani fiindcă atât aveam pe atunci. Îmi amintesc foarte bine cum într-o dimineață de iunie, în zorii zilei, au venit niște militari la poartă și l-au anunțat pe tata că în 2 ore trebuie să își facă un bagaj, nu mult, o valiză în care să-și pună ce vrea, câteva lucruri și alimente, pentru că va fi mutat în altă localitate. S-a creat panică. Toți s-au speriat. Mama a început să plângă! Și eu cu ea!

Am adunat cât s-a putut într-o valiză. Alora li s-a permis să adune lucruri mai multe, chiar într-o căruță. Dar la noi s-a nimerit un soldat foarte rău care nu ne-a lăsat să luăm decât un singur geamantan în care mama a pus câteva lucruri. Dacă l-aș întâlni pe soldatul acela, nu știu dacă mai trăiește deși e posibil că era tânăr !! M-a trimis mama la o vecină să mai iau o bucată de pâine ca să ne ajungă pe drum, poarta fiind încuiată, eu m-am urcat pe poartă și am vrut să escaladez poarta

și să mă duc la aceea vecină, dar soldatul acela, cu răutate, avea o pușcă dintr-asta soldățească, cu patul puștii mi-a tras una peste picioare și nu m-am mai dus.

Au venit apoi cu căruțele și cu camioanele de ne-au dus la gară. Acolo claie peste grămăda ne-au urcat în bouvagon și trenul a pornit într-o direcție necunoscută. Din nou s-a creat panică, toată lumea plângea, toată lumea se întreba unde mergem și noi copiii întrebam : „Unde mergem, mamă? De ce am plecat de acasă, mamă?”. În momentul acela femeile izbucneau în plâns, neștiind ce să ne răspundă. După câteva zile de mers am ajuns la Călărași.

La Călărași când am ajuns ne-au aruncat pur și simplu bagajele din tren și am rămas acolo câteva ore până când au venit camioane și căruțe care ne-au dus vreo 16, 17 kilometri de Călărași pe o miriște pe care s-a făcut satul numit Iezeru. Satul era situat cam în dreptul comunei Grădiștea, pe atunci se numea Cacomeanca. Au bătut niște țărui, mi-amintesc și acum perfect momentul, și au spus oamenilor că aici vor locui pentru o perioadă.

În prima noapte am stat pe un geamantan pentru că nu aveam nimic, v-am spus că nu ni s-a permis decât un geamantan. Mama a stat pe geamantan, m-a ținut în brațe, tata alături de noi. A doua zi s-au dus la marginea unei liziere, au tăiat câteva crengi din salcâmii din lizieră și au făcut o colibă.

„Oamenii care au trăit acolo știu că așa s-a întâmplat”

Când s-au terminat merindele am fost nevoiți să adunăm spice de grâu de pe miriște, să le batem cu bețișorul și să fierbem boabele. Mama avea o crăticioară mică ca să fierbem grâul, dar era problema apei. La început am avut câteva sticle cu apă, apoi ne-au adus apă cu cisterna, cred că din Borcea, din Dunăre. Cisternele scoteau apa din Borcea sau din Dunăre, fără să filtreze apa deloc, căci era tulbure. Așa o beam, de multe ori erau și broscuțe mici pe care le aruncam și apoi

beam apa. Aproape de necrezut, dar așa s-a întâmplat. Oamenii care au trăit acolo știu că așa s-a întâmplat.

Ne aduceau lapte, familiile care aveau copii primeau câte un pahar cu lapte, o felie de pâine neagră și un cub de marmeladă. Nu spun cu ce viteză fugeam după mașina aceea ca nu cumva să scăpăm ocazia de a bea un pahar cu lapte și de a mânca o felie de pâine. Aveam și fructe, mâncam dade de pe marginea șoselei, altceva nu aveam. Nu aveam legume, nu aveam zarzavaturi. Pâine se mai aducea așa, începuseră să aibă grijă de noi fiindcă au murit foarte mulți oameni atunci. Venea un preot din satele vecine și oficia slujba de înmormântare și era un cimitir la marginea satului unde se îngropau morții. Au murit mulți copii acolo.

Satul era așezat într-o anumită ordine, erau străzi perpendiculare și paralele, pentru că de la început au fixat țărșii în anumite parametre și au arătat fiecăruia unde trebuia să-și lase bagajul, unde să-și facă coliba. Mai târziu au săpat bordeie. După aceea ne-au adus niște căpriori pentru ferestre și uși ca să ne facem casă. Pereții au fost construiți din chirpici. Chirpicii se făceau într-o formă dreptunghiulară din scândurele pe care o umpleau părinții cu pământ și cu paie amestecate. Vă dați seama ce înseamnă prin octombrie să frământați pământul cu paie cu picioarele ! Era deja frig și noi copiii ajutam la făcut chirpici. Așa s-a construit casa până târziu în noiembrie. Și casa era deja foarte umedă, n-a avut timp să se usuce, era foarte multă igrasie de la umezeală. N-aveam lemne să facem focul așa că adunam cocenii rămași de la tăierea porumbului, tulpine de floarea soarelui sau paie.

Văzând că nu aveau cum să ne întrețină pe toți, erau câteva sute de familii acolo, ne-au dus la muncă. Umblau din casă în casă milițianul și alți soldați care păzeau satul pentru că nu aveam voie să ieșim din sat și ne scoteau la muncă, pe adulți și pe copiii mai mari. Erau multe IAS-uri în zonă și acolo ne duceau dimineața, ne dădeau o gamelă cu ceai și o felie de pâine neagră, ne dădeau unelte. Ne-au dat până și nouă copiilor sape ca să săpăm porumbul. Rândul era foarte

lung și ne obligau să ajungem la capăt odată cu adulții. Nu făceam față așa că au renunțat și ne-au pus la alte munci.

Erau foarte multe locuri plantate cu bumbac. Acum n-am mai văzut bumbac pe aici. Dădeam jos frunzele de pe tulpină cu degetele, aveam numai răni, numai bășicuțe sparte și sânge, și copileam bumbacul. Rupeam vârfurile ca să se dezvolte bumbacul, să se ramifice. Spre toamnă ne duceau la cules. Capsulele de bumbac se uscau în timpul verii și deveneau foarte ascuțite și atunci când băgam degetele ca să scoatem bumbacul ne răneam. Adunam bumbacul într-un șorț, apoi răsturnam șorțul într-un sac. Începuseră să ne și plătească, și, cum aveam nevoie de bani, oricât de puțini ar fi fost, ne duceam că ne prindeau bine.

Satul era foarte păzit, nu aveam voie să ieșim din sat. Era și un observator. Un schelet din lemn, cred că din lemn era făcut, unde era în permanență un soldat cu arma care păzea satul și nu puteam să ieșim. Noi însă, tot ne duceam în satul vecin, la Cacomeanca, așa se numea pe atunci, Grădiștea acum, să cumpăram câte ceva. Dar cum mergeam? Mă lega mama cu niște cârpe la genunchi și la coate și o luam așa de-a bușilea pe coate și pe genunchi, până ieșeam de sub observația soldatului, pe urmă era un lăstăriș și o luam pe acolo. Apoi ne ridicam în picioare și plecam până în satul vecin și mai aduceam câte ceva. O lădiță de halva, că marmelada și halvaua se aflau în lădițe, lădițe din scândurele subțiri. Am adus o dată una pe umăr și m-am rănit, lădița avea câteva kg., era mult prea mult pentru un copil. Mi-a prins bine însă pentru că în iarna anului 1954, când a fost viscolul acela puternic, care a acoperit casele astea mici, am avut halvaua aceia în casă. Ani de zile n-am vrut să mai mănânc halva, nici acum nu pot să văd halvaua, că numai halva am mâncat atunci ca să rezistăm.

Era în 1954 când zăpada a acoperit toate casele. N-am putut să ieșim din casă cred că vreo 2 săptămâni. N-am ieșit din casă deloc. Au făcut oamenii cu ce au avut în casă, un fel de orificiu, o gaură, de unde luau apă și o topeau. Care mai aveau în casă ceva de foc, coceni de porumb,

oamenii din împrejurimi își adunau cocenii acasă și rămâneau rădăcinile în pământ, noi scoteam rădăcinile, le băteam ca să cadă pământul de pe ele și le aduceam în casă și făceam focul cu ele și cu paie. Fiecare avea câte o plită improvizată la care făceam focul și ne încălzeam. Cei care au terminat aceste paie și ce mai aveau ei acolo au răbdad de frig. Foarte rău a fost atunci. S-au ajutat oamenii, au făcut un fel de tunel rotund și ieșeam pe coate din casă. Pe urmă au început să dea zăpada și am ieșit. Eram bucuroși că am scăpat, că am stat 2 săptămâni în casă și nu mai aveam mâncare, avea mama niște făină și făcea niște turte pe plită, topeam zăpadă și cu puțină apă și cu făina aia, făceam niște turte, cu asta am supraviețuit. Nu s-a așteptat nimeni, viscolul a venit pe neașteptate. Nimeni nu ne-a anunțat, oamenii nu au putut să își facă niciun fel de provizii. Așa ca în anul 1954 eu n-am mai văzut zăpezi, așa de mari să acopere în întregime toate casele acelea joase și umede, pline de igrasie, de mucegai. N-a fost ușor pentru noi, copiii, ... cei mai mulți au avut afecțiuni respiratorii din cauza umezelii. Am trăit rău în perioada aceea, aproape că nici nu mi face plăcere să-mi amintesc.

„Întotdeauna am avut restricții”

S-au impus restricții mari, nimeni nu avea voie să intre în sat, oamenii ar fi vrut să vină, localnicii care poate că ar fi vrut să vândă produse să mai cumpărăm și noi câte ceva de mâncare. Veneau unii pe furiș, la marginea satului, mai ales din Independența, pe atunci se numea satul Coade, mai veneau cu brânză, cu lapte, oamenii aveau nevoie, vreau să mănânce ceva de regim, să-și mai lungească zilele. Și trebuiau să vină pe furiș. Toată lumea se ducea să cumpere pe furiș, iar când primeam pachete, aveam voie să primim pachete, dar pachetele nu ajungeau în întregime la noi, la poștă probabil că interveneau alte organe și luau tot ce era mai bun din pachete, la noi

ajungeau numai anumite lucruri mai ieftine, mai puține cantitativ. Deci, nu puteam conta nici pe pachetele trimise, oricum nu aveam voie să primim des, la câteva luni doar.

Printre deportați erau și medici?

Da. Printre deportați au fost foarte mulți intelectuali, au fost și învățători, nu au fost profesori însă, de aceea nu s-au făcut clasele V-VIII, erau învățători, era un medic, de unul singur îmi amintesc perfect, și vreau să spun că a fost un doctor foarte bun, deși nu erau medicamente și nu erau posibilități de îngrijire a unui bolnav, dar îi salva pe mulți.

Vă amintiți numele doctorului?

Doctorul se numea Ceavin Dumitru. Foarte bun doctor generalist care știa să facă de toate. A venit mai târziu, nu a stat în toți anii deportării. Părinții lui au fost deportați, apoi a venit și el. Eu nu știu dacă l-au adus forțat sau a vrut el să locuiască alături de părinți, dar știu că era un doctor foarte bun și i-a salvat pe foarte mulți din oamenii care erau aici în sat.

Veneau și din satele din jur?

Veneau și din satele din jur la el. Deja se dădea voie, nu mai erau atât de aspre interdicțiile. Mai puteam să mergem prin satele din jur, mai mergeam și la oraș. Doar copiii care voiau să meargă la liceu au avut serioase restricții, le impuneau să dea examenele în particular.

„Când am mers la școală n-aveam cele necesare”

Toamna ne-am dus la școală. Învățământul era simultan. Am avut învățători foarte buni, foarte bine pregătiți, chiar din rândul deportaților. Oameni care cu multă dăruire s-au ocupat de munca didactică și eram chiar foarte bine pregătiți. De ce spun asta? Pentru că mai târziu, când satul s-a desființat și am rămas câțiva, am fost nevoiți să ne ducem la școală la Grădiștea și acolo profesorii au fost foarte mulțumiți de felul în care ne-am prezentat noi cei veniți din satul nou cum

se numea Iezeru pe atunci. În 1955-'56, ni s-a ridicat restricția de a mai sta în Bărgan, dar n-am plecat, am mai rămas încă acolo fiindcă nu aveam unde să plecăm. Nu ni se dăduse înapoi nimic din ceea ce am lăsat acolo, în Banat, n-aveam unde să ne ducem. Părinții mei au rămas acolo și au lucrat, au cultivat porumb. Apoi au reușit să își cumpere o casă în Călărași.

Am venit la liceu. Eu, spre deosebire de alți copii care erau mai mari decât mine, am avut voie să dau examen de admitere și să vin la cursuri de zi. Copiii care au fost mai mari decât mine nu au avut voie până în 1955/1956 să vină la liceu la cursuri de zi, lor li s-a interzis asta și au trebuit să își dea examenele în particular. Nedrept, foarte nedrept !

În anii de liceu, de frică că o să mă exmatriculeze, participam la toate formațiile artistice, eram și la cor și la dansuri și la teatru. Colegele mele de liceu își amintesc și acum, chiar am avut o întâlnire de promoție cu un an în urmă și ne-am amintit, eram multilaterală de frică să nu mă exmatriculeze, să aibă nevoie de mine. Și după ce am terminat liceul părinții mei au reușit să adune niște bani din muncile agricole, au cumpărat o casă la Călărași și ne-am mutat aici la Călărași. Am întâmpinat greutăți în a mă înscrie la facultate. De ce? Pentru că noi pe buletine am avut ștampila aceea cu domiciliu obligatoriu, DO, dispăruse ștampila, dar nu știu cum se știa, se tot afla că am fost deportați. Și am fost nevoită să mă tot duc cu dosarul când colo când colo. N-am avut inspirația de a mă duce într-un alt oraș al țării mai depărtat de zona asta unde se știa foarte bine de fenomenul deportării. Poate că dacă mă duceam în alte părți, mai departe la Iași, la Cluj, unde n-au fost deportați poate că nu întâmpinam rezistență. Dar până la urmă am reușit să fac o facultate și am ajuns profesoară. Am rămas aici la Călărași.

„Taci, că ai fost cu domiciliu obligatoriu”

Când au venit, în '55-'56, și ne-au anunțat că s-a ridicat restricția, au motivat că a fost o greșeală. Că am nimerit acolo dintr-o greșeală. Asta știu bine, se comenta. Oamenii erau foarte

nemulțumiți și spuneau „ce fel de greșeală, ca să suferim atâția ani și să nu fim vinovați!” Părinții mei n-au făcut niciun fel de politică și atâția alți oameni n-au făcut. Bine, poate au fost și răzbunări politice, dar marea majoritate a oamenilor n-a făcut niciun fel de politică, pur și simplu au fost ridicați pe nedrept pentru că s-au aflat în satele acelea apropiate de Iugoslavia, în Banat, lângă Timișoara. Culmea este că tatăl meu lucrând la primăria de acolo, din satul din care ne-au deportat, tatăl meu a participat la alcătuirea listelor, și tata s-a trecut pe listă pentru că i-au mințit și i-au spus că o să îi împrădierească. Și conform listelor s-a făcut deportarea. Dacă tatăl meu ar fi știut despre ce este vorba, lucrând la primărie, s-ar fi șters și i-ar fi șters pe foarte mulți de acolo. Totul a fost cu minciună și cu păcăleală, oamenii erau foarte derutați, foarte speriați.

A fost comunismul o minciună în general?

Prea puține părți bune au fost, au făcut foarte multe greșeli comuniștii ?! Atâți oameni nevinovați au stat în pușcării. Îmi amintesc de un deținut politic de la Canal, care a fost adus cu domiciliu obligatoriu în sat la noi, într-o casă unde au murit locatarii. Doctor era. Se numea Nedelcu, cred că a murit că era bătrân. Era din București acest Nedelcu. Mama, de fiecare dată când aveam puțină mâncare, îmi pregătea un mic pachetel și mă duceam să îi duc și lui. Era păzit în față de Miliție, cum era atunci, dar eu o luam prin spatele casei, prin porumb, că era niște porumb acolo, și avea un gemuleț mic, își făcuse el, casa era din chirpici și săpase așa un gemuleț mic, prin care încăpea mâna mea și o farfurioară mică adâncă în care îi duceam din când în când mâncare, când aveam și noi. Aproape zilnic mă duceam și îi duceam. Doctor! Vă dați seama.

„Totul s-a făcut prin muncă!”

Părinții mei au fost oameni înstăriți și-n Basarabia, au avut de toate dar au lăsat tot și au plecat. Vă dați seama că n-a fost ușor să lași 2 gospodării și să pleci în lume fără nimic și s-o iei de

la capăt. La Iezeru, dacă lumea a plecat, a rămas pământ mult și au pus porumb, au vândut porumbul și au reușit să cumpere o căsuță aici în Călărași.

Au mai lucrat și în Călărași?

Tata a mai lucrat la primărie la Cuza Vodă și apoi a fost contabil la fabrica de confecții din Călărași, de unde s-a pensionat.

Și mama?

Mama a fost casnică.

Părinții mei au rezistat pentru că și-au pus toată speranța în mine, că voi răzbi și că îmi va fi mai bine în viață. Vedeți ei așa au văzut, că prin împlinirea unui copil își împlinesc și ei visurile lor, pentru că au avut numai probleme și greutăți în viață. Și într-adevăr eu am reușit să fac o facultate și am trăit mai bine decât ei, am avut serviciu permanent. Nu pot să spun că am beneficiat de avantaje, mereu mi se spunea „Tu ai fost cu domiciliu obligatoriu!” Asta am suportat aproape toată viața, mulți ani am răbdat.

Era o rușine?

Nu era o rușine, dar era așa o... teamă, eram considerați niște elemente periculoase. „Taci, lasă că ai fost cu domiciliu obligatoriu”, ca și cum am fi fost vinovați.

La 8 ani, erați vinovați?!

Da, la 8 ani ...

„Suferințele astea m-au întărit”

Au fost ani extrem de grei, aproape că nu vreau să-mi mai amintesc de asta și aș vrea să spun celor care ne ascultă, să-și imagineze cum ar fi dacă ar veni cineva la ei, în toiul nopții sau în zori de zi, și le-ar pune în vedere ca în 2 ore să adune tot ce au în casă într-un geamantan și să fie gata de plecare. Să lase toată agoniseala acolo și să plece. Zic unii, „Ei lasă că și acum lumea o duce

rău!” Nu, nu este așa, nu este același lucru! Fiecare ar trebui să-și imagineze și să se transpună în situația noastră și apoi să judece. Să-și imagineze ce a fost în sufletul acelor oameni și cum s-ar simți dacă ar fi nevoiți să-și părăsească toate bunurile și să plece doar cu o valiză undeva în necunoscut așa cum am plecat noi. Nu aș dori nimănui să mai treacă prin asemenea momente și să pățească ce am pățit noi.

Suferințele astea m-au întărit însă. Sunt foarte energică, deși destul de bolnăvicioasă, poate că și viața din Bărăgan din copilărie și-a pus amprenta asupra sănătății mele. Dar sunt o fire foarte energică, puternică, întreprinzătoare. M-au călit toate suferințele din deportare. Și nu numai pe mine și pe alții. Am fost puternici și am rezistat. Am răzbit în viață. Nu ne-am dat bătăuți. Asta-i important că ne-am menținut moralul și a fost totul bine în cele din urmă.

„Privesc cu durere, cu lacrimi și cu nostalgie locul unde a fost satul”

Vreau să spun că această deportare m-a marcat foarte tare. De câte ori merg la București, niciodată nu uit să mă așez pe partea stângă a autobuzului și să localizez în momentul când trecem pe acolo satul în care am pățimit atâtea. Satul era situat între o movilă care s-a tasat de-a lungul vremii – dacă mergeți spre București o să vedeți o movilă pe partea stângă după ce o să treceți de intersecția de la Ceacu –, și prima lizieră care se mai vede încă, în direcția București. Exact acolo era satul Iezeru. Aș putea să mă duc seara sau în zori de zi și să localizez locul unde era casa, atât de bine îmi amintesc locul acela.

Vă spun că și acum aș putea să localizez strada și poate și casa unde am locuit. Atunci când s-a făcut un documentar eu am fost cu tatăl meu, tatăl meu a trăit până la 94 de ani, era bătrân atunci, dar își amintea perfect, și când m-am dus acolo tata mi-a arătat, „Exact pe aici a fost strada, aici a fost casa”! Dacă m-aș mai duce în locul acela cred că aș retrăi cu lacrimi în ochi tot ceea ce am pățimit acolo și mai ales prima noapte când am stat pe geamantan, în brațele mamei mele, sub

cerul liber. Asta mi-aș aminti mereu și mi-aș mai aminti cum, atunci când stăteam în acel adăpost, în colibă, eram nevoiți să ridicăm picioarele, ca să nu ne treacă șoarecii și șopârlele peste picioare, că de multe ori eram desculți.

Amintiri frumoase aveți?

Am și amintiri frumoase. De exemplu: când venea caravana cu filmul. O dată la 2 luni, la o lună, venea câte un film, la noi venea numai, „Fata cu părul cărunt”, n-am să uit filmul acesta chinezesc niciodată! Noi copiii lăsam toată treaba, că eram la plivit, eram la diferite munci agricole, cumpărasem o capră și ne duceam să adunăm iarbă, căram câte un sac de iarbă în spate, adunam spice de grâu ca să le batem cu bețișorul și să facem grâu să-l fierbem să mâncăm, și fugeam pe stadion. Erau două porți improvizate de oameni ca să ne jucăm și acolo vedeam filmul. Stăteam pe jos. De multe ori mai și adormeam, dar ce fericiți eram că venea caravana și vedeam un film, mereu același. Apoi a mai fost unul ... ceva cu CAP-urile, cu înființarea CAP-urilor, un film care nu ne plăcea.

Îmi amintesc de un alt moment plăcut, serbările școlare. Serbările școlare erau foarte bine organizate pentru că am avut învățători foarte buni cărora le datorăm respect și recunoștință.

Vă amintiți cumva de primul Crăciun, cum a fost?

La Crăciun noi n-aveam brazi și nu pregăteam nimic, dar rupeam niște crengi de salcâm și puneam fel de fel de hârtiuțe acolo în pom. Le agățam și ne imaginam că a venit Moș Crăciun și la noi. De necrezut, dar așa a fost!

Dar sărbătorile religioase, precum Paștele, se țineau?

Da, sărbătorile religioase ne insuflau credință și întotdeauna știam când vine Paștele. Cumpărase mama deja 2 găini de la femeile care veneau din sat și știu că mama vopsea ouă cu sfeclă roșie și cu frunze verzi, cu spanac, cu ce se mai găsea pe acolo. Vopsea mama ouă, da. Asta știu.

Carl Franz Dunaenco

*„Noi am fost generația care a trebuit să suferim, am suferit, dar ranchiună nu avem, nu putem să ne răzbunăm ... n-avem cum... și ar fi ceva inutil!
Perioada aceea n-am s-o uit și nimeni nu o s-o uite niciodată pentru că în copilăria noastră am fost obligați să muncim muncă silnică, prin căldură, prin ploi, prin diferite situații.”*

Interviul cu domnul Franz Dunaenco a fost realizat pe 18 decembrie 2011, la AFDP Călărași. Domnul Dunaenco ne-a însoțit ulterior la Dâlga și ni l-a prezentat pe domnul Epifan Galan, asistând și la interviu. Cu domnul Dunaenco ne-am plimbat pe străzile din Dâlga în încercarea de a localiza fosta vatră a satului de deportați. Dâlga de azi mai cuprinde doar câteva străzi vechi, satul schimbându-și între timp topografia. Domnul Dunaenco a fost maestru, în prezent fiind pensionar.

Mă numesc Dunaenco Carl Franz, de etnie germană, născut în anul 1942, în Austria, în localitatea Sant Michael. Acolo în Austria am prins perioada războiului până la capitularea Germaniei. După capitularea Germaniei, autoritățile din Austria au decis ca toți cetățenii să fie repatriați în țările lor de baștină. Noi ne-am reîntors în România, în anul 1947, și ne-am stabilit în Banat, în fosta regiune Timiș, în comuna Lenauheim, unde am avut o casă și 5 hectare de pământ.

„Nu știam ce va urma în data de 18 iunie 1951!”

Mi-aduc aminte și n-am să uit niciodată până voi trece pe lumea cealaltă, ce frumos am petrecut ziua de 17 iunie 1951, o zi de duminică. Noi locuiam undeva la marginea satului Lenauheim. Ne-am jucat foarte frumos noi copiii, eram și mai mici și mai mari, de la 7 până la 11 ani. Ne-am jucat cu toții și seara ne-am culcat. La ora 7.30-8.00, ne-a trezit mama plângând. Bineînțeles, noi eram obosiți ca după o zi de joacă, o zi normală! Și ne trezim cu o asemenea veste: „Sculați, copii, că plecăm!”. Nu știam ce se întâmplă.

Se sculase tata de dimineață, începuse seceratului orzului, și și-a pregătit căruța, caii, tot ce-i trebuia ca să plece la cositul orzului. Când a ieșit la poartă, poarta noastră era o poartă mare, vede o santinelă, un ostaș din armata română cu automatul încărcat. Acesta l-a somat pe tata:

„Stai! Nu ai voie să părăsești domiciliul!”. Tata l-a întrebat, „De ce?” „Nu pot să vă spun de ce, dar nu aveți voie să părăsiți domiciliul!” Tata s-a întors foarte supărat în casă, i-a spus lu’ mama, mama ne-a trezit pe noi. După o oră, o oră și ceva, au venit 2-3 milițieni cu câțiva ofițeri de Securitate și au început controalele. Au făcut și închipuiri că avem pistoale, că avem armament, ne-au tăiat plăpumile, dunele, ne-au controlat în șifoniere...

O soră mai mare, mai mare ca mine cu 4 ani, căruia i-au dat o bombonică, au păcălit-o ca să spună unde are tata pistolul. Bineînțeles, o fată, o copilă cu mintea de atunci a scăpat ceva cum că are tata pistol. Vă închipuiți ce percheziție a urmat! Nu s-a găsit însă nimic, că nu aveam nimic !

Ordinul era clar: „În termen de 2 ore trebuie să părăsiți casa!” Ce era să luăm, am luat tot ce s-a putut ! Ne-a rămas aproape totul în Banat, aproape tot ! Am luat câțiva saci cu nu știu ce, că mai mi-a aduc aminte, eram copil de 9 ani, un sac, doi de făină, mălai, porumb, nici nu știu ce am mai luat. Am pus bagajele cu ce am putut să strângem în 2 ore și ne-am dus la gară. La gară, ne-am speriat ce era acolo : zeci, sute de familii cu bagajele, care așteptau să vină trenul. Au venit mai multe trenuri, au îmbarcat ceilalți, a plecat garnitură după garnitură. După o vreme ne-a venit și nouă timpul să îmbarcăm. Ne-am îmbarcat într-un vagon de marfă și am plecat. Nu știam unde...

„În vagon ... eram noi și calul!”

Am luat căruța în tren, cu un singur cal, un alt cal ne-a rămas acolo în Banat. Ni s-a confiscat tot ce am avut acolo, casa, utilaje agricole, chiar și batoza, diferite alte utilaje agricole care erau pe timpurile acelea. În fine, am îmbarcat în tren. În triaj la Timișoara s-au făcut diferite manevre de pe o linie pe alta, probabil că se formau garniturile diferite. Eu n-am priceput că eram un copil, nu îmi dădeam seama. Ne spuneau părinții: „Vezi că acum iau 3 vagoane de aicea, 5 de dincolo...” Au format o garnitură de vreo 64 de vagoane. Am plecat din Timișoara și am mers vreo 5 sau 6 zile. Zile și nopți în continuu eram în mișcare. Dar unde și unde?!

Erau locomotivele alea cu aburi și mai opreau să pună apă la locomotive că așa erau trenurile atunci. Când opreau veneau niște persoane tinere, parcă le văd, și ne aduceau pachete cu hrană rece, cu ceai. Ne întrebau: „câți sunteți?” Noi eram 6 și primeam 6 porții. Atunci ceream voie de la santinelă ca să se ducă tata cu gălețile să ia apă de la tren să adape calul. Că atâta aveam: o vietate. Eram noi și calul. În fine, într-o dimineață la ora 4.30 am ajuns în gara Dâlga, din județul Călărași, fostul raion Lehliu. O gară mică, pustie. Nici numele nu-l știam, întrebam din om în om.

„E inimaginabil ce-am trăit atunci !”

Acolo la gară, în afară de căruțele noastre, de ce aveam în inventarul nostru, mai erau și cetățeni din apropiere, din împrejurimile satului Dâlga. Ce am avut noi, averea noastră, am debarcat tot și am plecat. Însoțiți bineînțeles, nu singuri! O coloană de 20 de căruțe care au urmat același traseu. Am plecat din gara Dâlga, am mers vreo 20 de km pe lângă calea ferată, pe lângă o lizieră de salcâmi, de 10-20 m înălțime.

Mama tot întreba pe milițian: „Domne, unde este casa noastră?” Ei ne-au promis când ne-au luat din Banat că o să avem case. Am văzut câteva barăci de scândură undeva la 500 de metri de unde eram noi, și unde urma să rămânem, și niște țaruși. „Țărușii ce erau?” „Niște șipci de scândură, de 60-70 cm înălțime, trase la rindea pe o parte unde era scris numele cu creion chimic. Numărul 351 era numărul casei noastre ! Acela era locul nostru stabilit probabil dinainte !

Acolo, la numărul 351, am oprit căruța! Am coborât și ne-am pus toate bagajele la parul respectiv, la țarușul ăla de scândură. Și practic acela a fost locul nostru și averea noastră pe care am dobândit-o în Bărăgan. În fine, băcăile cele despre care v-am spus puțin mai înainte erau un fel de dispensar, o alimentară, postul de Securitate, postul de Miliție. În fine, era, cum să spun, viitorul centru al comunei.

„Acolo unde ne-au debarcat era un lan de grâu cosit”

După o perioadă, nu mai rețin cât, au început să vină fel și fel de comisii. „Să vă apucați să vă faceți case!”. „Cu ce să facem, tovarășe?”, întreba mama și tata. „Domne, o să primiți materiale, veți primi uși, veți primi geamuri, veți primi toate materialele aferente pentru construcția unei case”. Familiile care erau compuse din mai puțini membri aveau dreptul la un tip de casă, numit tip A, adică 2 camere și o bucătărie. Tipul B era o casă din 3 camere, același tip ca cele model A, dar cu o cameră în plus. Noi pentru că eram 6 persoane am avut dreptul la o casă tip B.

Și doamnă dragă sau domnișoară, ne-am apucat să facem chirpici. Am săpat gropi în curte, am făcut fântâni. Cu pământul pe care l-am scos din fântână ne-am apucat să facem chirpici. Și am făcut chirpici noi copiii cu părinții și cu alte familii din jurul nostru. În perioada când nu am avut casă, am făcut o colibă din 4 pari de salcâm, acoperiți cu snopi de grâu. Depinde de fiecare cum s-a descurcat cu snopii de grâu, s-a mai cumpărat, s-a mai luat paie de la fostul IAS Dâlga. Apoi am făcut o casă, tot ca o colibă, numai că nu era colibă.

Apoi au venit iernile, au venit timpuri grele. Pe noi ne-au înscris la școală, în școala noastră învăța clasa întâia cu a treia, a doua cu a patra și încă două clase în aceeași clasă. În fine, a trecut iarna 1951 spre '52. Vara deja aveam căsuța noastră.

În perioada 1951-1955 tata s-a angajat muncitor necalificat la IAS Dâlga, îngrijitor de animale. În aceeași perioadă mama a lucrat ca muncitor zilier la o vie, la vreo 4 km de casă, îi spunea la sâtuc Bogdana. Au muncit mult. Foarte greu! Cu salariile de atunci, cu tichetele alea, cartelele alea de alimente, cu cartele de îmbrăcăminte, încălțăminte, așa am trăit. Mai făcea mama escapade, se îmbrăca în haine de regăteancă și se ducea la Urziceni. Ne cumpăra de acolo îmbrăcăminte, încălțăminte pentru toamnă, ce se purta atunci ...

„Dar vă spun că a fost foarte greu”

Profesorii și învățătorii de la școală ne-au format pe grupuri de diferite mărimi și am ieșit la munca câmpului. Eram copii de 7, de 8, de 9, de 10 ani, până la 14-15 ani, până la clasa a 7-a. Nu pot să spun că benevol, pot să spun că era o muncă silnică, că veneau și ne cam luau cu forța ! Ne formau pe grupuri și plecam la câmp.

Prima lucrare pe care am făcut-o în copilăria mea a fost jumulitul inului. Era o lucrare manuală. Era inul plantat, se jumulea cu totul din pământ cu rădăcinuța. Se formau snopișori, aceștia se legau și nu știu ce se întâmpla. Pe urmă am început la bumbac, la cules bumbac, la copilit bumbac, la diferite lucrări, vara dar și în perioada când eram la școală. De abia după aceea învățam la școală. O jumătate de zi învățam la școală, o jumătate de zi mergeam la lucru. Era obligatoriu să muncim la muncă silnică și apoi mergeam la școală. În perioada de vacanțe era imposibil să stai acasă. Întotdeauna, de la prima zi de vacanță până la ultima zi, eram forțați să mergem la munci agricole.

Am ajuns de am terminat clasa 4-a, a 5-a și a 6-a. Într-a șaptea nu a mai fost cazul să mă duc la școală, că nu mai aveam posibilitate. În fine! Cu greu după 1955 mi-am terminat studiile la Școala Generală și am făcut o școală profesională de ucenici agricoli. Eram hotărât să mă duc la un liceu, la o școală de zootehnie, să mă fac zootehnist. Dar nu s-a putut și m-au trecut la mecanici agricoli și m-au făcut tractorist. O spun fără nicio jenă, fără nicio rușine, asta a fost, asta a fost. Până în 1991 am fost tractorist. Apoi am făcut Școala de Maiștrii și m-am făcut maistru...

„Am tratat comunismul ca pe un gunoi! ”

V-ați gândit vreodată că va cădea comunismul?

Nu ! Întotdeauna am urât regimul comunist ... cu cel mai mare dispreț. Pentru că mama și tata trăiseră în Austria, ei aveau alte viziuni. Erau total scârbiți de sistemul comunist și eu tot la fel am rămas. N-am fost membru de partid, bineînțeles că nu, departe de mine gândul. Nu i-am avut deloc la suflet ! Chiar o parte din partidele care sunt sau au fost la guvernare, nu le simpatizez pentru că sunt comuniști din valul 2, următorul val, tot comuniști și ei.

Când spuneți de exemplu Dâlga, ce vă vine în minte? Ce mirosuri, ce imagini? Vă gândiți la experiența deportării sau la altceva?

Dâlga era o simplă câmpie, fostă proprietate a unui boier, a unui moșier, să zicem așa. Lângă gara Dâlga erau vreo 30-40 de căsuțe, mici, amărâte, învelite cu stuf, cu paie. Și un fost GAS unde era o sală de mese, de unde ni se aducea mâncarea când mergeam la munca câmpului. Ni se aducea mâncare din aia făcută la cazan. Noi, copii crescuți în Banat, crescuți cu mâncărurile noastre bănățene, fără borșuri, fără mămăligi, fără ciorbă de corcodușe, când am gustat pentru prima dată mâncarea, nu am putut să mâncăm, că nu eram obișnuiți. După aceea am cerut o bucătăreasă bănățeană sau nemțoaică ca să ne facă mâncare pe gustul nostru. În fine, au fost ani grei.

Greta Donțu (Anghelache)

« Eu pot să-mi aduc aminte așa: că mi-a fost foame și mi-a fost frig. »

Interviul cu doamna Greta Anghelache a fost realizat pe 30 august 2012, în localitatea Fundata, în casa construită de doamna Anghelache pe fostul lot al familiei din Fundata. La discuțiile preliminare a fost prezent și domnul Valeriu Sârbu, unchiul doamnei. După interviu, am vizitat împreună cu doamna Anghelache cimitirul din Fundata și câteva străzi care au făcut parte din vechea vatră a satului de deportați. Cu această ocazie am putut vedea cu ochii noștri câteva dintre casele deportaților, cu ușoare sau ample modificări făcute ulterior epocii deportării. Doamna Anghelache a fost contabilă în județul Ialomița, în prezent pensionară, și locuiește alternativ la Slobozia și Fundata.

Mă numesc Greta Donțu după părinții mei, Anghelache după soțul meu. M-am născut pe 16 iunie 1951, în comuna Jamul Mare, județul Timiș, în Banat. Provin dintr-o familie de basarabeni. Tatăl meu se numea Vladimir Donțu, iar mama mea Ecaterina, Catiușa Sârbu. Mama era din nordul Basarabiei, din raionul Bălți, iar tatăl meu era născut la Codru, în comuna Lozova, județul Strășeni. Tatăl meu a făcut Școala normală la Chișinău, iar mama mea o școală de menaj la Iași. În România, tata a făcut și o școală de ofițeri de jandarmi la Oradea. S-au căsătorit în anul 1945, la Piatra Olt, județul Olt. În 1946, tatăl meu a fost numit șef de post în comuna Mircești, județul Iași, unde s-a născut fratele meu, doctorul Donțu, în casa poetului Vasile Alecsandri fiind botezat de o nepoată a poetului.

Bunicii materni au fost chiaburi, au fost agricultori înstăriți, nu știu cum să zic să fie frumos ! Cei din partea tatălui au fost mai intelectuali. Se trag de undeva de pe Don. De aceea se numeau Donțu, Doneț... Un frate de-al tatălui meu a studiat la Brașov, era inginer mecanic la Tractorul. Erau deja stabiliți la Brașov când a venit comunismul în România. Tatăl meu a pățit mai mult din cauza mamei, pentru că dacă el își urma părinții și frații rămânea la Brașov, dar căsătorindu-se cu mama mea a urmat tot traseul și tot chinul.

Bunicii mei materni, Maria și Ion Sârbu, se stabiliseră, pentru că colo se înproprietăreau refugiații, în Banat. Veniseră în țară în 1944. După abdicarea regelui, i-au chemat și pe părinții mei

în comuna Jamul Mare, unde li s-au dat niște case ale nemților care plecaseră în Germania sau cine știe unde. Li s-a dat case și fiecare familie a fost împroprietărită cu câte cinci hectare de pământ. Au dus-o bine. Basarabeni în genere erau oameni serioși și foarte muncitori. Ai mei și-au încropit o gospodărie în care m-am născut eu pe 16 iunie '51. În seara de 18 iunie '51 încep marile exoduri, marile deportări în Bărăgan.

„Casa noastră este un țăruș! ”

Aveam două zile când am plecat din Banat. Părinții mei nu știau unde vor fi trimiși și le era frică de Siberia pentru că cei rămași în Basarabia, care n-au reușit să fugă, au fost duși în Siberia și, în cele mai mult cazuri, nu s-au mai întors, sau s-au întors fără mâini, fără picioare, schilodiți. Din fericire, au fost debarcați în gară la Perieți, la Fundata.

Ajunși în gară la Fundata, femeile cu copii foarte mici au fost ținute în niște magazii la gară, iar bărbații cu căruțele și cu bagajul aferent au mers în câmp, la țăruși. Erau deja parcelate locurile de case și străzile. Era înfipt câte un țăruș, fiecare țăruș reprezentând numărul casei respective și al lotului.

Când tata a plecat cu căruța, mama mea a strigat către el: „să cauți o casă mică că n-om avea bani de lemne pentru iarnă !” Când tata s-a reîntors la gară i-a spus, „n-avem nicio casă, casa noastră este un țăruș !” Și atunci s-au apucat și au făcut bordeie în pământ acoperite cu stuf. Și acolo am stat din 25 iunie probabil până când a dat prima zăpadă. Părinții au făcut chirpici toată vara.

Erau două tipuri de casă, casă de tip A, formată din două cămăruțe și o tindă, și de tip B pentru familiile cu mai mult de patru persoane, din trei camere și o tindă. Casele erau acoperite cu stuf sau cu paie. Totuși în această sărăcie și în aceste neajunsuri era o curățenie și o ordine !

În satul Fundata au fost plantate primele răsaduri de roșii și de ardei din zonă. Cei din satele dimprejur spuneau că nu se poate în Bărăgan să se facă așa ceva, dar deportații împinși de neajunsuri au făcut din semințe răsaduri. Și se hrăneau din grădinile lor pentru că nu aveau din ce.

În cei cinci ani de domiciliu obligatoriu nu ni se dădea voie să mergem pe o rază de mai mult de 10 km. Se făcea apelul dimineața și seara. Venea poliția la fiecare casă și striga, familia Donțu Vladimir : Ecaterina, Gelu, Greta. Și trebuiau să te vadă, te arătai. Și așa se făcea acest apel dimineața și seara ca să n-ai timp să fugi. Au fost familii de nemți care n-au putut rezista. La capătul satului se mai găsea câte un neamț, o nemțoaică cu venele tăiate, nu puteau rezista.

„N-aș dori nimănui să i se întâmple așa ceva !”

Eu nu mă satur de carne, chiar am dat un interviu în *Formula AS* despre această perioadă și dumnealor au intitulat interviul, „Cutia cu dropsuri” ! Copiii mei știind din poveștile mele că nu m-am saturat niciodată de bomboane, îmi aduc câte o căldărușă cu dropsuri de ziua mea. Le-am povestit cum luam dropsuri de 1 leu de la magazinul sătesc. Îți dădea patru, cinci dropsuri într-o bucățică de ziar. Țineam bomboana în gură până se făcea o așchie. Eu de carne și de bomboane nu m-am saturat niciodată ! Nu sunt pretențioasă, nu vreau bomboane cu ciocolată, cu nu știu ce, vreau doar să rod, să simt bomboana. Și îmbrăcămintea... Țin minte că mi-a fost întotdeauna frig, întotdeauna ! La liceu mergeam cu un palton al fratelui pe care mama mea îl întorsese pe dos și îl croise de damă și fiind stofa veche îmi era frig.

Din punct de vedere politic nu știu cât de asupriți au fost ei. Erau considerați anticomuniști înverșunați ! Asta este amintirea deportării și a domiciliului obligatoriu, foamea și frigul pe care le-am îndurat eu, pentru că nu puteau să ne cumpere de îmbrăcat pentru că nu erau bani. Tatăl meu, v-am spus că era un om cu studii și cât a fost în DO, cu domiciliul obligatoriu, a fost de-abia

șef de grajd. Știți ce înseamnă șef de grajd? Înseamnă să numeri caii și să ai grijă de harnașament, de hățuri. Asta făcea tatăl meu, care avea un scris impecabil ! Impecabil ! După domiciliul obligatoriu a fost contabil, contabilul-șef al primăriei de aici, din sat. Au rămas poate zece ani în aceeași casă, cu două camere. Apoi, când s-au hotărât să rămână aici, au mai construit pe lângă casă și o bucătărie de vară, o cameră, o magazie, o cămară.

„Ne povestea mama că dintr-un ou ne hrănea și pe mine și pe fratele meu !”

În perioada deportării tatăl meu a fugit într-o noapte la târg, la Slobozia, și a venit dis de dimineață cu două găini. Și una din găini era chioară. Le ținea mama mea sub pat. Dimineața, după ce făcea patul, găinile se suiau în pat și făceau ouă, în pat.

Basarabencele sunt femei foarte puternice, foarte gospodine. O basarabeană îți face mâncare din nimic și iese mâncarea gustoasă. Ai mei au venit din Banat cu mălai, cu făină, cu carne topită cu untură la borcan, cu un pic de provizii. Greu a fost când s-au terminat proviziile și nu aveau locuri de muncă și nici bani ca să-și cumpere câte ceva. Atunci a fost perioada foarte grea. Pe urmă au început de cu primăvară să-și pună semințe în grădini, să muncească. Să vă spun mâncarea noastră de bucurie : când eram eu de șase-șapte ani, mama mea pregătea mese foarte frumoase și îmbelșugate. Făcea răciture de cocoș, și sarmale și alivancă.

„Ești de la Fundata, de la țăruș?!”

Eu sunt acum bătrână și am tot citit și răscitit și nu pot să înțeleg ce greșeli au făcut acești oameni să pătimească atât? Cine a greșit? Cum s-a gândit? De ce au asuprit așa niște oameni, în majoritate intelectuali, care puteau fi folosiți în alte scopuri benefice țării ? Să-i aduci și să-i oropsești și să nu-i lași să evolueze ca să fie de folos țării !

Vreau să vă spun că în ciuda celor întâmplare, din Fundata au făcut mulți studii. În perioada '60-'80, au ajuns studenți din satul nostru cât din întreg județul Ialomița. Din generația mea, eu nu știu să fi fost vreo fată sau vreun băiat la școală profesională, toată lumea învăța. Învățam din două motive: să n-ajungem să muncim fizic și să ducem o viață mai bună. Am avut și profesori de excepție. Fratele meu a avut învățător pe domnul Trandafir care a ajuns profesor universitar la Politehnică, la Craiova. Am avut numai profesori de mare valoare. Și n-aveai cum să nu-nveți, decât dacă nu erai hăruiat de la Dumnezeu. Preoții satului, profesorii, doctorul, toți erau deportați. Eu am terminat școala generală aici, apoi am absolvit liceul și am făcut o școală postliceală de contabilitate. În '73 m-am căsătorit.

„Aici am deschis ochii și pentru mine acasă asta înseamnă!”

În 1981 se credea încă despre Fundata că era un cuib anticomunist. S-a dat ordin să fie redat terenul agriculturii. S-a intrat cu buldozerul și au mai rămas vreo 40 de case răzlețe în sat. Părinții mei au plecat și și-au cumpărat o casă în comuna Căzănești. Avem pe bunicii și unchii și părinții mei îngropați în cimitirul satului.

Deportații de la Fundata fuseseră aduși din sate diferite. Satul a fost format din basarabeni, din bucovineni, din machedoni, din nemți și poate câteva familii de unguri. Cum au fost ei vecini în satele de unde au fost deportați, așa s-au așezat și pe aici. Nemții au stat pe strada principală, macedonenii, pentru că aveau oi, s-au așezat spre marginea satului. După ridicarea restricției, nemții au plecat, unii în Germania, alții înapoi în Banat. Bucovinenii și basarabenii, pentru că erau refugiați, nu mai aveau unde să se întoarcă.

De Paștele Blajinilor ne strângem în cimitir toți cei care avem morți, rude, îngropați aici. Este o reuniune nemaipomenită pentru că vine lume de la Timișoara, din Germania, de la Suceava, de la Brașov, București și din toate orașele pe unde s-a pripășit fiecare. După revoluție s-au dat

înapoi terenurile moștenitorilor și familia noastră a făcut căsuța asta pentru reuniri și aduceri aminte... Pentru mine acasă cred că înseamnă aici, locul acesta. Eu aici am deschis ochii și pentru mine acasă asta înseamnă.

Epifan Galan

„Nu vreau să mă gândesc, Doamne, prin câte am trecut!”

Pe domnul Epifan Galan l-am cunoscut prin intermediul domnului Franz Dunaienco care ne-a însoțit în vizita noastră la Dâlga. Interviuul a fost realizat în august 2013 în prezența domnului Dunaienco. Domnul Galan a fost contabil cu studii medii și a locuit la Dâlga. Din nefericire, domnul Galan ne-a părăsit în anul 2015.

M-am născut pe data de 11 mai 1930 în satul Cârnațeni, județul Tighina, URSS. În ziua de Paște, în 1944, în aprilie țin minte că era, ne-a ridicat din satul nostru Cârnațeni că era între liniile de front. Rușii ocupaseră deja Tighina, Chiscani, Copanca, Buga, Talmașa și ajunseseră la Plopu, Plopu era la 2 km de satul nostru. La noi în sat era linia frontul german și dincolo erau rușii. Și ne-au scos din sat și am mers 3 zile și 3 nopți până în comuna Tarăclâia, la 45 de km, și am stat acolo până în august. Ne bombardau rușii în fiecare noapte. Era armată multă, germani, italieni, cehi...

De acolo am fost trimiși la Slobozia, în Bărăgan. Am mers 2 săptămâni. Noi fiind copii mulți n-am avut loc în căruță și am mers pe jos 2 săptămâni până în marginea Sloboziei. Acolo părinții noștri au scos caii, au tras la umbră căruța și au vrut să meargă la Prefectură în Slobozia să ne dea în altă parte că noi n-am venit la oraș, noi vroiam să muncim. La barieră o coloană de germani înarmați au fost somați să se predea și ei nu au vrut și au început să tragă. A fugit lumea și jandarmii de la primărie, toți... Era un iezer la Amara și au mers ai mei noaptea pe întuneric de nu se vedea nimic. Ne-am ascuns într-o plantație mare aproape de satul Gheorghe Lazăr, unde am stat până în 1946. De aici am fost colonizați, în comuna Ieța Mare, județul Timiș-Torontal.

În Banat am stat până în '51 când ne-au ridicat. Ne-am pomenit noaptea cu ostașul, cu arma în mână, și cu un ofițer, care ne-a luat actele. În 2 ore ne-am imbarcat împreună cu ostașul în căruță și am mers în gară la Biled. Am stat și acolo vreo 3 zile că era lumea multă din toate satele

din jur. Când ne-a venit rândul ne-au îmbarcat în vagoane și ne-au dus în Bărăgan, aici la Dâlga¹⁹.

Era în 21 iunie și aveam 21 de ani!

La Remetea Mare a deraiat trenul. Era o baltă cu apă cu stuf, o parte din vagoane s-a răsturnat, a țipat lumea. Pe noi ne-au scos cum s-a putut, au venit de la Timișoara cu macarale de au scos trenul. Pe noi ne-au îmbarcat în altă garnitură. Aveam frică să nu ne răstoarne iarăși. Am făcut 2 săptămâni, că ne băgau în triaj și ne plimbau toată noaptea, mai ales în București. În fiecare gară unde oprea trenul ne dădeau câte o găleată de apă, dar în rest nimic. Când ne-au dus în 1946 în Banat cu trenul am făcut 2 zile și 2 nopți că opreau și acceleratele ca să meargă trenurile noastre. Era circulație liberă pentru noi, pentru trenurile noastre.

Am ajuns la Dâlga, un sătuc cu câteva case. Când am ieșit din gară am văzut scris, „Orașul Dâlga”, cu 4 sectoare. Și era pus un triumf (banner) pe care scria: „Bine ați venit!, Bine ați venit!“. Când am luat-o pe cărare drumul ducea la un câmp semănat cu grâu și în altă parte cu orz. Când am aruncat bagajul acolo, era o secetă, o căldură, un praf, apă nu era. Bărăganul era împânzit cu perdele de pomi, salcâmi mari, câte 7-8 rânduri. Era doar o fântână lângă o baracă de scândură, unde erau vreo 10 milițieni și o baracă ce funcționa ca aprozar, aduceau pâine și niște zarzavat.

Am lăsat bagajele în orz...

Ce bagaj ați avut?

Un sac, doi de grâu, o căruță și 2 cai, o vacă, o junică de fapt, că vaca au oprit-o acolo

V-au dat bani pe ce v-au oprit acolo?

Nu ne-au dat.

Cum eram obosiți, ne-am culcat în orzul ăla și duminică dimineață când ne-am trezit curgea apa pe noi și bătea un vânt ! Simțeam cum mă înțeapă pe cap, pe față ! Și când m-am trezit

¹⁹ Interviu a fost făcut în satul Dâlga, fost sat de deportați, acasă la domnul Galan. Satul și-a schimbat perimetrul și nu mai corespunde cu cel din perioada deportării. Casa domnului Galan nu este cea făcută în perioada deportării, distrusă de comuniști, ci o alta cumpărată ulterior.

și m-am văzut în orz! Era un praf de nu se vedea nimic că umblau cei de la IAS cu tractoare, cu combine la treierat !

Era și o plantație mare de salcâmi acolo și am tăiat niște crăci și după ce au cosit orzul, am făcut snopi și ne-am făcut colibă, coliba unchiului Tom. Nemții care avuseseră mobilă, au pus un dulap și au intrat în el. Dar au venit niște ploi și niște vânturi !

Apoi ne-au obligat să ne facem case. Dar cu ce să faci case? N-aveam apă, n-aveam cazmale, n-aveam scule. Am făcut noi toți de pe stradă o fântână și luam apă cu rândul ca să facem noaptea chirpici. Am făcut eu cu mama 24 de chirpici și ne-am oprit că spunea cineva: „Nu mai faceți, băi, chirpici, că vin americanii!” Lumea era debusolată.

Erau acolo cu noi vreo 15 milițeni, un locotenent de Securitate, un sublocotennet. Am făcut muncă voluntară la IAS, la descărcat trenuri. N-aveam mâncare, n-aveam voie să plecăm nicăieri decât la IAS... Dacă te prindeau te lau și te duceau la pușcărie sau în alt sat nou. Umblau milițenii pe trenuri. N-aveam voie să trimitem sau să primim scrisori. Am participat la construcția tuturor instituțiilor: școală, magazin, cooperativă, dispensar... Când lucram la IAS ne dădeau la 12 o mâncare de mazăre și mazărea avea viermi.

Am trăit o viață de om aici în Bărăgan. Am pățit multe și am trecut prin multe. Am lucrat 20 de ani la Centrul experimental pentru încercarea și omologarea soiurilor. Centrul era la București. Au rămas doar amintirile ! Credeam atunci că n-apuc pensia, dar iacă-mă !

Aneta Mingea (Udrea)

„Trăiesc cu această durere în suflet că nu am satul copilăriei mele!”

Interviul cu doamna Udrea a fost realizat pe 18 decembrie 2015 în sediul AFDP Călărași.

M-am întors în '63 când satul Dropia deja nu mai era. Nu se mai cunosc urmele acestui sat, dar am amintiri frumoase de acolo. Era un sat destul de izolat, la 2 km de Drajna, în interiorul câmpului agricol. Se planta numai bumbac și grâu.

Aș fi vrut să mă pot duce în satul în care am copilărit. Aș vrea să văd iarba din jurul casei, aș vrea să văd pomii pe care tata și mama i-au sădit. Salcâmi care înconjurau toată curtea aceea mare. Mi-e dor de florile pe care cu ajutorul unor vecini nemți – ei iubeau foarte mult florile și în general grădinăritul –, le-am plantat în fața casei. De la ei tata și mama luau semințe. Nu știu cum făceau ei rost, probabil că primeau în plicuri de la rude din Banat, și ne dădeau și nouă. Mirosea atât de frumos seara când udam. Nu era greu să cărăm apă și să udăm grădina, era o bucurie pentru noi. Căările din sat erau așa de bătătorite, că mai mult praf găsești acum pe trotoare, decât pe căările acelea, atât era de curat. Nu arunca nimeni gunoi așa la întâmplare. Fiecare om avea o platformă. Spunea tata: „aruncă și tu asta la platforma de gunoi!”. Au împrumutat oamenii obiceiuri unii de la alții pentru că erau din zone diferite. Ne cunoșteam între noi și ne ajutam.

„Eram numiți coreeni”

Când am fost aduși aici, cei din satele învecinate nu aveau voie să se apropie de noi. Ni se spuneau coreeni sau titoiști. Nu știu de ce ne-au deportat, poate au fost mai multe cauze. Poate pentru că eram megleni sau pentru că locuiam în Jimbolia aproape de graniță sau pentru că tata nu a vrut să se înscrie în „colectiv”. Nu știu exact motivele, poate au fost mai multe.

A fost greu în Bărăgan pentru părinții mei, dar au trecut peste toate necazurile. Speranța lor eram eu, pentru mine luptau. Sigur că n-a fost ușor. Nu. Sunt conștientă că n-a fost ușor. O iarnă întreagă bătea vântul ăsta de Bărăgan, iar când venea viscolul era groaznic de trăit. Acum te gândești să îți cumperi din vreme lemne, cărbuni... Părinții mei făceau focul cu ciulini și cu rădăcini, cu rădăcini de la porumb. Îmi amintesc de bunica în primăvara anului '52, înainte de a muri, cum dădea zăpada la o parte și mai scotea niște rădăcini de la marginea satului pe care le puneă într-un șorț ca să putem face focul.

Povestea mama că era greu, se îmbrăcau cu niște șorțuri foarte mari, din talie și până jos, care aveau un buzunar de cangur pe care trebuiau să îl umple cu bumbac. Atârna greu șorțul ăla, putea să aibe și peste 50 de kg., că dimineața bumbacul era umed de rouă. Îl încărcău apoi în camioane care îl duceau la fabrica de drenat bumbac de la Ciulnița. Au săpat și șanțuri. Șoseaua Călărași-Slobozia era mărginită de șanțuri săpate de deportați, de oamenii din Dropia.

Pâinea o luam de la 5 km depărtare, pâine neagră, pe cartelă. Dacă eu la vârsta aceea de 6, 7 și 8 ani, plecam din sat 4 km și jumătate până în gară la Ciulnița să iau pâinea, până veneam înapoi mâncam un sfert din ea pentru că era drumul lung. Toate erau pe cartelă: primeai tichete de zahăr, tichete de ulei, tichet de gaz. Lecțiile le făceam la o lampă cu gaz. Și nu o lampă nr. 10 care consuma prea mult, la una mai micuță. Am mâncat pâine înmuiată în apă cu zahăr, acela era desertul nostru sau pâine cu marmeladă...

Ceas mi-a fost cărămida pe care părinții mi-o puneau în funcție de soare. Îmi spuneau, „când umbra ajunge la cărămidă este ora 12, să știi să intrii în casă să mănânci”. Garduri am învățat să fac la 7 ani, din bețe de floarea soarelui, ca să înconjurăm casa și să fie frumos.

Distanța de 4 km și jumătate de la gara Ciulnița și până în sat o parcurgeam însă cu inima deschisă, mă bucuram să întâlnesc un om, nu îmi era frică de el. Mai târziu, când veneam de la Constanța, de la gară și până în sat dacă vedeam pe cineva eram fericită.

Iarna era mereu zăpadă mare, înotam prin zăpadă, un picior intra și celălalt ieșea. Viscoalea puternic uneori și trebuia să stai într-o parte că îți ardea obrazul. Au fost ierni grele, foarte grele. Am prins iarnă din '54 când zăpada a fost cât casa și tata a trebuit să facă un tunel prin zăpadă să putem ieși pe acoperiș.

Mie cel mai mult mi-au lipsit părinții. I-am avut foarte puțin lângă mine pentru că plecau dimineața în zori când se lumina și veneau seara rupți de oboseală, nu aveau timp de mine. Îmi amintesc că o dată pe săptămână mama avea voie să rămână o jumătate de zi acasă să facă diverse treburi gospodărești, să spele, să facă mâncare, altfel erau obligați să meargă la muncă în fiecare zi. Duminica mai puțin. Nu întotdeauna. Într-una din zile, am văzut-o că pregătise să spele, dar s-a ivit ceva, și nu a mai reușit. A luat coșul de nuiiele cu rufe murdare și l-a pus deoparte. Eu m-am gândit să o ajut și m-am apucat să spăl eu. Vă dați seama cum am spălat eu rufe la vârsta aceea, le-am și întins afară pe o sârmă. Nu s-a supărat mama, dar nici bine nu i-a părut. Aș fi vrut să o ajut, dar eram prea mică.

„Pur și simplu ne-am îndrăgostit de pământul acesta din Bărăgan”

Sfatul Popular, Miliția, dispensarul, magazinul formau așa un pătrat și străzile erau foarte frumos trasate perpendicular și paralel. În mintea mea de copil mi-aș fi dorit să ajungă și la noi în sat cu electrificarea, să avem șosea asfaltată, așa credeam eu că va fi, nici prin minte nu mi-ar fi trecut că după o perioadă satul va fi ras de pe fața pământului.

După 1955, am rămas acolo pentru că tatăl meu se angajase ca gestionar la Cooperativa din sat. După o operație la ochi nu a mai avut voie să lucreze în câmp și a fost gestionar. Când satul s-a demolat s-a transferat la magazinul din gara Ciulnița și n-am mai părăsit aceste locuri.

„Nu aş şterge nimic”

Nu, n-aş şterge nimic. Totul rămâne istorie în suflet, acolo. Nu povestesc cu regret, cu ură...

Aşa a fost să fie! Cei tineri ar trebui să creadă în cele spuse de noi, să nu îşi închipuie că fabulăm.

Poate a fost mult mai greu decât exprimăm noi în cuvinte.

Nepoţii dumneavoastră, când le-aţi povestit, ce au spus despre aceste experienţe? Când le-aţi spus că eraţi copil şi aţi fost deportată împreună cu părinţii?

Cea mai impresionată a fost nepoata mea. Mă tot întreabă: „Şi cum a fost?, mai povesteşte-mi ceva”. Sunt însă foarte mulţi care spun, „Ei lasă că nu a fost chiar aşa rău”. Sunt foarte mulţi care zic aşa. Odată în gară la Timişoara când am vrut să îmi iau bilet, a trebuit să completez biletele acestea pe care le avem noi, şi doamna de la ghişeu mi-a vorbit foarte urât, „Aveţi atâtea avantaje, nu ştiu pentru ce!” I-am spus, „Nu uita că eu am avut o copilărie care nici nu se poate numi copilărie şi poate că e o recompensă pentru situaţia în care am trăit”. Eu ştiu ... ce să zic, fiecare priveşte lucrurile în felul lui.

Teofil Lupu

Interviul cu domnul Teofil Lupu a fost realizat duminică, 21 aprilie 2013, în casa domnului Lupu din Călărași în prezența și prin intermediul familiei Daniela și Cornel Gheorghe, prieteni de-ai Claudiei-Florentina Dobre. Domnul Teofil Lupu a fost contabil cu studii medii la Pelicanu. După 1958, anul căsătoriei domniei sale, s-a mutat în Călărași și a lucrat ca funcționar la Fabrica de confecții până la pensionare.

M-am născut în comuna Zastavna, județul Cernăuți, pe 28 aprilie 1932. Tata a lucrat la administrația financiară din Cernăuți, a fost inspector, iar mama era casnică. În 1944, ne-am refugiat cu Arhivele Administrației Financiare la Turnu Severin. I-au dat tatei un post, prima dată la Vâncioroga, după aceea la Turnu Severin. De la Turnu Severin ne-am mutat în comuna Devesel, nu Deveselu. De acolo ne-au ridicat de Rusalii.

„Unde ne duceți?”

Ne-au ridicat în 1951, pe 17 iunie. La olteni era o petrecere, Nedee. Și a fost frumos duminică, distracție cu rudele, iar în dimineața următoare ne-am pomenit cu armata. Eu eram la Vinjuleț la școală, cam 15 km. Era acolo o școală tehnică de mecanică agricolă. Eram în clasa a 7-a, intern. De Rusalii ne-am pomenit cu armata, „nu iese nimeni din casă, împachetați!” Nu știam unde mergem. Credeam că ne duce în Siberia, era un secret mare.

Am reușit să luăm mobila, în două care, și o iadă, doar cu capra asta am reușit să scap în Bărăgan. Ne-au dus la tren, la Șimian. În gara erau trenurile pregătite, erau stive cu pâine, cu lapte și chestii sanitare, dacă-i cineva bolnav. Noi eram cu încă cineva, cu nașa noastră. Am mers pe niște linii moarte, unde opreau noaptea și oamenii își făceau nevoile.

Într-o dimineață am ajuns la Călărași, au venit căruțele din Gambeta. Și tot întrebam, „Unde ne duceți?”, „Păi, noi știm? Poate la fermă, dar unde să locuiți?”. Noi eram mulțumiți,

ziceam: „bine că n-am ajuns în Siberia ! Că nu sunt case, nu-i nimic, or să bage bărbații și femeile separat !”

Ne-au dus acolo și ne-au pus în grâu. Erau mușuroaie de 2400 de metri. Ionescu, Popescu etc. Din comuna Devesel de unde ne-au ridicat pe noi eram 47 de familii. Secretarul de la Primărie și dirigintele de Poștă, că era căsătorit cu o basarabeancă, cei considerați chiaburi pentru că aveau cazan de țuică, un inginer agronom și sora sa. Au luat numai oameni din ăștia care au fost considerați dubioși, „dușmani ai clasei muncitoare și regimului”. Cine ne-a notat și ne-a pus pe liste, nu știu!

„Faceți chirpici că vine iarna!”

Când am ajuns, am pus 2 dulapuri, am pus peste niște lemne tăiate din lizieră, că s-a tăiat tot, și ne-am adăpostit. Tocmai atunci a venit ploaia, nu mai plouase în Bărăgan de nu știu cât timp, și ne-a întors cu totul pe dos... Ziceau localnicii, „uite oamenii oamenii ăștia au adus ploaia!”. „Cine sunt ăștia?”, se întrebau ei. Unii spuneau că suntem coreeni, niște denumiri din astea.

Am stat noi o lună așa, apoi au venit ingineri de la București, cu topometria și am lucrat cu ei, băteam țărui să aliniem casele, eram cu jalonul noi cei mai măricei. Aveam vreo 19 ani. Am aliniat casele. Apoi am început să facem chirpici. Noi care eram strada a 5-a, eram cu cei din Turnu Severin. Și ne-am unit noi, cei de la Devesel, ne cunoșteam între noi și aveam moralul ridicat, câte 3-4 familii la o fântână să facem chirpici. Am făcut întâi niște fântâni, apa era la vreo 5 m, foarte sărată, ca la mare, erau și melci. Nouă ne aduceau apă de la Călărași în niște cisterne mizerabile. Era la calea ferată o singură fântână cu apă bună, de acolo luam toți apă. Era cea mai dulce apă acolo, ne duceam cu damigeanele. Făceam chirpici cu paie de la fermă, că aveau șire de paie. După

ce se usca chirpicii, câte 100-200, veneau de la Miliție, dați 30 de chirpici pentru cooperativă. Noi rămâneam fără perete. Iarăși făceam chirpici, iar veneau, „Da-ți pentru școală!”. S-a făcut școală, Miliție, cooperativă, dispensar. Ne-au dat ei niște căpriori, 3 uși, 2 geamuri. Stuful pentru acoperiș l-am luat din baltă. După ce ne-am făcut case, a început treaba asta culturală, să fie cor, să se facă teatru.

La Pelicanu făceam distracții noi tinerii. Erau fete frumoase și făceam baluri. Veneau și din Radu Negru la noi. Erau niște băieți în sat care cântau la acordeon, unul Soleanu cânta la saxofon. Făceam niște baluri acolo nemaipomenite. Nunți nu prea s-au făcut, să știți. Nu s-a lansat nimeni, că nu aveam nicio bază. N-aveam biserică. Ne duceam la Radu Negru sau la Călărași la Înviere, când nu mai era restricție.

Copii s-au născut?

S-au mai născut, dar puțini. Au și murit mulți.

„Sunt sătul de făcut case! ”

După o vreme, mama s-a angajat la bucătărie, la fermă, ca să nu mai stea pe câmp. Venea milițianul călare prin comună, și dacă te vedea acasă, te întreba, „ce-i cu dumneata? Nu te duci la sapă?” Mama era la bucătărie, tata era paznic noaptea la porci și eu am lucrat la dezinfecție. Era un doctor veterinar, Pahomeanu, tatăl chirurgului de la spital²⁰. Făceam dezinfecție, eram angajat permanent și nu mai venea nimeni să zică să mă duc la sapă. După aceea, m-au luat în armată, în '54, că aveam deja 20 de ani. După 2 ani și ceva am scăpat de armată. Am venit acasă și m-am angajat la Radu Negru.

După eliberarea din domiciliu obligatoriu, părinții mei au rămas la Pelicanu că nu aveau alte proprietăți. Oltenii, bănașenii, au plecat cu toții acasă în '55. Noi am refăcut o casă spre calea ferată, ca să rămânem definitiv. Au venit și niște Timošeni, din Banat, și au refăcut ei casele, gratis,

²⁰ Este vorba de spitalul județean Călărași.

au pus pomi. Și a venit apa aceia mare de a intrat în casă, a fost o inundație acolo, că era terenul mai jos și era și o gârlă aproape. Cu timpul au plecat toți, în toate părțile, și satul s-a desființat. Părinții mei au cumpărat casă la Modelu. Deci au făcut ei trei case și pe a patra am făcut-o eu aici²¹. Sunt sătul de făcut case !

²¹ Interviu luat în casa din Călărași construită de dl. Lupu.

Daria Gogu (Andronache)

„Măricică fiind am realizat dezastrul !”

Interviul cu doamna Daria Andronache a fost realizat de Valeriu Antonovici în decembrie 2011, acasă la doamna Andronache, în București. Doamna Andronache, fostă învățătoare, a fost prezentă la toate lansările și prezentările documentarului nostru derulate în București. Din păcate, doamna Daria Andronache nu a trăit bucuria de a vedea tipărite aceste amintiri ale suferințelor, ale bucuriilor și regretelor deportării.

Mă numesc Andronache Daria, născută Gogu, basarabeancă de origine. Aveam 17 ani, eram anul III la școala pedagogică de învățători și venisem acasă în ziua de Rusalii. Dimineața pe la 4-5, am auzit un ciocănit în geam, era un băiat basarabean, care ne-a zis, „Nea Mitrofan, satu-i înconjurat de soldați și de milițieni”. Tata zice, „E de rău! Stai cuminte în curte, nu mai ieși, să nu te împuște!”. Tata de frică s-a urcat în pod. Vine milițianul cu 2 soldați și ne cere buletinele. Bineînțeles că a întrebat și de tata. Tata n-a mișcat din pod, dar eu deșteaptă, întreb. „Vă dau eu buletinul tatii”, „Sigur, sigur da-ți buletinul!”. Au luat buletinul meu, pe-al mamei, și ne-au zis: „Să apară și Mitrofan Gogu, capul familiei, și să vă pregătiți că-n 2 ore vă îmbarcați din gară, că aveam gară în sat, și plecați... unde nu știm”.

Ne-au amânat însă și am plecat în dimineața următoare, astfel că mama a avut timp să coacă pâine, tata să facă o cușcă pentru găini. Aveam găini, păsări, porci. Banatul este un ținut foarte bogat, cu un pământ extraordinar de roditor.

Ne-am urcat în căruță, ne-am luat 2 cai, aveam 4 cai, 2 au rămas, 2 i-am luat, în care am pus un dulap, un pat și o prelată. Toată strada principală a comunei Lenauheim era ocupată de un șir de căruțe și un convoi de oameni, basarabeni, sârbi, nemți, unguri. Printre ei erau și hoți și criminali. Ne-au dus pe toți la gară și acolo ne-au înconjurat cu soldați. În gară am stat o noapte și ne-au furat pâinea pe care o copsese mama pentru drum. Tata a zis, „să știți că ne duce în Siberia !”

Ne-au îmbarcat în vagoane de marfă, bouwagon. Fiecare vagon avea câte un soldat care îi păzea pe deportați, cu o pușcă cu baionetă. În caz că făceai ceva te împungea cu baioneta. Nu aveai voie să te apropii de ușă, necesitățile le făceai în vagon. Acolo mâncai, acolo dormeai. Noi copiii ne-am împrietenit cu acel băiat, soldatul, care era din Oltenia și căruia tata i-a zis la un moment dat, „Măi băiete mănâncă cu noi că nu îți dăm otravă”, „Nu, nu lăsați!” Nici el nu avea ce să mănânce. A mâncat în final de la noi, a constatat că suntem oameni de treabă și că nu suntem niște bandiți cum au fost ei instruiți !

„Răufăcători ai statului comunist!”

Am ajuns în Bărăgan. Acolo ne-au dat jos. Ne aștepta alt detașament de politrucii, să le zic așa, și niște milițieni. Satul nostru era marcat de jur împrejur cu brazde de tractor și fiecare casă sau fiecare loc de casă era marcat tot cu brazde de tractor și un țăruș. Strada era tot cu brazdă de tractor încât puteai să te încurci oricând. Noi am ajuns pe malul Dunării, lângă Giurgenii Noi de astăzi. Lunca Dunării se chema. În plin soare de vară, era pe 22, 24 iunie, nu mai știu exact. Temperatura în aer era de 46 de grade, am auzit acum că spuneau la televizor ce temperatură era atunci în Bărăgan, când am fost noi dislocați.

Tata, a doua zi, a bătut doi pari, a luat și 2 bețe de la căruță și a pus o prelată. A făcut un fel de cort ca să avem unde ne adăposti pentru că nu exista pom, nu exista buruiană, nimic, era doar miriștea. Ne-am interesat de unde să luăm apă, ne strigam unii altora, „Hei, voi, de unde aduceți apă?”, „Din Dunăre!”, „Unde-i Dunărea?”. Era la 2 km. Și mama a luat *coromâsla*, știi ce e *coromâsla*? Cobiliță. Noi, copiii, după mama. A afundat găleata, a scos două găleți de apă și înapoi acasă. Apa era tulbure, plină de tot felul de bacterii, de insecte, gândăceii dansau în găleata noastră. A strecurat-o mama prin vreo 5 tifoane ca să putem bea. Timp de 4 ani și jumătate am

băut apă din Dunăre, dar n-am făcut enterocolită, n-am făcut meningită, nu am avut dureri de stomac, absolut nimic, nicio boală.

Întâi au săpat ai mei un bordei. Au stat până toamna târziu în bordei, până către Crăciun. Bordeiul era acoperit cu stuf, că exista foarte mult stuf în Lunca Dunării. Pământul pe care l-au scos din bordei, l-au frământat cu balebă și cu paie și au făcut chirpici și din chirpicii aceia au construit casa. Familia fiind de 3 persoane, că era doar o soră de-a mea cu ei, le-au dat voie să facă o cameră și o bucătărie, atât. Le-au adus ușă, geamuri, lemnăria de pod. În rest, s-au descurcat singuri cum au putut și în 2 luni și jumătate au făcut casa. Venind Crăciunul, fiind foarte frig, s-au mutat în casă. Au făcut focul la sobă cu paie, că n-aveau altceva. Când a început să se încălzească în casă răsărea grâul prin pereți pentru că nu apucaseră să lipească.

Nu s-a întâmplat un viol, nu s-a întâmplat o crimă, un furt, o bătaie, o ceartă. La orice oră din zi și din noapte mergeai prin mijlocul acelei comune nu se întâmpla nimic.

„Mi-era tare frică și am rămas cu aceea frică până în ziua de azi !”

Eu, după 2 luni, am fugit din deportare și m-am dus în Ardeal la sora mea ca să termin Școala Pedagogică. Am stat acolo un an de zile fără buletin, cu frica în sân. Mi-am terminat școala și mi-am luat diploma de învățătoare. M-am întors în Bărgan ca să-mi ajut părinții să aibă din ce trăi și am fost învățătoare la școala din comună.

Când m-am întors nu m-a întrebat nimeni unde am fost. M-am prezentat la post și i-am spus milițeanului, „Uite, am venit să îmi ajut părinții.”, El a zis, „De ce te-ai întors domnișoară?”, „Păi ce era să fac, domnu’ comandant ?” Mi-era tare frică și am rămas cu aceea frică până în ziua de azi, la 77 de ani. Și a zis, „Trebuia să te măriți acolo.”, „Ei, să mă mărit! La 18 ani să mă mărit !”

Am rămas acolo până ne-au dat drumul. Trăiam din salariul de 400 de lei pe lună. Încetul cu încetul am crescut un porc, o găină, începuse să se înfiripe și gospodăria noastră. Tata a făcut un gard în jurul casei, din bețe de floarea soarelui. Mama a semănat flori și vara era chiar frumos. Am lucrat și grădina de lângă casă. Am semănat roșii, tata plantase și câțiva pomi.

Școala la care funcționam era de 7 ani, cu 2 secții, una română și una germană. Eu eram profesor suplinitor de română la secția germană. În 1953, când a murit Stalin, ne-a adunat directorul și ne-a zis, „A murit tovarășul Stalin!”. Ei, vreau să spun că am plâns, deși Stalin m-a dislocat. Am plâns că s-a prăpădit un om, dar ce criminal și ce dezastru a putut să facă... nu m-a dus gândul atât de departe... Eram obișnuiți să cântăm, „Stalin, Stalin, Slavă îi cântăm”. Și Stalin făcea numai mârșăvii.

S-au legat prietenii acolo la școală. Vreau să îți spun că tineretul, așa cum era în situația aceea, tot se distra. Se organizau baluri la fermă. Și ne duceam la bal în fermă, unde veneau tineri și din satele vecine, salariații de la fermă. Noi cei din satul nou eram considerați cei mai isteți, cei mai frumoși, cei mai curați, cei mai deștepți și chiar cei mai bogați. Bănățenii, sârbii, nemții, ungurii din sat erau ajutați de neamurile rămase acasă. Cei care au dus-o mai greu în Bărăgan au fost basarabienii și bucovinenii, macedonenii, pentru că pe ei n-aveau cine să-i ajute.

„Vai, ne dă drumul!”

După 4 ani, au zis, „sunteți liberi!” Când ne-au dat drumul, pe 27 iulie 1955, era, mi-aduc aminte, o zi splendidă de vară. Tot vedeam agitație. Fusesem la o colegă învățătoare și când m-am întors către casă am întrebat, „Ce se întâmplă în sat?” Cineva zice, „Cred că vă dă drumul la basarabeni.”, „Vai, ne dă drumul!” Părinții mei erau în baltă ca să taie nuiele că tata tăia nuiele și făcea coșuri. M-am dus înaintea lor să le spun, „Să știți că ne-au dat drumul, putem să plecăm din sat!” Tata îmi zice, „Pleacă tu, noi mai stăm până la toamnă că mai avem de

adunat câte ceva !” Am zis, „Mă duc în Ardeal. Colegii mei sunt acolo, îmi găsesc de lucru în învățământ”. Mi-am făcut valiza și m-am dus la sora mea în Ardeal.

Am luat 2 cărți, eram dornică să citesc, mi-a plăcut literatura, n-aveam de unde împrumuta cărți, că nu ne împrumuta nimeni nicio carte, nu aveam nici măcar un ziar să citim, nimic, hainele, diploma, adeverința de la școală și cam atât. Eram săracă și am pus totul în valiza de carton! M-am dus cu tata cu căruța până la gară. M-am urcat în tren, am schimbat la Țândărei, am ajuns la București și apoi am luat personalul până la Alba Iulia.

La Alba Iulia era director de școală cumnatul meu și prin el am reușit să îmi găsesc post la o colonie de copii coreeni. Copiii abandonați datorită războiului i-au trimis în detașamente în țările socialiste. 540 de copii coreeni au ajuns în țara noastră. Și i-au organizat într-o colonie lângă Hațeg, în județul Hunedoara. Acolo am fost trimisă ca învățătoare. M-am întâlnit cu mulți colegi de la Deva. Era un colectiv de 104 profesori, învățători, educatori. Am stat un an de zile, m-am căsătorit. De acolo am venit în București unde am trăit până în ziua de astăzi. Bucureștiul nu mi-a plăcut niciodată, dar am rezistat.

Tata a venit și el în Ardeal, a stat un an și s-a întors la Dâlga, o comună tot de oameni dislocați. Tot sat nou. Și acolo a făcut o gospodărie de toată frumusețea. Cu livadă, cu viță de vie. S-a oprit la Dâlga pentru că acolo avea cunoștințe, niște basarabeni, din același județ, cu care făcuse negoț cu mere. Mergeau la Cetatea Albă și vindeau merele împreună.

„Nu regret nimic”

Nu regret că m-am întors în Bărgan să-mi ajut părinții. Am considerat că fac un lucru foarte bun, ducându-mă cu acei 380 de lei pe care îi luam noi, că 400 era salariul, 20 de lei era impozitul, cumpăram făină, mama cocea pâinea în cuptor și era foarte bine când cocea iarna pâine că era cald în casă. Mai mirosea a mâncare... Nu regret, chiar nu regret. Știi

câteodată cu nostalgie mă întorc în trecut. De ce mă întorc cu nostalgie ? Pentru că eram cu părinții mei, eram lângă părinți și copilul nu simte atâta vitregie a vieții când are lângă el părinții. Când pleacă singur în lume, abia atunci realizează cât de greu este. Vremurile au fost foarte grele pentru că generația mea a prins schimbări istorice, a prins și multe necazuri.

Să știi că m-am rugat la Dumnezeu pentru Ceaușescu ca să ajungă președintele țării. Oricum puneau pe unul dintre ei, dar mi s-a părut că Ceaușescu era mai înțelept. După Cehoslovacia, după ce a fost povestea cu Cehoslovacia, în țara noastră s-a simțit un vânt de libertate. În ce sens libertate? Au început să vină foarte multe mărfuri din import, noi puteam să facem excursii în țările socialiste. Ne dădeau drumul pe bază de tabel, dar ne dădeau. Se găseau în magazinele noastre tot ce vroiai. După aceea a început treptat, treptat să dispară totul. Cred că Ceaușescu a căzut în dizgrația Kremlinului, așa cred eu, și atunci l-au strâns în chingi. Și el a fost încăpățânat, n-a cedat nimic, că dacă ar fi cedat atunci poate că era mai bine pentru țara noastră.

„I-am considerat pe comuniști draci”

Nicăieri, chiar nicăieri nu mă simt acasă! Case am avut multe. Am avut în Muntenia, că ne-am oprit în Muntenia când am venit din Basarabia, la Roseți, la Mircea Vodă, la Lenauheim, în Lunca Dunării/Răchitoasa cum îi zicea, la Dâlga, Alba Iulia, București. Am fost nomazi, într-un cuvânt. Datorită cui? Datorită regimului.

Am suferit mult. Mă uit la tineretul de azi cât de frumos se îmbracă și câte posibilități are ca să se instruiască. Doamne de câtă bogăție beneficiază, păi noi n-aveam nici haine. Când am terminat școala mi-au dat o cartelă, pe cartelă îmi luam încălțăminte pe un an de zile și o haină. Atât. Și mă îmbrobodeam cu o basma și mă duceam la școală dar nu era nicio jenă, nu exista în

comuna dislocată o jenă între colegi. Nu! La distracții ne îmbrăcam tot așa pentru că n-aveam posibilități ! Noroc că eram tineri și ne întâlneam, râdeam, spuneam bancuri.

După ce s-a schimbat regimul, după '90, am primit de la Ministerul de Interne o înștiințare scrisă că am fost dislocată. M-am dus cu hârtia aceea la Ministerul de Interne, de aici m-au trimis la AFDPR și acolo m-au luat în evidență și ne-au dat o pensie reparatorie.

Când ne-au dislocat, pământul gemea de roade și au rămas toate acolo! Semănase tata 2 hectare și ceva de grâu. Ce grâu! Ce porumb! Ce secară! Și toate au rămas, a rămas podul plin, cu cereale, cu porumb, cu grâu, cu boabe. Au rămas 9 porci, scroafe și vier. Am cerut despăgubiri și nimic. Mă judec și acum cu ei²².

²² Din nefericire, doamna Andronache ne-a părăsit în primăvara lui 2015. Am trăit bucuria de a fi avut-o alături la lansarea filmului din data de 7 noiembrie 2013, la Muzeul Național al Țăranului Român și în ianuarie 2015 la dezbaterile de la SNSPA.

Domnica Malofei (Marin)

Interviul cu doamna Domnica Marin a fost realizat sâmbătă, 18 decembrie 2011, în satul Potcoava din județul Călărași, acasă la doamna Marin. Doamna Marin a fost profesoara de limba română a Claudiei-Florentina Dobre. Dacă această carte a fost co-editată de Claudia-Florentina Dobre, acest lucru i se datorează și doamnei profesoare care a știut să insuflă știința limbii române elevei domniei sale care îi mulțumește și pe această cale.

M-am născut în 1946, în comuna Bolteni, județul Argeș. Mama era orfană, născută și ea tot în Argeș, la Boteni. Tata s-a refugiat din Cernăuți. După câte am văzut eu din scrisorile pe care le trimitea părinților lui în Bucovina, le scria numai și numai în rusește, bunica mea nu știa o boabă românește. Frații lui, că au fost 7 cu toții, vorbeau numai rusește, așa că eu nu sunt lămurită nici acum dacă erau români curați sau dacă nu erau. Bunica în orice caz, din câte mi-a povestit tata, s-a născut la Lvov cum zicea tata, Liov. Tata a cunoscut-o pe mama la Viișoara. După ce s-a terminat războiul, au auzit că se dă pământ în Banat și s-au dus și ei în Banat. Și anume, la Jamul Mare.

„Mi s-a părut foarte lung drumul, foarte lung”

Într-o noapte, mi-au povestit părinții, au venit jandarmi sau milițieni, înarmați, i-au sculat din somn și le-au spus ca până la ora 7 să fie în gară, cu tot ce pot lua, la vagonul numărul cutare. Vagoanele erau din acelea de vite. În acel vagon mai era și un bărbat, prieten cu tata, ucrainian, singur. O altă familie de prieteni de-ai lu' tata au încercat să fugă ca să nu ajungă la ora respectivă în gară. Și s-au ascuns în șira de paie. I-a descoperit cățelul, i-a dat de gol. I-au luat doar cu ce aveau pe ei, că se apropia ora plecării, și i-au dus la mama în vagon. Mama le-a dat saltea, a avut grijă de ei, a fost o femeie nemaipomenită, practică. Nu știu de tata dacă pot să spun prea multe, dar mama a fost o femeie extraordinară ! A avut purcel, a luat purcel, avea 2 capre, a luat caprele.

Ce țin minte eu din călătoria asta. Mi s-a părut foarte lung drumul, foarte lung ! Aveam un butoi cu apă, în rest nu știu ce mâncam, cum ne descurcam. Îmi amintesc însă faptul că atunci când treceam prin tunele, probabil am fost pe Valea Jiului, m-am gândit eu mai târziu, se trăgeau obloanele la vagoane. Vagonul avea ieșire și pe o parte și pe alta iar la uși erau soldați înarmați, parcă am fi fost criminali de război sau mai știu eu ce !

Îmi mai amintesc că ne-a dus într-un loc unde era gară, este vorba de un sat lângă Slobozia. Satul acesta s-a format exact lângă gară și îmi amintesc că ne-au adus cu bagaje cu tot acolo, ne-au lăsat în câmp. Și era trifoiul atât de mare încât noi copiii nici nu ne vedeam din acel trifoi.

A fost foarte greu. Oamenii au făcut colibe, s-au adăpostit acolo, cu mic cu mare. Ni s-a trasat un loc care ne aparținea, ai voie numai atâta spațiu, atâta loc de casă, atât, să stai acolo. Am stat în colibe o perioadă, dar toamna se apropia, venea frigul. Au început ploile, dar ce ploi! Și oamenii locuiau în colibecele acelea. Îmi aduc aminte că mama era disperată pe ploile acelea mari că pierduse purcelul, a plâns, a alergat, unde să îl găsească. Unde credeți? Purcelul se adăpostise în colibă sub pat.

Apă nu era. Eu am văzut o singură fântână cu cumpănă acolo, cu apă sărată, cumplit de sărată, nu se putea bea. Nici omul nu putea bea, nici animalul. Și veneau cisterne cu apă. Stăteam la coadă, pe câmp să luăm o găleată sau un bidon cu apă.

„Să știți că nu o să plecați de aici, aici veți rămâne!”

Țin minte că într-o zi, într-o dimineață, a aterizat un avion pe malul lacului. Ne-au adunat pe toți și a coborât o femeie, nu știu cine a fost, dar bănuiesc că a fost Ana Pauker. Și a început să tipe bărbătește: „Să știți că nu o să plecați de aici, aici veți rămâne ! Puneți mâna și faceți case!”

S-au apucat oamenii și au făcut tule, chirpici, aici se numesc tule, la noi se ziceau chirpici. Oameni tineri, bătrâni, mai erau și bătrâni, părinții mei erau foarte tineri, au ridicat case. Au fost nevoiți să ridice și primăria, să construiască școala, poliția, dispensarul. Luau oamenii cu forța ca să ridice și construcțiile acelea necesare satului. Mulți fugeau, se ascundeau, țin minte că și tata se ascundea ca să poată să acopere casa cu stuf. Stuful l-au tăiat din lac, lemnăria în schimb, tocurile, grinzile de la casă, le-au primit de la stat. Și au ridicat casa până-n toamnă.

Nu aveam cu ce să ne încălzim și venea iarna. În Bărăgan au fost niște ierni cumplite, nu știu dacă eu am mai apucat ierni chiar așa de grele sau așa mi se părea mie atunci că erau iernile grele. Știți cu ce ne încălzeam? Cu viță de vie ! Erau niște bețe lungi sau tăiate mărunț de la altoit pe care le aducea tata cu un camion, cu ceva, nu mai știu... Făceau un morman mare în curte și cu ele făceam mâncare la plită și ne încălzeam. După ce au început să cultive porumb, băgau coceni la foc.

E drept că ne-au dat bani, țin minte că aveam saci de bani, dar fără valoare ! Saci de bancnote... Când ne-au ridicat, ni s-au dat bani. Nu ne-au trimis, vezi Doamne, în voia sorții ! Dar banii aceia n-aveau nicio valoare, era inflația așa de mare încât nu făceai nimic cu ei. Norocul nostru a fost că era o fermă cu vie acolo. Tata a intrat acolo șef, că se pricepea, în Jalmul Mare fusese responsabil la o cramă. Aveam 5-6 ani și tata mă pontă pentru lucru în vie, trebuia să împrăștii cu mânuțele niște prafuri în biloanele de viță. Corzile de vie se îngropau în pământ, se spunea că erau la școală, și pe urmă se plantau ca să iasă vie. Nu eram numai eu, toți copiii din sat munceau.

Apa din sat era sărată și mergeam la gară să aduceam apă. Aveam un bazin acolo și aduceam apă cu trenul. Ne lăsau impiegații să luam apă de acolo. Eram copii și căram câte 2 găleți de apă ca să le aducem acasă să facem mâncare și să spălăm rufe. Vă dați seama că era foarte greu. Ne mai salva apa de ploaie și iarna zăpada pe care o topeam. Altfel nu te descurcai.

„Învățați că asta e salvarea voastră: școala!”

S-a făcut școală. Dar ce școală! Am învățat pe rupte, tata și mama ne spuneau, „Puneți mâna și învățați că asta e salvarea voastră: școala!” Toată lumea avea dragoste de carte, repetenți sau corijenți nu erau. Nu știu cum puteam să facem față, nu ne dădea nimeni caiete, cărți, munceam vara după cum v-am spus și ne cumpăram. Știți care au fost primele cărți pe care le-am citit? Tata avea foarte multe cărți de viticultură, deoarece lucrase la o cramă în Jamul Mare. Le-am luat la rând, le-am citit, știam toate soiurile de struguri, toate soiurile de vinuri. Acuma le-am mai uitat. Tata zicea : „te fac degustător de vinuri”. Degustător de vinuri nu am ajuns, nici nu știu ce gust are vinul din butoiul soțului. Era o bibliotecă bogată, nu știu de unde, foarte multe erau cărți rusești, sovietice. Mie mi-au folosit fiindcă mi s-a format caracterul într-un fel. Citeam *Tânăra gardă* și când vedeam cum luptau oamenii pentru idealuri, pe undeva îți trecea niște simțăminte. Și îți doreai și tu să fii la fel. Să fii un om adevărat, să fii de folos, să fii puternic. Eram înnebunită după basme, după povești. La noi nu erau pomi în curte, mult mai târziu au plantau părinții pomii. Vă dați seama pe câmpul acela gol până ajungea un pom să rodească trecea un timp. Nu aveam unde să stau și îmi așezam un preș în spatele casei și stăteam acolo la umbră și citeam toată ziua, cred că de atunci am rămas mioapă că citeam pe rupte. Tata spunea: „Nici nu știe ce mănâncă, toată ziua e cu nasul în carte, nici nu vede ce are în farfurie !”

„Mai am insomnii și atunci îmi aduc aminte de toate”

Așa au fost lucrurile. Nu țin minte să fii suferit de foame sau de frig, nu țin minte, de ce să spun că am suferit de foame sau de frig. Le-am dus pe toate așa cum au venit. Am avut părinți

cinstiți, muncitori. Au crescut 3 copii, s-au zbatut pentru noi. Și se aveau bine acolo în sat, la Fundata, să știți că s-au avut bine. Au fost foarte uniți oamenii. Fiind tineri aveau loc petreceri de Crăciun, de Paști, se adunau în casă, mâncau, beau, din ce agoniseau și ei. Creștea mama porc, cât de mic, nu a lipsit să aibă purceluș în curte, mai ales după ce ne-am înfiripat și noi, după un an, doi. Noi copiii aveam camera noastră, prima cameră, și ei aveau camera lor. Niciodată nu ne-au dat voie să participăm la petrecerile lor, să vedem și noi ce fac ei acolo sau ce cântau. Noi eram la masa noastră, ei la masa lor. Oameni simpli, dar cu o educație aleasă !

După ce au trecut cei 5 ani, ne-au eliberat, dar părinții mei nu aveau unde să se mai întoarcă. Cine a avut familie, rude, prieteni acolo de unde au plecat, s-au întors. Noi n-am avut pe nimeni. Mama fusese orfană, tata venit de departe, așa că au rămas acolo în Bărăgan și au muncit. Noi am fost la școală, satul nostru fiind aproape de gară mergeam mai ușor la școală. Am făcut liceul la Slobozia și apoi am mers la facultate la București.

Valeriu Sârbu

Pe domnul Valeriu Sârbu l-am întâlnit în casa doamnei Greta Anghelache. A asistat la discuția preliminară de dinaintea realizării interviului cu doamna Anghelache. Ulterior am fost invitați acasă la dânsul, în comuna Pasărea, de lângă București, unde a fost realizat interviul reprodus mai jos, în data de 19 ianuarie 2013. Domnul Sârbu prezent la Fundata în august 2012 ne-a arătat din casa domniei sale, aflată la acea dată în construcție, lacul de unde fusese tăiat stuful pentru acoperișul bordeielor și caselor construite de deportați.

Domnul Sârbu, pensionar, fost doctor veterinar în județul Ialomița, este publicist și autor, fondator și președinte al Fundației "Memoria unei deportări – Fundata, 18-19 iunie 1951" din comuna Perieți, satul Fundata, județul Ialomița.

Mă numesc Valeriu Sârbu, m-am născut în 1936, pe 14 octombrie, în localitatea Catranâc, din actualul raion Fălești din Republica Moldova. Primii 7 ani i-am petrecut în Basarabia, după care în martie 1944 am fost nevoiți să ne refugiem în patria-mamă. În țară am emigrat ca nomazii până în 1947 în foarte multe localități. Eram urmăriți de sovieticii care ocupaseră țara și doreau să ne repatrieze în Basarabia. Pe fișa de refugiere fusese trecută localitatea Potcoava din Județul Olt. De acolo ni s-a luat urma. Tot de acolo am fost închiși în lagărul de la Slatina. Acolo am stat o lună (în anul 1945). Au vrut să ne „lămurească” că ar trebuie să ne întoarcem în Basarabia. Acolo, nu știu cum, tata a reușit să iasă din lagăr sub pretextul că merge să facă bagajele pentru a se întoarce în Basarabia, și a putut să o ia și pe mama, doar era nevoie „de o femeie să împacheteze lucrurile!” Singura garanție că se vor întoarce în lagăr, eram eu, un amanet important la 9 ani. Într-o noapte, tata a mituit santinela română a lagărului și m-a furat, punându-mi mâna pe gură să nu țip. Așa am scăpat din acel lagăr!

De acolo am fugit în localitatea Broșteni din județul Ialomița. Aici am stat o vară. Nu puteam să mă joc ziua, doar noaptea. Mâncam pâine cu tocană de ștevie. A fost bună, alții nu aveau nici atât! De la Broșteni am ajuns în Cozieni (Ilfov). Aici aveam o mătușă. Toți basarabienii se căutau și se strângeau la un loc. Lui tata nu i-a plăcut însă acolo și am plecat la Brașov, la un frate de-al tatei. Viața a fost grea și scumpă acolo. De la Brașov ne-am întors în Potcoava, unde am avut,

inițial, fișa de refugiat. Acolo mai era și un alt frate al lui tata. Am auzit de împrăștierea făcută de guvernul Groza. Ne-am dus acolo să trăim mai bine. Dar nu a fost așa. În 1951, în luna iunie s-a declanșat operațiunea deportarea.

„Am ajuns la Fundata, care astăzi nu mai este înfundată”

Călătoria cu trenul a durat patru zile. La 15 ani, atunci când ne-au ridicat de acasă, am văzut foarte multe lacrimi. Dar cele mai multe lacrimi le-am văzut la debarcarea din tren la Perieți, lângă Fundata. În tren am suferit de sete, atât noi cât și animalele. Noi n-am avut ajutoare din partea Crucii Roșii, țin minte foarte bine asta. Ajunși la Fundata toți ne spuneau că suntem coreeni. În ideea de a nu avea contacte cu cei din Perieți și de a le destăinui din pățaniile noastre autoritățile au inventat acest zvon.

În momentul deportării era o zarvă: țipete, plânsete, strigăte... Bruma de bagaj pe care o aveam am îmbarcat-o în căruțele localnicilor. Noi am fost cu cei din Jamu Mare și cu cei din Șandra, din județul Timiș. Aceștia din urmă erau foarte mulți, două garnituri care au ocupat două străzi întregi, A și B. Noi am ocupat strada C din satul Fundata. În momentul în care căram bagajele, unei căruțe i s-a rupt o roată, și, ca să nu fugă cineva prin buruieni, s-a luat decizia să fie „cazați” acolo cei din Jamu Mare.

Câmpul era gol. Era o cultură de lucernă, rapiță și grâu. Din aceste culturi sălta, așa, câte un șifonier, câte o ușă de șifonier care să asigure umbră celor care erau împrăștiți sub cerul liber, la un țăruș. Era un țăruș care simboliza casa, terenul, suprafața terenului și viitorul nostru. Pe țăruș era un număr, așa cum deținuții purtau un număr, la fel și deportații aveau un număr al domiciliului.

„D.O., un semn că erai pătat”

De la ridicare și până la „cazarea noastră” nu am avut niciun document. Când ni le-au dat, deasupra fotografiei, erau două litere încadrate într-un pătrat: DO – domiciliu obligatoriu. Era un semn că erai pătat. La câteva zile după descărcarea lucrurilor la țăruș, miliția a început să umble printre colibele noastre și au identificat persoanele apte de muncă. Așa am ajuns la muncă eu, mama, tata și sora – 6 zile pe săptămână. Muncă fizică era foarte grea: descărcat piatră în gară, cărat cărămizi, plivit orez și alte munci agricole. Eram plătiți cu 3 lei și 50 de bani pe zi. Cea mai grea muncă a fost să sparg bolovanul de râu pentru construirea unei alei la o cazarmă.

După 1952, am mai început să ne înfiripăm. Până în '53 nu am mai văzut cum se taie porcul. Nu mai aveam acea imagine în minte. După acest an, am început să creștem păsări și alte animale.

„Marcați de fugă și teamă”

Am trăit o foame cumplită. Fiind în creștere, efortul fizic fiind supradimensionat față de vârstă, nu era ușor. Dar când mă întorceam sâmbăta acasă aveam satisfacția că aduceam niște bani. Tata în disperarea lui, văzând că nu aveam dreptul la școală, a zis să mă facă tractorist, era disperarea de a avea o meserie, să nu fiu zilier și să mă pierd în nimic. Între timp, a apărut o legislație ca fiii deportaților să poată face liceul la seral. Acolo, la examene, ni se striga: „au venit coreenii la examen”. La liceu nu prea aveam vocabular. Crescut prin grajduri cu muncitorii și instruit să tac, ce vocabular puteam avea?! Într-o zi, directorul liceului a aflat de unde provenim, unul dintre noi i-a spus, și ne-a zis că nu ne mai putea ține în acel liceu. Ne-a trimis la un alt liceu, de „adunătură”. Cu toate acestea din Fundata suntem 82 cu studii superioare. Am luat și eu diploma de medic veterinar și de biolog. Părinții au rămas în Fundata până în 1970.

„Sunteți doctorul Sârbu care organiza balul de la Fundata!”

Fundata e ceva deosebit pentru sufletul meu. Fundata a fost echivalentă cu desăvârșirea copilăriei, tinereții, formării – când am ieșit doctor aveam domiciliu tot în Fundata –, grad de cunoaștere. Am lucrat 15 ani la ministerul Agriculturii și după ce ieșeam de pe poarta ministerului de la 10 metri încolo nu mai cunoșteam și nu mă cunoștea nimeni, iar în Slobozia, după atâția ani sunt și azi cunoscut și lumea mă strigă, „Să trăiți domnule doctor!”. Ieșeam într-o zi de la un notariat din Slobozia și am traversat strada la un butic să schimb niște bani. Acolo era un bătrânel care îmi zice că-mi schimbă bancnota dacă-mi cumpăr o berică. După ce-mi dă marfa și restul, îmi spune că mă cunoaște! L-am întrebat de unde mă cunoaște? Și mi-a răspuns: „păi nu sunteți doctorul Sârbu care organiza baluri la Fundata și ne chemați pe noi să cântăm!” La noi în Fundata erau mai multe comunități, de șvabi, unguri, români, țigani, și în fiecare săptămână organizam, pe rând, câte un bal tradițional.

Mi-am pus de multe ori întrebarea dacă sunt un învingător sau un învins al vieții. Dacă în ‘44 pleci doar cu o căruță, ce poți realiza până-n ‘77 din punct de vedere material? Nu am fost „sărântoci”, dar am crescut încet, „pas cu pas”. Ne-am refăcut viața de mai multe ori de la zero. Am acumulat multe, iar acum la 80 de ani pot spune că sunt un învingător!

Ana Drona (Buga)

„Îs eroină. Păi cum eroină, am muncit de m-am rupt ...“

Interviul cu doamna Ana Buga a fost realizat în casa domniei sale din Dâlga, în noiembrie 2011. Dna Buga este rudă prin alianță cu Claudia-Florentina Dobre. Interviul a fost realizat în prezența Mariei Dobre, mama Claudiei, și a ginerelui dnei Buga, Dorel Vasile.

Pe doamna Buga am vizitat-o din nou în august 2013 împreună cu domnul Dunaienco pentru a lua câteva poze și documente care au fost reproduse în film și în acest volum. Doamna Buga a lucrat în agricultură și a trăit toată viața la Dâlga.

M-am născut pe 8 septembrie 1929, în localitate Cucioaia, județul Bălți, acum județul Telenești, în Basarabia. De acum eu sunt româncă numai ! În 1944, am fugit de ruși la Tatomirești, dincolo de Craiova, aproape de Turnu Severin. După aceea m-am dus la București, din București în Banat, unde am stat vreo 5 ani. După 5 ani ne-o ridicat în '51 și ne-o adus pi Bărăgan.

„Hai, fă-ți bagajul și pune-l la căruță!”

Au intrat cu pușca noaptea și mi-au zis, „hai, fă-ți bagajul și pune-l la căruță!” Ce bagaj să pui una singură la căruță! Am dus la gară bagajul, ne-o băgat în vagoane de animale și nu o luat ruta așa, o luat ruta așa, pe ocolite, și ne-o adus pe Bărăgan tocmai la Luciu-Giurgeni, dincolo de Țândărei. Când ne-o adus acolo, m-am uitat așa, am lăsat bagajul, am lăsat acolo îmbrăcămintea și ce să fac: am luat un săpun, un calup de săpun de casă, și o plasă în care am pus un ștergar, dacă mă întâlnesc cu careva îi spun că mă duc să fac baie că era locul lângă Dunăre. Ies la pod, la Luciu-Giurgeni, taman vineau cu podul mașinile de la Constanța, vorbesc cu un șofer, mă urcă șoferul cela sus unde mai erau femei, și merg la București. M-am dat jos la Foișorul de Foc și am mers la nănașa și i-am povestit ce am pățit. Dimineața, mă scol, mă duc la minister unde m-o arestat. Mă ie un locotenent, eram tânără, îmbrăcată într-o rochie de vară cu niște flori, „bună ziua”, „bună ziua!” Tătul era în pluș, cu oglinzi, parcă era bordel, cu

oglinzi, cu plușuri, zic, ia uitate băi ce minister îi ăsta așa tăt în roșu, dă comuniști. Zice locotenentul, „domnișoară mă cunoașteți?”, „de unde să te cunosc, domnule, ce-am avut întâlnire cu dumneatale, nu te cunosc, nu am de unde!”, „Păi eu te cunosc, eu te-am mai văzut!” „Fugi domnule de aicea, eu nu am văzut pe nimenea!” M-o trimes la prefectură unde am stat o lună de zile. Nu știau ce să facă cu noi, că eram multe, eu m-am dus singură, nu m-o prins ei, așa cum ați venit dumneatale la mine.

Într-o zi, mă cheamă, „Drona Ana”, „Da”, „12 luni”. Când am auzit zic, „Aoleo, dar pentru ce, nu am furat, nu am făcut politică ?” Ei zic, „Câtă carte ai?”, „Nu am nicio carte, domnule, nu știu, puteți să mă omorâți că eu nu știu!” „Așa-s chiaburii dinainte, zic că nu știu și ei prea știu!” Își băteau joc de mine.

Când eram la prefectură, am găsit o sârmă pe acolo și am prins-o de tavan de la wc și am pus batista să mă spânzur, zic „pentru ce să fac eu anii ăștia?” Am făcut și carcera, mă puneau ziua la carceră, noaptea la dormitor, „de ce ai încercat să te spânzuri?”, „Păi, dacă eu nu știu pentru ce m-ați băgat aici !” „Părăsire de domiciliu !”

M-au trimis la Canal, am stat acolo 6 luni de zile, după 6 luni m-o dus la Tîrgșor, când o fost stabilizarea aia cu banii, am făcut 6 luni de zile la croitorie. După 6 luni de zile tot Ministerul mi-o dat drumu. M-o adus la Minister unde îmi zice unul, „erai mai urâtă când te-ai dus, te-ai făcut mai frumoasă!” „Da dumneatale”, zic, „ai trimis lumea acolo să moară?” „Mie îmi place să muncesc.” După asta mă întreabă, „Ai bani?” De unde era să am, nu mi-o dat niciun chior, o luat tot ei, spurcații. O venit cu un sandviș și câteva caise așa, eu aș fi mâncat și farfuria, și zice „să vă dau bani.” Zic, „nu, țineți-i să vă luați lumânări!” Mă gândeam să mai îmi deie încă 6 luni, că era toamnă și unde era să mă duc eu. Ceilalți or fi făcut casă, dar eu una singură nu puteam să fac casă, aveam 19 ani când m-o arestat.

„ Am trecut prin multe”

La Miliție ziceau să mă lege pe mine cu un „bandit” până la Fetești. Eu zic, „nu domnule, leagă-i pe ei doi că îi duc eu!” Eram zdravă, voinică, nu îmi era frică, îmi ziceam că poate mai îmi dau 6 luni ca să ies vara sau măcar primăvara. M-o dus milițianul la gară și am găsit 20 de bani, eu ziceam că sunt 20 de lei, nu cunoșteam banii, și mă duc la pâine, erau niște chifle așa mici, dar nu ajungeau banii. Să le spun că îmi era foame, nu or să mă creadă, or să zică, „uite e tânără și umblă cu cerutu !” Și am ieșit de acolo. Milițianul acela o luat el niște salam și am mâncat cu el acolo la Fetești pe rondul ăla, în spate. O venit trenul, m-au dus la comună. Când am ajuns la comună, mi-au zis să merg la Miliție în fiecare zi, „știți ce, să nu vă văd în ochi, să nu văd haina asta în ochi! Să plecați, îi treaba mea dacă oi fugi!” N-am fugit și m-am dus la un director la CAP. „Domn director am venit și la dumneata, că am mai fost la niște proști, să îmi dea serviciu, să câștig o bucată de pâine, dar ei m-or băgat la închisoare!” Râdea. Zice, „vii poimăine și te bag la serviciu.” M-am dus, m-o băgat la bucătărie, am stat vreo 4 ani de zile, făceam mâncare la 1.500 de oameni. Eu nu vream să intru șefă bucătăreasă dar nemții din sat, mi-au zis „măi Ana, intră, că noi răspundem pentru asta, lasă că ținem noi evidența!”

Am intrat la bucătărie, n-aveam încotro, eram supuși toți, dacă erai bolnav și te băgai sub pat ca să te ascunzi să nu te scoată la lucru, tot te găseau și te scoteau așa bolnav ca să muncești. Am stat acolo vreo 4 ani de zile, pe urmă m-am cunoscut cu aista al meu, venise din armată, făcuse armata la Securitate, m-am căsătorit cu el și pe urmă am făcut ăștia doi copii. Am 2 fete, puțini da buni, decât mulți și proști !

Când o murit Stalin eram la bucătărie. Și au venit să ne ieie pe toate femeile de la bucătărie, să ne ducă să cântăm: el era mort de aproape un an și nu spuneau că o pierit. Zic, „Dacă

mergem să cântăm, astea or să-l învieze? Când iese de la cântarea acea tot poporul ăla vrea mâncare, cine face mâncarea, se face singură?" Și s-o uitat la mine așa... Eu n-am tăcut, n-am tăcut! Directorul acela vrea să mă ieie de noră, „Ia du-te, domn director, cu golanul dumitale și lasă-mă în pace. Eu îmi iau unu ca și mine, nu-mi trebuiește, nu”. Am fost rea. „Să mă duc să-i fac lui mâncare acasă! „Nu! Adă-ți nevasta, adă-ți fata să-ți facă, da eu nu-ți fac.” Zice „măi, da rea ești, măi!” Am trecut prin multe.

Da eu sunt mulțumită că am copiii buni. Îi mulțumesc lu' Dumnezeu că am avut copii buni, m-or ascultat. Dar când aud de ruși, eu dacă aș avea putere aș distruge tății rușii ceia. Pe cuvânt vă spun. Așa necaz am pe ei... că atâta popor au amărât ! Măcar copiii ăștia ai mei să se bucure că eu mai mult am muncit decât am trăit.

Florica Minodora Martin (Negru)

“Deportarea a fost coșmarul vieții mele”

Pe doamna Dori Negru a cunoscut-o Claudia-Florentina Dobre la Timișoara, în casa doamnei Baicu Mărioara. Deși în trecere, doamna Negru auzind că am realizat un film documentar despre deportarea în Bărăgan, ne-a povestit și „coșmarul vieții” dânsiei. Totul a început cu întrebarea: „Unde ați fost deportată?” Răspunsul: „la Fundata !” a fost momentul declanșator al povestirii. Paginile ce urmează sunt rezultatul unei istorii de viață, povestită pentru prima dată în spațiul public (fiind înregistrată pentru publicare). În ziua de 28 iulie 2015 am revenit acasă la doamna Negru, unde am continuat povestirea și am făcut poze fotografiilor păstrate din perioada deportării. Doamna Dori Negru a fost inginer mecanic, în prezent pensionară, și trăiește la Timișoara.

În toată perioada comunistă, de câte ori mi se cerea autobiografia nu scriam niciodată că am fost deportată. Scriam că am început clasa I la Gaiu Mic și că am terminat clasa a VII-a la Timișoara, că am urmat liceul la Timișoara și facultatea la fel. Nici la serviciu nu a știut nimeni că am fost deportată.

Chiar înainte de Revoluție, când au vrut să mă facă secretară de partid la Institut, era politica aceea de cote privind reprezentarea femeilor în partid, m-am gândit că ar fi bine să îi spun șefei de cadre de la organizația de partid județeană că am fost deportată. Aceasta mi-a spus că nu-i nimic, că am fost reabilitați, dar a zis că într-adevăr ar fi mai bine să fiu doar secretară adjunctă.

„Când am plecat de acasă, bunica jelea ca la mort ”

Am fost deportați în 18 iunie 1951 din localitatea Gaiu Mic, la granița cu Iugoslavia : bunicii din partea tatălui, părinții mei, eu și sora mea, mai mică cu trei ani decât mine. Eu aveam atunci 9 ani și îmi amintesc și acum cu emoție ce am trăit atunci. Mi-o amintesc pe bunica care țipa și jelea ca la mort când am ieșit cu cele două căruțe din curte. Îmi amintesc și mâna încleștată a mamei care și-a revenit cu greu doar când am ajuns la gară.

Tata știuse cu o zi înainte de deportare. El era fotbalist și duminică avuseseră meci. Când să meargă să sărbătorească victoria, un cumnat al șefului Securității din Timiș i-a spus că vor fi

deportați și ar face bine să mergă acasă. Ai mei s-au gândit să fugă, se putea doar prin porumb, căci satul era înconjurat de trupe militare. Bunicii au zis însă să rămânem uniți, să nu rămână ei singuri.

În seara aceea nu s-au mai culcat iar pe noi fetele ne-a culcat mama îmbrăcate. Se gândeau că dacă îi ridică măcar să aibă hainele pe ei. Dimineața au venit soldații și ne-au spus că suntem deportați. Aveam voie să luăm cu noi ce se putea pune în două căruțe. Am luat cu noi 2 cai, o vacă, un porc, 6 găini, 3 paturi și 2 dulapuri. Și un pătuț de-al nostru. La gară, am fost încărcăți într-un vagon de marfă împreună cu animalele. Dimineața devreme, prin porumb, a venit bunica din partea mamei și ne-a adus o găscă prăjită să avem ce mânca pe drum. Luaseră ai mei și o plită pe care au gătit mama și bunica mâncare în cele 5 zile cât a durat călătoria noastră.

Prima oprire trenul a făcut-o la Timișoara și aici a venit sora tatei cu apă și mâncare. Tot ea ne-a spus, de unde știa, nu știu, că ne depositează în Bărăgan. Tata care încercase să afle deja unde ne duce înțelesese că vom fi duși în Siberia. Atunci s-au liniștit și ei. Am primit și de la autorități apă, lapte praf și niște medicamente verzi cu un gust amar.

„La noi în casă a intrat Dumnezeu ! ”

În Bărăgan, ne-au oprit în gara Perieți. Cum ploua torențial, șeful de tren ne-a lăsat să dormim în tren în noaptea aceea. A doua zi am coborât din tren și ne-au dus pe câmpul de trifoi. Familia noastră, mai erau cu noi și niște veri de-ai tatei, ne-am așezat cu toții lângă o fântână ca să avem apă. Apa aceea era însă amară, nu se putea bea. Ne-au adus ei cu cisternele apă ca să bem.

În primele nopți am dormit sub cerul liber. Au pus ai mei cele două dulapuri, acoperite cu un covor și în spațiul dintre dulapuri au pus patuțul nostru. Acolo am dormit noi fetele. După

câteva zile au mers și au adunat stuf din baltă și au construit un bordei. Am stat în bordei până a venit iarna.

S-au apucat la un moment dat de făcut chirpici, cu lutul și paie de pe câmp. Luau apă din lac și frământau pământul cu caii și apoi făceau chirpici. Au primit uși și geamuri și cu chirpicii făcuți de ei au construit casa, acoperită cu stuf. Îmi amintesc că în jur de 15 noiembrie, era deja frig afară, bunica văruia interiorul casei. Făcându-se condens, iveau aburi din pereți. Când am intrat unde lucra bunica, mi s-a părut așa de cald încât am zis : „Bunico, a intrat Dumnezeu la noi în casă !”

Casa noastră trebuia să aibe 2 camere și o sală și ei au adaptat-o cu o sobă mare cum se făcea la noi în Banat. Ulterior au făcut și grajduri pentru animale și hambar. Acolo am trăit toată perioada deportării. Apoi, casa noastră a fost luată de un bucovinean.

Am fost scoasă și la muncă, eu, cu tata și bunicul. Am mers mai mult la bumbac, la copilit, la adunat. Din bumbacul acesta se făceau covoare și chiar îmbrăcăminte. Nouă însă ne mai trimiteau pachete din Banat părinții mamei, care nu fuseseră deportați. Noi am dus-o mai bine decât cei din Basarabia și Bucovina care nu aveau pe nimeni.

Munca era plătită foarte puțin și ca să facem rost de bani, aduna mama laptele de la vacă și îl făcea iaurt și smântână și mergea la târg la Slobozia ca să îl vândă. Noi, fetele când se întorcea, scurgeam și ultimele picături de iaurt de prin vase ca să bem.

Prin muncă voluntară s-a ridicat în sat școala, miliția, dispensarul, sfatul popular. Aveam răni la mână de la aruncat din mână în mână țiglele ce s-au pus acoperiș la școală. Profesorii noștri erau și ei deportați, cu excepția directoarei, care era fata directorului școlii din Perieții vechi pe care o țineam de comunistă. Profesorii își dădeau silința să ne învețe carte, erau unii foarte buni, predaseră unii înainte și la Universitate, mai ales dintre cei veniți de la Canal. Ce am învățat atunci mi-a folosit toată viața, chiar și acum când îmi ajută nepoata să facă temele la matematică.

Am făcut și serbări acolo și la prima serbare un coleg a vrut să recite și el o poezie și a recitat „Noi vrem pământ”. Toată lumea a plâns și era așa o jale !

Când nu mergeam la școală, duceam vaca la păscut pe marginea drumului. Părinții nu prea voiau să mă lase că treceau mașini, dar mie îmi plăcea. Într-o zi vaca m-a călcat pe picior dar a simțit și nu s-a lăsat cu toată greutatea. Mă iubea mult și eu pe ea. Am adus-o cu noi acasă la Gaiu Mic după ce am fost eliberați.

Părinții mei au fost tare muncitori. Se puneau puieți în zonă și li s-a dat voie ca printre puieți să planteze porumb. Era așa de bun soiul acela că tata călare nu se vedea din porumb. Făcea câte trei știuleți mari pe cocean. Când ne-au eliberat, ne-am întors în Banat cu 3 vagoane dintre care două pline cu porumb. Din porumbul acela a vândut tata și ne-am făcut casă în Timișoara.

Pe noi nu ne-au eliberat în prima tură, așa că am stat în Bărăgan până în martie 1956. Când ni s-a dat drumul, bunicii s-au întors la Gaiu Mic și noi am rămas în Timișoara, la sora tatei. Bunicii nu au primit casa înapoi că era sediul local al Cooperativei Agricole de Producție (CAP). Au fost nevoiți să stea un an cu bunicii din partea mamei. Când au fost deportați, s-a făcut un inventar al bunurilor rămase dar atunci când ne-am întors ni s-a spus că a dispărut acel proces verbal, că nu se mai știe nimic. Nu am mai recuperat nimic din ferma de porci pe care o aveau ai mei, nici celelalte animale, păsări de curte și ce mai aveau. Fuseseră deportați pentru că erau considerați „chiaburi” deoarece aveau 27 de hectare de pământ, unelte agricole, fermă de porci.

Noi am rămas la Timișoara unde tata a cumpărat pământ și ne-am făcut casă. S-a angajat tata paznic de noapte ca să poată lucra ziua la casă. El și cu mama au fost ca niște salahori pentru meșterii care clădeau casa. Prin muncă a făcut casa din Bărăgan, prin muncă pe cea din Timișoara și tot prin muncă au încercat să ne ofere o viață mai bună mie și surorii mele. Tata nu a fost niciodată în vacanță, a muncit toată viața lui.

Silvia Mudrei (Moldoveanu)

*„Când din Bărăgan vei pleca
Cugetă și nu uita
Pe aceea ce ți-a scris
Amintiri de-a curmeziș”*

Doamna Silvia Mudrei (Moldoveanu) și-a scris aceste memorii și le-a distribuit prietenilor domniei sale. Dânsa ne-a înmănat (ulterior trimis pe e-mail) micul manuscris pe care îl reproducem mai jos. Doamna Moldoveanu este pensionară și locuiește la Brașov.

S-a terminat cu bine o etapă din viața familiei noastre, dar calvarul încă nu s-a terminat. Eu, Silvia, fetița cu piciorul bolnav, am reușit să scap de ghips și datorită tratamentului doctorului Funcki din Oravița (băi de soare și băi cu sare) nu sunt șchioapă. După plecarea comisiei ce urmărea întoarcerea refugiaților, am revenit în Oravița, pe strada Vasile Alecsandri, nr. 101, unde am locuit cu chirie până în anul 1951, la familia Ghebel.

Am avut parte de vecini cumsecade, ne-am acomodat stilului de viață specific acestei zone, mai ales că între Bucovina și Banat există multe asemănări. În ambele aceste regiuni conviețuiesc în armonie mai multe etnii.

Tata, bun croitor, talentat și cinstit, care a învățat meserie în atelierul unuia dintre cei mai renumiți croitori din Cernăuți, a fost apreciat de clienți. Mama, de asemenea, harnică și prietenoasă, a reușit să rezolve multe probleme dificile. I-a ajutat mult și faptul că știa limba germană.

Eu, Silvia și sora mea Lucia am parcurs perioada grădiniței și am avut parte de bucuriile specifice acestei vârste. A urmat apoi școala primară.

Eu am avut un învățător deosebit, domnul Platon Armanca, al cărui chip blând îmi stăruie în minte și acum. M-a iubit și m-a lăudat pentru seriozitatea și dragostea de carte moștenită de la părinți. Sora mea abia începuse școala, în clasa unei învățătoare care-și iubea meseria.

În familie am fost educați în dragoste față de Dumnezeu. De cele mai multe ori rugăciunea a fost singurul nostru sprijin, iar Dumnezeu singura speranță și singurul ajutor. Pe tot parcursul vieții am simțit aproape prezența harului divin și a îngerului păzitor.

Aparțin prin botez cultului greco-catolic. În Oravița am avut noroc să fim vecini cu biserica greco-catolică, unde am beneficiat de cateheză, prima sfântă împărtășanie și de participarea la viața acestei biserici cu toate evenimentele spirituale frumoase, legate în special de sărbătorile din calendarul bisericesc. Am continuat să frecventăm această biserică și după nefericitul decret de la 1 decembrie 1948.

Îmi amintesc întotdeauna cu multă emoție și cu deosebită plăcere acea perioadă a copilăriei mele. Cu toate lipsurile, părinții au știut să ne creeze „din nimic” nenumărate momente de bucurie.

Dar iată că norii negri se apropie din nou.

Era în ziua de 17 iunie 1951, Sfânta Sărbătoare a Rusaliilor. Frumos îmbrăcați și bucuroși ne întorceam împreună cu părinții de la serbarea de sfârșit de an școlar. Eu terminasem clasa a III-a, iar sora mea clasa a I-a. Ambele am primit premiul întâi. În sens invers, pe șosea, veneau multe camioane goale. Oare ce o fi cu ele? Ne-am lămurit în noaptea ce a urmat, când pe la ora 2 am auzit bătăi în ușă, însoțite de imperativul: „deschideți”!

Sculați din somn, speriați, părinții au deschis. Vreo doi soldați și un gradat au intrat spunând: „În numele legii sunteți obligați să nu părăsiți domiciliul și să vă pregătiți cele strict necesare pentru că veți fi mutați în altă regiune, împreună cu copiii!” Un soldat a rămas pentru a ne supraveghea.

La ce să te gândești întâi? Ce înseamnă „strictul necesar”? Tata s-a îngrijit să anunțe pe toți clienții pentru a le putea înapoia materialele, nemaiaivând posibilitatea să le onoreze comenzile. Mama, îngrijorată și îngrozită se gândea la dificultatea pregătirii bagajelor. De emoție a trebuit să meargă la toaletă, unde a fost însoțită de soldatul ce a stat cu pușca în fața ușii. Noi, copiii nu prea înțelegeam ce se întâmplă.

Am fost duși cu camioane și căruțe la gară și apoi am fost „încărcați” în vagoane de marfă. După un drum lung, păziți de soldați, în condiții greu de suportat, am ajuns în gară la Călărași, iar de acolo cu căruțe am fost duși și apoi „aruncați” în câmp de grâu și de bumbac.

Fără un acoperiș deasupra capului, fără apă, am fost păziți în continuare de soldați și nu aveam voie să depășim un perimetru strict indicat, în zona comunei Roseți. Părinții erau disperați deoarece se zvonea că vor fi despărțiți de copii și probabil omorâți.

Ni se aducea apă cu cisterna și pâine cu căruța. Apa era caldă și puțină, iar pâinea era neagră și uscată. Stăteam la coadă pentru a le primi. După un timp, în câteva locuri oamenii au săpat fântâni. Apa ce izvora din pământ nu avea gust bun. Un izvor acceptabil era mai departe.

În soarele Bărăganului era greu de rezistat. Mama avea dureri groaznice de cap. În primele zile, părinții au amenajat un fel de colibă din mobilă și ceva hârtie gudronată. Un pat era așezat în fața unui dulap deschis. Sora mea, în vârstă de 8 ani, dormea în dulap, iar eu, de 10 ani, dormeam împreună cu părinții în pat. Cu siguranță, în acele condiții, nu era cazul să folosim pijamale.

În etapa următoare am reușit să ne construim un bordei acoperit cu paie. Șoarecii treceau nestingheriți cu spicul în gură pe marginea bordeiului. Acum era ceva mai bine. Aveam umbră, aveam acoperiș, eram feriți de vânt, iar tata a putut să-și instaleze mașina de cusut.

Până în toamnă eram nevoiți să ne construim o casă. Trebuia să ne alegem varianta de construcție, pentru care aveam două posibilități: din chirpici sau din pământ bătut. Am ales varianta a doua. Tata s-a asociat cu trei vecini.

Planul casei era același pentru toți și prevedea o cameră, o bucătărie și un mic antreu afară, pentru o familie simplă, respectiv două camere și o bucătărie pentru cei care aveau și bunici. Un cofraj din lemn trecea pe rând la cei patru aliați, astfel încât acesta ajunge din 4 în 4 zile la o anumită „casă”. Între timp, construcția avea timp să se usuce. Fiecare familie avea o groapă în care amestecam, cu picioarele, pământ, apă și paie, în preziua repartizată nouă. În ziua în care cofrajul ajungea la noi, puneam amestecul în cofraj,

apoi îl băteam cu maiul și îl lăsam pînă a doua zi, când cofrajul era luat pentru a fi utilizat la următoarea căsuță.

Încet, încet, pereții se ridicau. Am primit ceva material lemnos pentru scheletul acoperișului precum și geamuri și uși stas. Pentru acoperiș urma să ne procurăm stuf. Unele familii și-au procurat stuful necesar prin participarea bărbaților familiei la recoltarea acestuia din stufărișul Dunării. Altele au cumpărat. Tata a cusut și a cârpit vecinilor în schimbul stufului pentru acoperiș.

Cu ajutorul bunului Dumnezeu, în care ne-am pus toată speranța, am reușit să avem o căsuță, modest adăpost în calea intemperiilor, dar mai ales în calea vântului ce bate mereu cu putere în Bărăgan. Căldură nu ne putea oferi. Pe jos aveam pământ cu bălegar. Făcem foc doar în bucătărie, unde ardeam coceni de porumb, bețe de bumbac, balegă uscată, tulpini de porumb și floarea soarelui, dar mai ales ciulini, vestiții ciulini ai Bărăganului, pe care îi rostogolea vântul, iar noi ne străduiam să-i prindem. Iarna, în cameră, pereții, acoperiți de promoroacă, sclipeau la lumina lămpii cu petrol. La culcare ne îmbrăcam cu haine groase, căciuli de blană, șosete de lână și fugeam în pat, unde ne acopeream cu plapumă, dar și cu un pled făcut din blăni de oaie.

Până toamna s-a construit și o școală pentru elevii din clasele 1-7. Am avut și un magazin sătesc. Așa s-a născut comuna Olaru. Localităților apărute astfel li se zicea „sate noi”.

Am avut parte de învățători și profesori deosebiți, deportați ca și noi, mulți - profesori de liceu. Ne-au pregătit cu talent, plăcere, dăruire și multă, multă dragoste. S-au străduit să organizeze și serbări, pentru a nu fi văduviți de bucuriile copilăriei. Cu ajutorul și îndrumarea competentă a domniilor lor am reușit să prezentăm și spectacole de teatru. Unul a fost cu piesa „Sânziana și Pepelea” de Vasile Alecsandri. Am primit rolul împăratului Papură Vodă, ceea ce nu m-a prea încântat. Ca în multe situații similare, cu ajutorul tatălui meu am reușit să am o costumație deosebită și potrivită rolului. Aceasta m-a încurajat, astfel că am privit rolul cu alți ochi și l-am interpretat cu plăcere. Spectacolul a fost o reușită.

Cu toate acestea, la concursurile organizate între școli, deși depășeam vizibil nivelul celorlalte, școala noastră și elevii ei nu primeau niciodată premiile meritate. În schimb, la fiecare sfârșit de an școlar, am primit premii modeste în cărți.

Deși lipsiți de mijloace materiale, am avut parte totuși de o copilărie presărată cu momente fericite. Ne bucuram când cloșca scotea pui, când căprița Florica aducea pe lume iezișori, când reușeam să ne culcăm cu pisoii Murec alături, fără a fi certați de părinți, când cocoșul Smărănduc scăpa de tăiere.

Ne serbam zilele de naștere împreună cu colegii și prietenii, ne improvizam hăinuțe din tot felul de înlocuitori, colindam de Crăciun, împodobeam „pom” de Crăciun etc. Pomul era improvizat din crenguțe de bumbac învelite în hârtie creponată verde. Podoabele erau nuci, zahăr și bombonele învelite în bucățele de staniol rătăcite prin bagaje, lanțuri confecționate din hârtie glasă, resturi de lumânările etc.

Eram fericiți iarna, când reușeam să străbatem drumul până la școală prin nămeții uriași ridicați de viscolul iernii, chiar dacă orele erau suspendate, vara când după ploaie umblam desculți prin băltoace și noroi, sau când reușeam să ajungem pe jos, obosiți și prăfuiți, până la Călărași, după un drum de aproximativ 12 km.

Acolo, pe Bărăgan, s-au legat prietenii adevărate, dezinteresate și care mai dăinuie în sufletele noastre, chiar dacă soarta ne-a despărțit.

În vacanțele de vară eram nevoiți să lucrăm pentru a ne câștiga bănuții strict necesari traiului de zi cu zi. Plecam cu mama, luni, pe jos, sau cu câte o căruță, dacă ne lua cineva, până la terenurile amenajate pentru recoltarea diverselor produse agricole. Aceste terenuri, denumite secții (Secția I-a, Secția a II-a) aparțineau fermelor agricole din zonă. Lucram toată săptămâna și ne întorceam acasă sâmbăta. Dacă secția era mai aproape, ne întorceam acasă zilnic. Dormeam în dormitoare comune, pe paturi sumar amenajate și mâncam la cantină.

Am cules bumbac. Zilnic ni se cântărea cantitatea culeasă. Am recoltat roșii, varză, mazăre, bame, castraveți, cu care ne și astâmpăram foamea de peste zi. Ziua întreagă eram în bătaia soarelui dogoritor și a vântului. Nu găseam umbră sau adăpost.

În satele noi eram izolați, rupți de lume. Radiourile ni se confiscaseră și nu le-am mai văzut, deși ni se promisese că ne vor fi restituite. Ziare, reviste, nu țin minte să fi avut. Din când în când poposea și la Olaru caravana cinematografică. Țin minte filmul „Brigada lui Ionuț”, care m-a impresionat la vârsta aceea.

Cumpărături (pâine, marmeladă, halva, chibrituri etc.) făceam la magazinul din comună, iar după un timp aveam voie să depășim perimetrul comunei și să mergem în satele vecine, unde găseam și alte produse. Uneori ajungeam și la Călărași, după un drum de 10-15 km pe jos, în soare, ciulini și mai ales în praf.

Țin minte că ne-a vizitat un unchi de la București, împreună cu mătușa. În urma vizitei, din cauza condițiilor rudimentare de transport prin Bărăgan, a fost necesară curățarea costumului de haine al unchiului.

Tata, cu talentul și răbdarea ce-l caracterizau, reușea, împreună cu mama, să facă în așa fel încât, de sărbători, eu și sora mea să avem întotdeauna ceva „nou”, chiar dacă era făcut din materiale ieftine sau vechi, de cele mai multe ori recondiționate. Mama deseori se împrumuta pentru a ne cumpăra cele necesare, iar tata, cu acul și ața, reușea să achite datoriile. În astfel de condiții, de multe ori purtam încălțăminte cu un număr mai mare, pentru a ne ajunge un timp mai lung, având în vedere că eram în creștere, iar sora mea, de regulă îmbrăca și încălța cele rămase mici pentru mine. Tata nu câștiga mult, de multe ori plata se făcea prin produse, dar era apreciat pentru îndemânarea, bunul simț și blândețea ce-l caracterizau. Țin minte că la stabilizarea banilor, în anul 1952, a cusut un costum de haine pentru 5 lei noi.

Pentru asigurarea hranei creșteam găini, capră, iar pe parcela de pământ ce ni s-a repartizat (aproximativ 2400 mp) cultivam cele strict necesare.

Noi, deportații, nu aveam voie să ne prezentăm la examenele de admitere în liceu, chiar dacă aveam note foarte bune. După moartea lui Stalin, restricțiile s-au diminuat. Astfel, am avut noroc, pentru că părinții m-au înscris în clasa întâia doar la vârsta de 7 ani.

Am terminat clasa a 7-a în anul 1955, exact când ni s-a permis și nouă, cei din satele noi, să urmăm cursurile liceale. Dacă aș fi terminat școala elementară în anii anteriori, probabil că m-aș fi orientat spre o meserie.

Sunt sigură însă că ne-am aflat sub ocrotirea bunului Dumnezeu, Cel care știe să aranjeze totul cum e mai bine.

Atunci liceele se numeau școli medii. Am dat admitere la „Școala Medie de Fete” din Călărași și am reușit cu medie bună. Am devenit elevă în clasa a VIII-a. Am urmat doar câteva luni cursurile acestei școli, timp în care am stat la internat:

„Tristă-i viața unui pește

Ce se zbate pe uscat

Dar mai tristă este viața

Fetelor din internat”,

recitam între noi colegele.

Eram obișnuită cu condițiile grele de viață, așa că bucuria reușitei depășea restul.

În a doua parte a anului 1955, majoritatea deportaților au reușit să plece în diverse localități din țară, unde aveau case, rude sau prieteni. Despărțirea de vecini, colegi de școală, prieteni a fost dureroasă. S-au făcut promisiuni de menținere a legăturilor, dar distanțele și problemele de tot felul au dus la slăbirea acestora.

Am păstrat câteva amintiri, între care și un mic album confecționat de noi, din care spicuiesc câteva versuri scrise de colege și prietene:

„Penița scrie, gurița dictează,

Ochii plâng și lăcrimează."

„Astăzi suntem împreună

Măine ne vom despărți

Cine știe pe ce locuri

Soarta ne va azvârli".

„Când din Bărăgan vei pleca

Cugetă și nu uita

Pe aceea ce ți-a scris

Amintiri de-a curmeziș."

„Pe unde vei merge

Pe unde vei umbla

Gândește-te la mine

Și nu mă uita".

După plecarea din Olaru a majorității locuitorilor lui, acesta s-a degradat și în final a dispărut.

În anul 1978 am cunoscut la mare o familie din comuna Roseți, cu care am mers într-o zi să vedem ce a mai rămas din „satul nou”. Se zicea că ar fi rămas o fântână și ceva pietre din improvizatul cimitir. Din păcate porumbul înalt nu ne-a permis să vedem ceva, așa că ne-am ales doar cu mașina acoperită de un strat gros de praf foarte fin.

De pe Bărăgan noi am plecat la Alba Iulia, unde mama avea o soră, Chiriac Olga, care a avut bunăvoința să ne primească. Împărțeam cu fiica ei, Gocea Valerica, casa din Bărbant (azi cartier al orașului Alba Iulia) a unui unchi, Gocea Virgil, care locuia în Alba Iulia.

Am reușit transferul la liceul de fete „Horia, Cloșca și Crișan”, aflat în cetatea Alba Iulia. Vărul, Gocea Ion, soțul Valericăi, membru al fanfarei militare din Alba Iulia, cu multă bucurie și mândrie, m-a condus în prima zi de școală la noul liceu. Garnizoana de care aparținea își avea sediul în vecinătatea

liceului. Distanța între școală și casă fiind greu de parcurs zilnic, am ajuns iarăși la internat. Învățam bine și mi s-a acordat o bursă.

Asupra mea plutea o perdea de tăcere. Nu aveam foste colege, nu povesteam despre trecutul meu, nu mă puteam compara cu colegele. Lipsurile și discreția ce se impunea mi-au marcat adolescența și indirect întreaga viață.

„A ... niște refugiați”! auzeam cu ocazia unor discuții, fără ca cei care-și exprimau părerea să știe că și eu sunt în cauză.

Majoritatea oamenilor se exprimă cu nostalgie și dragoste referitor la casa părintească, acolo unde se simt „acasă”. Pentru mine sensul acestei noțiuni este greu de precizat.

M-am născut în anul 1941 în Cernăuți, unde am stat cu părinții până la refugiul din 1944. Am locuit la Oravița până în 1951, când am fost deportați pe Bărăgan. Am avut domiciliu obligatoriu în „satul nou” Olaru până în 1955, când am plecat la Alba Iulia. Am urmat cursurile liceale în Alba Iulia, în perioada 1955-1959, cursurile universitare la Cluj, în perioada 1959-1964, iar din anul 1964 sunt locuitor al Brașovului, ca urmare a repartiției pe care am obținut-o la terminarea facultății.

Iubesc toate locurile prin care m-au purtat pașii vieții și mă întreb fără a ști să răspund, „unde sunt rădăcinile mele”. Probabil în Brașov, unde mi-am întemeiat o familie.

Memoria represiunii comuniste și deportarea în Bărăgan

În timpul regimului comunist, se trăia într-un regim de istoricitate²³, pe care l-am putea numi „futurism”, orientat spre progres, care vedea în controlul reprezentării trecutului un mijloc de a-și asigura dominația asupra prezentului și chiar a viitorului. Experiența comunistă a împiedicat apariția în spațiul public a unor memorii diferite, promovând o versiune a istoriei care urmărea să se instituie drept memorie publică oficială și care excludea toate celelalte posibile narațiuni asupra trecutului. În perioada comunistă a avea o altă memorie decât cea oficială reprezenta nesupunere față de sistem ceea ce putea să aibe consecințe nefaste. Comunismul a lăsat de altfel puțin loc memoriei comunicative și prin controlul excesiv al vieții private a oamenilor.

După căderea comunismului, descătușată din arestul versiunilor oficiale ale istoriei comuniste, memoria individuală reprimată invadează spațiul public. Sute de memorii ale celor asupriți sunt publicate în anii '90. Unele aflate în sertare, altele scrise sub imperiul libertății și al necesității de a lăsa mărturie despre oameni, locuri, fapte.

O datorie morală față de cei care au dispărut ca urmare a represiunii, dar și o dorință de deculpabilizare și de îndreptare a unor nedreptăți determină pe fostele victime ale comunismului să povestească ce li s-a întâmplat în perioada comunistă, ce au trăit cei care nu se înscriau în paradigma oficială și chiar și cei care o făcuseră dar care deveniseră aleatoriu „dușmani” pentru că sistemul avea nevoie în permanență de inamici pentru a-și legitima existența represivă.

²³ Folosesc noțiunea de regim de istoricitate în sensul pe care i l-a dat François Hartog. Un regim de istoricitate este o formulă savantă privind experiența asupra timpului care modelează viziunea asupra trăirii și rostirii acestuia. François Hartog, «Temps et histoire. Comment écrire l'histoire de France? », în *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, no. 6, noiembrie-decembrie 1995, p. 1220.

Memoriile scrise și mărturiile orale se înscriu într-o paradigmă denunțătoare a crimelor regimului comunist și a celebrării amintirii celor opriți, precum și a unei epoci de normalitate, cea interbelică. Acest demers a fost circumscris unui “regim memorial”²⁴ anticomunist ce a promovat memoria represiunii ca mod de reprezentare a comunismului. Rolul acestei memorii a fost de denunțare a comunismului ca regim opresiv, ilegal și impus din exterior, de susținere a ideologiei anticomuniste, de mitizare a epocii interbelice și de legitimare și/sau delegitimare a unor ideologii, persoane și acțiuni istorice.

Memoria deportării în Bărăgan: experiența cercetării

Memoria deportării în Bărăgan se înscrie în paradigma denunțătoare a crimelor și abuzurilor regimului comunist din România. Formă de represiune de inspirație sovietică, dar cu accente românești, deportarea nu s-a bucurat de aceeași atenție în spațiul public precum detenția politică. Nici martorii acestui fenomen nu s-au raportat la acesta la fel de dramatic. Poate că suferința lor li s-a părut mult redusă față de ceea ce s-a întâmplat în închisorile și lagărele de muncă comuniste. Sau poate Bărăganul le-a intrat în suflet și amintirile au devenit mai puțin dureroase.

Mărturiile foștilor deportați, ca orice mărturie de altfel, pun problema raportului față de trecut atât la nivel individual și colectiv cât și național. Vectori de memorie, limitele și forma acestora sunt impuse de către „regimurile de credibilitate” care funcționează în societate într-un anumit moment istoric²⁵. „Regimurile memoriale” contribuie și ele decisiv la stabilirea rolului mărturiilor foștilor deportați.

²⁴ Un „regim memorial” este un cadru cognitiv de percepții și amintiri dar și un cadru juridic normativ care modelează reprezentările trecutului la un moment istoric dat. Regimurile memoriale sunt influențate de actorii publici (în sensul de indivizi și instituții ce joacă un rol public) care la rândul lor sunt influențați de regimurile memoriale în luarea anumitor decizii sau în promovarea unei anumite memorii colective. Johann Michel, *Gouverner les mémoires. Les politiques mémorielles en France*, Paris, PUF, 2010, p. 5-10.

²⁵ Claude Burgelin, «Le temps des témoins», în *Le témoignage*, Cahiers de Villa Gillet, nr. 3, noiembrie 1995, p. 80.

Povestirea/rememorarea unor evenimente din trecut și a experiențelor personale se face întotdeauna din perspectiva prezentului. Trecutul este actualizat și interpretat în funcție de ceea ce Maurice Halbwachs numea, „cadrele sociale ale memoriei”²⁶. Aceste cadre ale memoriei și istoriei sunt modelate de interpretările enunțate și diseminate de grupurile din care fac parte indivizii, de școală, de biserică și alte instituții publice și, în zilele noastre, din ce în ce mai mult, dacă nu exclusiv, de mass-media.

Cercetarea noastră înregistrează atât evoluția regimurilor memoriale postcomuniste privitoare la perioada comunistă din România, care jalonează discursul memorial al foștilor deportați, dar și interpretările personale ale acestora. Discursul memorial al foștilor deportați se înscrie în paradigma denunțătoare a comunismului. Purtând mai puțin marca exemplarității, ce caracterizează memoriile și mai ales istoriile de viață ale foștilor deținuți politici²⁷, mărturiile deportaților în Bărăgan scot la iveală și alte aspecte ale rememorării trecutului recent, precum nostalgia față de un trecut personal perceput ca fericit deși marcat de persecuții.

Doamnele și domnii intervievați de noi au experimentat deportarea în copilărie sau adolescență. De aceea, de multe ori, experiența deportării nu este văzută tragic, ci mai degrabă ca o experiență formatoare, care i-a ajutat să depășească toate celelalte obstacole ale vieții. Uneori nostalgia pentru casa și grădina copilăriei sau pentru lumea inocenței și a necunoașterii răului se insinuează și ea în povestire.

Cercetarea noastră privitoare la deportarea din 1951 pune în evidență două discursuri paralele, care se intersectează uneori, ale martorilor atât în ceea ce privește deportarea cât și perioada comunistă. Pe de o parte, avem narațiuni „formale” ce definesc deportarea ca etapă a

²⁶ Cadrele sociale ale memoriei, sunt niște cadre mentale dar și informal normative care dau coerență identitară individului și/sau grupului. Maurice Halbwachs considera că memoria individuală nu poate funcționa fără ajutorul cuvintelor și ideilor pe care o persoană le împrumută din mediul social în care trăiește. Maurice Halbwachs, *Les cadres sociaux de la mémoire*, Paris, Albin Michel, 1994.

²⁷ Concluzii elaborate ca urmare a cercetării mele privitoare la memoria comunismului din perspectiva foștilor deținuți politici ce a dus la susținerea tezei mele de doctorat în istorie la Universitatea Laval din Quebec, în 2007. Cercetare publicată ulterior sub titlul, *Vies menottées, paroles libérées. Témoignages des anciennes persécutées politiques roumaines*, Editions universitaires européennes, Saarbrücken, 2010.

represiunii, discursul despre acest fenomen înscriindu-se în paradigma denunțătoare a crimelor comunismului, iar pe de altă parte, avem povești de viață cu accente nostalgice construite narativ din repere ce definesc reușita în viață în ciuda dificultăților întâlnite și surmontate cu succes.

Povestirile de viață ale martorilor noștri, foști deportați, se aseamănă cu discursul memorial al majorității persoanelor persecutate în perioada comunistă în România și nu numai. Discursul autobiografic al deportaților este marcat, îndeosebi în cazul persoanelor cu un nivel ridicat de cultură și educație, de un fir roșu menit să dea un sens retrospectiv vieții, uneori un sens formator, alteori un sens izbăvitor. Viața povestită devine astfel coerentă și logică, faptele, întâmplările, alegerile îngemănându-se într-un tot unitar menit să dea un sens și o semnificație trecutului și prezentului.

Mărturiile deportaților nu sunt doar o reflecție a experiențelor și a căutării de sens și semnificații, ele poartă peceta cadrelor sociale ale memoriei postcomuniste, care încriminează comunismul declarându-l „criminal și ilegal”, care pun accentul pe anticomunism și care promovează o memorie negativă a regimului.

Culese la mai bine de 60 de ani de la experiențele descrise și la peste 20 de ani de la căderea comunismului, majoritatea mărturiilor au fost influențate de discursul public și academic, de numeroasele memorii și lucrări publicate despre comunism și represiune.

Memoria Holocaustului care a impus în spațiul public european memoria și identitatea construite pe idea de suferință a constituit un model care a influențat discursul foștilor deportați și i-a convins pe aceștia de necesitatea rememorării și a transmiterii mărturiilor despre deportare.

Nu doar contextul public și personal influențează procesul aducerii-aminte și discursul memorial al foștilor deportați, ci și raportul cu cei doi cercetători, în cazul nostru, un raport de tip bunic(ă) – nepot(oată). Noi, cercetătorii am fost asimilați, datorită vârstei, nepoților lor, martorii

asumându-și astfel un rol de bunici care doresc să transmită un anumit tip de experiență, dar și să educe, un rol moralizator și educativ.

Martorii noștri au acceptat să participe la cercetarea noastră și din dorința de a lăsa mărturie despre o lume dispărută, lumea bunicilor și părinților lor, a satelor lor de origine, precum și a acelor sate construite de ei și familiile lor în „ciulinii Bărașanului”. Majoritatea celor intervievați de noi au fost copii la momentul deportării, cel mult adolescenți, lumea Bărașanului, a deportării fiind lumea copilăriei lor.

Aspirația de a le fi recunoscută și transmisă o experiență diferită de cea a majorității absolute a populației României de ieri și de azi a reprezentat un alt motiv care i-a încurajat să participe la cercetarea noastră. De altfel, majoritatea celor contactați de noi s-au arătat foarte deschiși în a împărtăși cu noi experiențele lor de viață. Ba mai mult, i-au încurajat și pe alții să se alăture demersului nostru.

Este la fel de adevărat că au existat și persoane care au refuzat să participe la cercetarea noastră. Refuzul a fost motivat prin sănătatea precară sau prin lipsa timpului. Cu toate acestea, deși nu au dorit să se implice activ, martorii neasumați sau neîncrezători au urmărit îndeaproape evoluția proiectului nostru.

Chiar dacă au existat și foști deportați reticenți, din experiența mea de mai bine de 14 ani de cercetare în domeniul studiilor memoriale și al istoriei orale, am constatat că foștii persecutați politic au fost mult mai deschiși în a povesti experiențele lor de viață din perioada comunistă decât oamenii obișnuiți²⁸. Valorizarea experiențelor anticomuniste, incriminarea comunismului prin declararea sa drept regim „ilegitim și criminal”, imaginea negativă a fostului regim

²⁸ În perioada 2003-2006, am făcut o cercetare privitoare la memoria foștilor deținuți politic din România privitoare la comunism și persecuțiile politice, care a condus la susținerea tezei mele de doctorat în istorie la Universitatea Laval din Québec. Recent, un proiect interdisciplinar și internațional privitor la viața cotidiană a femeilor în perioada comunistă m-a pus din nou în situația unor noi anchete de istorie orală, de data aceasta având drept martori femei obișnuite care nu au cunoscut persecuțiile politice. S-a dovedit a fi mult mai greu să interacționez și să realizez interviuri cu aceste doamne decât în cazul unor foști persecutați politic, fie ei deținuți sau deportați.

promovată de mass-media joacă un rol important asupra capacității de rememorare a trecutului comunist personal.

Abordarea promovată de noi în timpul acestei cercetări a vizat nu numai limitarea intervențiilor noastre în momentul înregistrărilor (fapt ce reiese și din fragmentele publicate în acest volum) și a realizării filmului documentar, dar și o abținere conștientă de la interpretarea detaliată a povestirilor de viață. Nu ne-am propus de altfel nici să coroborăm informațiile oferite de martori cu cele din documentele vremii! Ne-am dorit să înregistrăm reminiscențele unor experiențe trăite, rememorări provocate de interesul nostru științific, care se încadrează într-o memorie colectivă a deportării jalonată de un „regim memorial” anticomunist care, paradoxal, condamnă comunismul ca „ilegitim și criminal”, dar nu valorizează martorii care depun mărturie despre aspectele criminale ale acestui regim.

Pentru noi cercetătorii poveștile de viață ale foștilor deportați reprezintă adevărate lecții de viață. Lecții despre cum pot fi depășite obstacolele și despre cum se poate amenaja un spațiu de intimitate chiar și în cazurile în care viața personală devine forțat publică, despre cum îți poți păstra demnitatea în condiții nedemne, despre suferință și depășirea acesteia, despre solidaritate și omenie, despre uitare și rememorare. Însușindu-ne acest aspect formator, am încercat să păstrăm totuși distanța critică necesară în înțelegerea discursului memorial al foștilor deportați. Pe de altă parte, ne-am asumat și misiunea de a duce mai departe acest discurs și a-i da dimensiunea științifică menită a-l înscrie în istoriografia problematicei comuniste.

Claudia-Florentina Dobre

Deportees of Bărăgan. Testimonies from Romanian *Siberia*

Editors: Claudia-Florentina Dobre and Valeriu Antonovici

Introduction and conclusion: Claudia-Florentina Dobre

Translated into English by Anca Bărbulescu

Introduction

In communist Romania, the deportation/displacement of people by repressive means found its inspiration in the model of the Soviet Gulag. The deportations started in 1944; the first were aimed at people of German ethnicity who were accused of having collaborated with the Nazis. It was followed by the displacement of the families of great landowners, of owners of factories or other enterprises. Peasants who opposed collectivisation were also moved from the rebellious villages to villages which had already been “pacified” by the authorities. After 1955, former political prisoners, freed from prisons and labour camps, were also sent to various settlements under forced residence – most of them in the villages already built in Bărăgan after the 1951 deportations. In 1967, the communist authorities themselves declared the deportation of Romanian citizens to be illegal.²⁹

The most tragic episode of this repressive phenomenon took place in June 1951, when approximately 44.000 people,³⁰ who lived within 25 kilometres of the Yugoslavian border, were deported to the Bărăgan plain in one of the most secret, quick and repressive actions the communist authorities ever undertook. Germans (mainly Swabians), Bulgarians, Serbians, Jews, Romanians from Banat and Olt, Bessarabians, Bukovinans, Aromanians, Vlachs, Megleno-Romanians etc. were deported from their areas of origin or where they had been allocated property to the middle of the plain, where they were forced to build themselves a new life from scratch.

²⁹ The Presidential Commission for the Study of the Communist Dictatorship in Romania, *Raport final* (Final Report), Bucharest, 2006, p. 307, available at: http://www.presidency.ro/static/ordine/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf, last accessed in September 2015 (hereinafter *Raportul final*).

³⁰ The exact number is unknown; the mentioned number appears in several books on deportation and in *Raportul final*.

In March 1951, the Council of Ministers of the Romanian People's Republic decided: "... the transfer from any locality of people who, through their manifestations towards the working class, impede the building of Socialism in the Romanian People's Republic. The persons transferred will be placed under forced residence in any locality."³¹ Together with Decision No. 2 of the Council of Ministers of the 13th of January 1950 and Decree no. 6 of 1950 on the establishment of "work units" for the "re-education of hostile elements", as well as many other decisions and decrees for the collectivisation of agriculture, this act paved the way to the fulfilment of the plan to destroy the elite of Romanian villages from the regions which were most well-developed and animated by the spirit of freedom.

The deportees were people deemed to be "dangerous" to the communist regime, people who could have sparked rebellion both in the case of a war with Tito's Yugoslavia and in the process of agricultural collectivisation. According to the lists drawn up by the communist authorities, the deportation targetted the following persons: "rich peasants and pub owners, Bessarabians, Macedonians, people who had collaborated with the German military during the war, foreign citizens, relatives of people who had fled abroad, "Titoists", enemies of the socialist regime, people living near the frontier area, people who had aided the anti-Communist resistance, imprisoned criminals, Germans, former landowners and owners of companies".³²

The agricultural possessions and other belongings of those mentioned above were either confiscated or bought over for prices "established by appointed commissions"³³ and their land was taken over by the authorities through the Agricultural State Enterprises (GAS), while their

³¹ Viorel Marineasa, Daniel Vighi, Valentin Sămânță, *Deportarea în Bărağan: Destine – Documente – Reportaje* (Bărağan deportation: Destinies – Documents – Reportages), Timișoara, Editura Mirton, 1996, p. 106.

³² Rusnac Mircea, *Deportarea în Bărağan* (Bărağan deportation) available at: <http://www.banaterra.eu/romana/deportarea-baragan-1951-1954>, last accessed in November 2013.

³³ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 109.

homes were either confiscated or maintained and allotted to others “depending on local needs”.³⁴ According to the decisions of local authorities (most of which were not respected due to hurried action and poor organisation), deportees were allowed to take with them “two pigs, two horses or two labour oxen, one cow, two sheep, and one wagon.”³⁵

They were transported in cattle wagons in which people were crammed together with animals and goods. The trains crossed Romanian from the south-west to the south-east, where habitation perimeters had already been established, most of them out in the fields, in the current counties of Călărași, Ialomița, Brăila and Galați. According to Decision No. 326/S of the Council of Ministers of the RPR of August 1951, the Ministry of Agriculture would ensure a plot of land of 2.500 square metres for each family “settling into the population centres” (sic!) in the areas of Galați and Ialomița.³⁶ The decision in August officialised a real fact: the deportation of thousands of families to the Bărăgan according to a secret plan, thought out and applied by Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Teohari Georgescu, Iosif Chișinevski, Vasile Luca and, apparently, Dumitru Coliu.³⁷

After disembarking from the trains which had brought them to the Bărăgan plain, the “suspended citizens” of communist Romania were forced to build homes for themselves, as well as a school, a village hall, a police station, a clinic, a general store and so on. During the summer and autumn of 1951, all these houses and administrative buildings sprang up from among the thistles of the Bărăgan. Thus, the deportees became the new colonists of an old world, Robinson Crusoes of the Bărăgan.

Out of practically nothing, they built a whole new world... Eighteen villages would appear on the map of the Bărăgan in just a few months: Viișoara (in the Slobozia *raion*, or greater county),

³⁴ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 109.

³⁵ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 112.

³⁶ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 107-108.

³⁷ Marineasa, Vighi, Sămânță, *op. cit.*, p. 106.

Răchitoasa (the Fetești *raion*), Olaru (the Călărași *raion*), Salcâmi (Fetești), Dâlga (Lehliu), Movila Gâldăului (Fetești), Valea Viilor (Fetești), Fundata (Slobozia), Dropia (Călărași), Pelicanu (Călărași), Ezeru (Călărași), Lătești (Fetești), Măzăreni (Brăila), Zagna (Brăila), Bumbăcari, Schei (Călmățui, Galați), Frumușița (Galați), Valea Călmățuiului (Călmățui, Galați). The “new” villages were under strict surveillance from the Miliție and leaving them was, in most cases, punished by prison.

From the early stages of the settlement of the deportees, all able persons, including children, were forced to work in the nearby GASs. Paid meagre amounts, regularly controlled and continuously watched, the deportees stoically faced the harsh blows of history and geography. Some found their end in the Bărăgan plain, but most of them survived. Freed in 1955, they would keep the stigma of forced residence, *domiciliu obligatoriu*, (DO) for the rest of their lives.

Prisoners and deportees were pardoned by Decree No. 155 of the 4th of April 1953. The deportee situation would be regulated in 1955 by several decisions of the Ministry of the Interior, which eliminated the forced residence restrictions for deported families. However, not all deportees were free to travel anywhere in Romania. Some of them were imposed a sort of “partial forced residence”: They could settle in “any region of the country, excepting Bucharest, its vicinity and frontier areas.”³⁸ They were only given back part of their confiscated belongings. The owners who had the right to return to their places of origin were given back their homes, but not their land, tools, animals and agricultural produce confiscated by the authorities upon their deportation to the Bărăgan.

The houses the deportees left behind in the Bărăgan plain were now inhabited by new people: former political prisoners who did not have the right of free circulation within the prison

³⁸ Vasile Calestru, *op. cit.* p. 191.

which was Romania. As early as the 27th of May 1953, through the “(Top Secret) Minutes of the Special Bureau Subordinate to the Ministry of State Security”, 250 files on the displacement of the families of people “posing a potential peril to the regime” had been created. They, too, were freed after 1964. It was the end of deportation; derelict houses and overgrown cemeteries stayed behind as an indelible trace of repression.

In 1967, Nicolae Ceaușescu criticised his predecessors’ abuses, declaring deportation illegal and unconstitutional.³⁹ After this date, no Romanian citizen would bear the stigma of deportation on his ID. However, a shadow of the repressive phenomenon still hovered over the Bărăgan: the villages of remembrance.

To blot out even this memory, the state applied a systematic *damnatio memoriae*. The deportee villages were destroyed one by one, starting in 1958. Many of those who had stayed behind in the adobe homes after the pardon in 1955, as they were far too old or too alone to look for another place to stay, had to leave again. After 1964, bulldozers turned all the houses still standing up to the harsh elements back to the clay from which they had been built.

Still, a few villages survived: Only ten of the eighteen villages were completely destroyed in the '60s. Over the following decades, the others, too, would fall prey to time and the rage of the elements. Those who were still present to see the fall of the communist regime were: Fundata, built next to flag station Perieți, Dâlga, which had sprung up by an older small village, Valea Călmățuiului, and Rubla. The villages built in the middle of the plain vanished forever. They only survive in the memory of those who populated them – and even they grow increasingly few...

After 2000, Fundata was reborn. Former deportees returned and rebuilt, though not in the exact same space, the village where they had known sadness, but also joy. A memorial

³⁹ Vasile Calestru, *op. cit.*, p. 197.

monument was built at a crossroads to mark the direction towards the places of deportation. Dâlga village also changed its location but lives on. Only a few of its inhabitants still remember the torment of the deportees (in fact, very few of those currently living there experienced that torment). Rubla became known through the documentaries of Jon Gostin and TVR. Our documentary aimed at contributing to the remembrance of the deportation phenomenon. This is also the purpose of this volume which brings together the memories of 15 former detainees who lived in the huts of Bărăgan between 1951 and 1955 but were lucky enough to see the former regime falling while giving them the opportunity to share their stories.

Claudia-Florentina Dobre

A brief bibliography of deportation

Memoirs, documents, historiography:

- Aioanei, Constantin, Cristian Troncotă, "Drama dislocaților" (The Deportees' Drama), *Magazin istoric*, no. 5, 1994.
- Andreca, Dumitru, *Dezrădăcinații. Mărturii ale deportaților mehedinteni în Bărăgan* (The Wiped out. Testimonies of Deportees from Mehedinți to Bărăgan), Turnu Severin, Prier, 2000.
- Bălan, Ioan, "Deportări în Bărăgan, 1951" (Deportations to Bărăgan, 1951), *Arhivele totalitarismului*, no. 26-27, 2000.
- Brusalinski, Dumitru, *Deportați în Bărăgan* (Deportees to Bărăgan), Călărași, Agora, 2001.
- Calestru, Vasile, *Martiraj în Bărăgan. Lățești* (Martyrdom in Bărăgan. Lățești), Iași, Demiurg, 2006.
- Cernicova-Dinca, Tatiana Maria, *Anno Domini 1951 (Bărăgan. Copilărie exilată)* (Anno Domini 1951. Bărăgan. Exiled Childhood), Timișoara, Editura Mirton, 2003.
- Chișan, Valentin, *Epopeea dislocaților. Fundata* (The Epic of Deportations. Fundata), Slobozia, Star Tipp, 2001.
- Konschitzky, Walther, Leber Peter-Dietmar, Walter Wolf, *Deportiert in den Baragan 1951-1956. Banater Schwaben gedenken der Verschleppung vor fünfzig Jahren*, Haus des Deutschen Ostens, Munich, 2001.
- Marineasa, Viorel, Daniel Vighi, Valentin Sămânță, *Deportarea în Bărăgan: Destine – documente – reportaje* (The Bărăgan Deportation: Destinies – Documents – Reportages), Timișoara, Mirton, 1996.
- Marineasa, Viorel, Vighi, Daniel, *Rusalii '51. Fragmente din deportarea în Bărăgan* (The Whitsuntides '51. Fragmented Testimonies of Bărăgan Deportation), Timișoara, Editura Marineasa, 1994.

- Marineasa, Viorel, Vighi, Daniel, Mihai Botescu, *Fotomemoria unei deportări. Bărăgan '51* (The Photomemory of a Deportation. Bărăgan 51'), Timișoara, Mirton, 1995.
- Milin, Miodrag, Liubomir Stepanov, *Golgota Bărăganului pentru sârbii din România 1951-1956* (The Bărăgan Golgotha for Serbs of Romania), Timișoara, Ed. UDSCR, 1996.
- Milin, Miodrag, *Sârbii din România în Golgota Bărăganului* (Serbs of Romania in Bărăgan' Golgotha), Uniunea Sârbilor din România, Timișoara, 2003.
- Mirciov, Rafael, *Lagărul deportării: Pagini din lagărul Bărăganului* (The Deportation Camp: Testimonies of Bărăgan Camp), Editura Mirton, Timișoara, 1998.
- Rusan, Romulus, (coord.), *Morți fără morminte în Bărăgan (1951-1956)* (Dead without Tombs in Bărăgan), Fundația Academia Civică, 2011.
- Sarafolean, Silviu (coord.), *Deportații în Bărăgan 1951-1956* (Deportees in Bărăgan), Mirton, Timișoara, 2001.
- Spijavca, Elena, *Munci și zile în Bărăgan* (Works and Days in Bărăgan), Bucuresti, Fundația Academică Civică, 2004.
- Stoenescu, Lăcrămioara, *Copii – dușmani ai poporului* (Children – Enemies of People), Curtea Veche, 2007.
- Stoenescu, Lăcrămioara, *Memoria stigmatelor* (Memory of Stigma), Curtea Veche, 2012.
- Ștevin, Silvestru, *Desculț prin propriul destin* (Bare Foot through his Own Destiny), Mirton, Timișoara, 2004, ed. 2.
- Totok, Wiliam, *Aprecieri neretușate* (Unretouched Opinions), Editura Univ. Alexandru Ioan Cuza, Iași, 1995.
- Vultur, Smaranda, *Istorie trăită – istorie povestită: deportarea în Bărăgan: 1951-1956* (Lived History – Told History: Bărăgan Deportation: 1951-1956), Amarcord, Timișoara, 1997.

Documentaries, plays

- “Memorialul Durerii” (The Memorial of Sorrow), TVR, produced by Lucia Hossu Longin (an episode on the deportation to the Bărăgan was filmed and broadcast in 1993);
- “Întoarcerea acasă” (The Return to Home), written and directed by Josif Costinaș, 1998 (on the Bărăgan deportation);
- “Epifania de la Rubla” (The Epiphany of Rubla), produced by Jon Gostin, TVR2, 2000 (on the 6 deportees left in Rubla);
- “Destiny of Germans”, produced by Günter Czernetzky, “Black Whitsuntide. Baragan Deportation”, created by Tiberiu Stoichici, Adrian Drăgușin. Documentaries presented at the international symposium “Deportations. The treatment applied to Germans and other minorities in communist Romania”, Bucharest, 2002.
- Julieta*, a drama written by Visky András, premiered in November 2002 at the Thalia Theatre in Budapest, under the direction of Gabor Tompa (the text is autobiographic, inspired by the deportation to the Bărăgan of his family – a Hungarian priest's wife and their seven children).
- “Călătorie de coșmar” (A Nightmare Travel), directed by Florin Besoiu, 2010 (a 46-minute documentary on the deportation of Transylvanian Saxons to USSR camps, depicted through the experiences of four people from Sebeș)

- “Fericita întristare a lui András Visky” (The Happy Sadness of András Visky), produced by Jon Gostin, 2011, TVR2 (a documentary on the Bărăgan deportation based on András Visky’s play *Julieta*).
- “Povestiri din Bărăgan. Amintiri din Siberia românească” (Bărăgan Stories. Memories from Romanian *Siberia*), produced by Valeriu Antonovici and Claudia-Florentina Dobre, 2013.
- “Deportații” (The Deportees), a TVR2 series, 2013-2014.
- “Proiecte de trecut” (Past Projects), written by Ana Blandiana and Andrei Zinca, directed by Andrei Zinca, September 2015.

The Memorial of Deportation Project

We've been through such desperate times! It was extraordinary! We survived and, eventually, we even won. We won!
(Victor Gaidamut, deportee)

The book, *The Deportees of Bărăgan: Testimonies of Romanian Siberia*, brings to the attention of the public new testimonies on a phenomenon less known by the larger audience, namely the deportation of people considered undesirable by the communist regime. These fragments from “life history” interviews refer to a tragic episode of this form of repression, which took place between the 17th and the 24th of June 1951 and which specialised literature calls “Black Whitsuntide”.

This book is based on a series of interviews which are part of a broader project titled “Memorialul Deportării” [The Memorial of Deportation], which led to the production of the documentary, “Povestiri din Bărăgan. Amintiri din Siberia românească” [Baragan Stories: Memories from the Romanian Siberia], to the creation of a webpage, **memorialuldeportarii.ro**, to public debates and to the dissemination of information on this project through interviews in publications and audio and video media channels.

The project stemmed from our wish to learn more about the epopee of deportations in the communist period. It started from the personal experience of Claudia-Florentina Dobre, who inherited a memorial patrimony including recollections about the Bărăgan deportees.

A photo showing several people in front of an adobe house and seeming to come from another age (the cover picture) acted as Proust’s madeleine, the starting point of a research experience (and, ultimately, a life experience) which aimed to shed light on the mystery of the “new village”, of the “life-saving doctor” or of the “unforgotten knoll”, memorial landmarks which also provided our project’s red thread.

A project based on the memory of witnesses who lived certain historical experiences, dramatic to various degrees, but always bearing existential tensions with residual trauma, requires prior preparation. In our case, the help offered by Mr. Călin Ion, former headmaster of the “Mihai Eminescu” highschool in Călărași and Claudia-Florentina Dobre’ former Geography teacher, was essential; for it we thank him deeply. He put us in contact with the first three deportees we interviewed, who had stayed to live on the banks of the Borcea and who, despite history’s blows, had managed to become known as notable citizens of the town of Călărași.

The first interviews were taken in November 2011, in a classroom of the “Mihai Eminescu” highschool in Călărași. It followed in November-December 2011 several other interviews that took place with the help (and in the headquarters) of the Association of Former Political Prisoners and Deportees [AFDP] in Călărași, being supported with sympathy and trust by Mr. Șeștacovici Adrian and Mrs. Luter Ana of AFDP Călărași. A few more other interviews took place in Călărași, Dâlga and Fundata in 2012.

We contacted the first deportees and told them about our intention to make a film on deportation to the Bărăgan, in which we asked them to participate as witnesses. The interviews were made as “life stories” (*récits de vie*), starting from our interest for the problematics of deportation and asking the former deportees to share their life experience with us, without us intervening with any questions during this first research stage.

After this first batch of interviews, we realized a few clips promoting the project, which have since been hosted by Valeriu Antonovici’s website, **filmandmemorii.blogspot.com**, where they were appreciated by visitors and sparked up their interest in participating in our project⁴⁰.

⁴⁰ These footages can be also found on our project website, www.memorialuldeportarii.ro

In April 2013 we returned with a few more questions and with the intention to record, on site, our witnesses' answers to our questions about the deportee villages and the experience of living in. Those who wanted to show us where they had been deported were filmed as they introduced to us an imaginary topography of the streets, houses, schools etc. of the "new villages", as they were called by the communist authorities and as they are still known in the collective memory of the region. In our expeditions we were also accompanied by Mr. Șerban Ion, an indirect witness of deportation.

Each of the deportees present at the location of the dramatic experiences of their childhood or adolescence populated the empty space we were filming with parents, relatives, friends, neighbours, colleagues. A whole world unfolded before their eyes, a world which we, the makers of this project, had difficulty imagining. A harvested wheat field and/or a maize field don't necessarily make one think of well-structured localities or of the life of people who, despite the harsh conditions, tried to survive and overcome the obstacles placed in their path by the communist regime. It was hard for us to picture the children walking on dirt streets to the school they had built with their own hands, out of adobe bricks molded from Bărăgan soil, as one of the deportees described them to us, or the cemetery hidden under the maize field.

In the autumn of 2013, parts of the interviews were collaged to follow a chronological thread of deportation, resulting in a 55-minute documentary. Using the deportee testimonies, we re-created the history of this event, starting from the life-changing, dramatic moment when they were told they would be deported to the time of release from forced residence. A few comments of former deportees inspired by their current lives (in the years 2011 and 2012) were also inserted here and there during the film, to illustrate the temporal perspective (of the present) of our endeavour.

Any life history investigation must include some “notes and observations” and, in our case, the camera lens was an observer more faithful than any researcher. The deep emotions, the eyes – sometimes tearful, sometimes crossed by glimpses of pleasant memories – the broad or subdued gestures, the words which created running themes and sprang from deep trauma, the passionate tones or the smothered anger were all recorded on film with the greatest accuracy.

Our documentary was shown publicly several times: on the 17th of July, as a preview, during the international symposium “Stalinization and Destalinization. Institutional Evolutions and Social Impact” organised by the IICCMER [The Institute for the Investigation of the Communist Crimes and the Memory of Romanian Exile] and the “Radu Negru” Foundation, at Sâmbăta de Sus, Făgăraș; on the 16th of October, on the TV channel WYLTV Prahova. The documentary was officially launched on the 7th of November 2013, at the Horia Bernea studio of the National Museum of the Romanian Peasant in Bucharest, an event which was attended by over 300 guests, most of them young. The documentary was also shown on the 15th of November in Călărași, in the “Barbu Știrbei” hall of the Călărași County Council, on the 10th of December 2013 at the IICCMER, on the 11th of December in the exhibition room of the Romanian Parliament. In 2014, the film was shown in Câmpina, in several highschoools and at SNSPA [the National School of Political Science and Public Administration].

The existence of this film and of the website, created with the financial support of Father Moga of the “Sfântul Nicolae” church in Câmpina and with the logistic help of Augustin Lupu, spread the word of our interest for the Bărăgan deportations. When we decided to publish the interviews taken as part of our project, two ladies joined our publishing effort: Negru Florica from Timișoara, with a yet-unpublished life story, and Silvia Moldoveanu (Mudrei) from Brașov, who sent us a small manuscript with the story of her life and a few photos. Mrs. Neagu’s life story was

recorded by Claudia-Florentina Dobre in July 2015, in Timișoara. Mrs. Moldoveanu had already edited the containing memories from deportation, which we publish as-is in this volume.

As the film could not expose the entire suffering which the former deportees had experienced and described to us, we decided to publish them in a volume which would reflect both the position of the witness and the role of the researcher.

The transcripts of the interviews, done as faithfully as possible by Cristina Rădoi and Constantin Rădoi, cannot transmit the emotional charge present in each testimony, recorded and faithfully rendered in our film, **Povestiri din Bărăgan. Amintiri din Siberia românească**. People with tears in their eyes, reminiscing the ordeal of scorching days, of the lack of drinking water or the cold and hunger which have been haunting them ever since. The trembling voice evoking the memory of a grandmother who died in the extreme conditions of deportee life, or the emotions stirred by the picture of a mother with four children, no home and no food, abandoned to the unforgiving wilderness of the Bărăgan. But there is also joy there, evoked by the taste of the “goodies” made by mothers for special occasions, or by Mrs. Aneta Udrea’s Romanian teacher, Elena Ghiutum, who used to make a “biscuit cake” out of love for the students and the emptiness of the shelves in the poor general store of a deportee village.

The interviews in this book tell the life story of each deportee, recorded and rendered from a witness perspective. Sometimes, the written text did not faithfully transmit the spoken word, but it did keep the spirit of the telling and the meaning given to it by each of the participants to our project. We also corrected some language slips inherent to oral expression, which keeps to a memorial logic, less than to linguistic rigors. Individual memory – shaped, no doubt, by language – is not linear but sequential, often circular, particularly when

remembering traumatic events such as that of the Bărbăntușă deportation in the communist Romania of the '50s.

This is a book of memories. Memories which stand witness to a life which started among the 'thistles of the Bărbăntușă' but continued beautifully, with successes of which no one could have dreamed during the times of the deportation. All those who contributed their testimonies are victors. Victors in the unfair, at times inhuman struggle against the communist regime, which tried, and often even succeeded, in destroying lives, as it destroyed the adobe homes built with the sweat of many brows and with the tears of children.

As we wanted not only to transmit the deportation experience to the future, but also to people who can not have access to Romanian language and historical sources, we have decided to publish the interviews both in Romanian and English. The Romanian deportation was a unique phenomenon, only partially similar to the Soviet Gulag, having some Romanian particularities concerning its fastness, secrecy, and arbitrariness in negotiating goods, people and ultimately lives.

Victor Gaidamut

*To what degree can memory be a form of justice, I wonder?
I'm afraid all your efforts might be in vain, because historical dramas or tragedies
have existed before Communism and will probably exist in the future, too.
I'm thinking now we are living a drama of democracy, or a tragedy of democracy...
So I wonder – what's the meaning of memory, then?!*

The following is an interview with Mr. Victor Gaidamut, taken in a classroom of the “Mihai Eminescu” highschool in Călărași in November 2011. Mr. Leon Galațchi was also present during the interview – you will find his life story a few pages further. Mr. Gaidamut, though at first mistrustful of our endeavour (as shown in the motto of this chapter) became our most ardent supported (which, indeed, reflects his personality). He helped us organise the film’s viewing in Călărași, he was present at the launch at the Palace of the Parliament and continues to encourage us in all our efforts linked with the memory of deportation. Mr. Gaidamut accompanied us in April 2013 in our attempt to locate the deportee villages, accurately laying down for us the topography of Olaru, a village now vanished, in whose place there is now a field of grain. Mr. Victor Gaidamut taught Romanian in several schools and highschools in Călărași and was a deputy reform inspector at the Călărași County Inspectorate and the headmaster of the Călărași Auto Transportation Highschool; he is now retired.

“My younger brother was born in Titu train station”

I come from a family of agricultors – my grandfather was an important farmer in his village. He only had one son, my father. My parents left their home carrying their belongings on their backs, with their three children. they fled because they were afraid they’d be sent to Siberia. That was why. That’s what my father told me. They fled so we wouldn’t end up in Siberia.

We ran away in ’40 or ’41, the plan was to bring my grandfather too, once we get our house sorted out. In the end, we didn’t manage to. Grandfather stayed there, he was arrested and he died after being captured, we don’t even know where he is buried. We made some requests by the General Prosecutor’s Office of the Republic of Moldova, to be given his death certificate, so we’d at least know where he is buried. From what some older people

told me, I know that he died when the train with deportees to Siberia left and the others threw him onto the embankment. That is all we know. I never went there, either; I don't even think I'll ever manage to, because... there's nothing tying me to that place anymore.

Once we got to Romania, to the Titu train station, we stayed there... for as long as we could! My younger brother was born there. Then we kept drifting, before getting to the Banat area we moved from about 11 towns and villages. We spent a while in Oltenia, in Dolj, in Jubeica village. Eventually, we got to Teremia Mare, in the Sânt Nicolau Mare *raion*, of Timiș-Torontal County. That's what it was called back then Timiș-Torontal, now it's Timiș. That's where I went to school, where I finished first, second, third, fourth, fifth, sixth grade...

“What followed was beyond imagination”

My father must have guessed something, or he was somehow informed, because he had left the village to go somewhere near Medgidia, planning to bring us over after we were done with the harvest. We never had a chance to. On the 19th of June, policemen, Securitate agents, military men and others came... Wham, put all your documents in this file and pass them over for inspection! Since he wasn't at home, my father was still free. My mother was deported with four children!

What followed was beyond belief. The train trip... I remember that, as we were reaching Ciulnița⁴¹, my mother was preparing for a hard event. She said that, if she found out they were taking us to Russia, she would set the wagon on fire so we could escape! Fortunately, it didn't come to that. But we got to the Bărăgan, where we were thrown out in the middle of a field of ripe wheat! I watched people fight for a mug of water! During

⁴¹ A train station in Bărăgan.

the first weeks, we were brought water cisterns, provided by the Party, right? The water cisterns would come and Mother would send us to get water, each with our own little buckets. But we didn't manage to, the older ones shoved us aside. People were fighting for water!

We lived in a hovel, yes, a hovel, barely subsisting! The food reserves we had – we did have some, because people lived well in Banat before the “communist joy” came. My father used to raise four pigs each year, apart from horses and a big cow. People were wealthy there and lived well. In the Bărăgan, things got complicated. We ate *mămăligă* (polenta) with marmalade many times and wheat soup. In summer, nettle soup; weeds, I call them... We spent a winter in the hovel, the winter between '51 and '52. I can still see my mother crying. Alone with four children, she couldn't build a house, there was no way. Then, luckily, the following year some people left, after putting in a word with whatever high-placed relations they had – they left, their houses were left empty and we moved in one. We lived there until '55.

It was particularly hard in winter. There was no firewood. I remember how we pulled out cotton stubble from the ground. They grew a lot of cotton in the area. So I pulled at the stalk – cotton has a sturdy root – and pulled and pulled until I managed to pull it out. I would make a big bundle, put it on my shoulders and carry it home so we could winter stores, so we could keep warm. We were glad we could keep our home warm during the winter, but our hands were peeled raw from the cotton stalks.

I doubt you could imagine something harsher for a family or for a woman with four children, all of them small. We picked cotton, we worked. Father sometimes sent us parcels in the mail, but the authorities stole some of them. We barely survived! As a child, I didn't

understand the magnitude of the tragedy. No, I was a child and I thought that, by building my own school, I'm doing something extraordinary. Now, in hindsight, I realise I was being humiliated, I was simply being trampled on. It was in that school I finished seventh grade, with deportee teachers. They were exceptional teachers, simply exceptional, I respect them immensely!

“Don't give up!”

I was lucky to meet remarkable people. A young engineer from Gura Hunț got the idea of studying in my head. “Don't give up!” he'd always tell me. Another exceptional woman, a former ambassador wife who had ended up in the Bărăgan with us and for whom my mother cleaned and cooked, took care of me and told my mother: “You have a bright boy, you know, he must go to school!” Meeting these people broadened my horizons a little. As soon as I finished the seven standard grades, I went on to work as an apprentice in construction for almost two years. I worked on the construction site of the IAS [Agricultural State Enterprise] in Roseți, as an apprentice bricklayer. Back then, the technology was primitive, we carried the cement by the bucket, we shovelled it, we threw the bricks onto the scaffolding one by one, by hand, and my hands were bloody. When it was time to graduate, I was called before a commission and they asked me: “What were your reasons for going into construction?” I answered: “I need to live, I had nothing to eat, I had to work, to do something.” They didn't let me graduate. They expected me to say “Out of respect for the care the Party invests in me...”

As I said, I had the chance of meeting extraordinary people, a man and a woman who told me “Stay in school, don't give up.” So I went to highschool in Călărași – I didn't

manage to qualify for the regular programme, I signed up directly for evening classes. I respect my teachers back then immensely, immensely. They didn't treat us with hostility, they made no discrimination, they treated us humanely, and they were even tolerant with us, as much as possible. It was in '53 I started highschool, after seven years of school and two years spent working for my bread on construction sites. After highschool, I had another two-year gap before getting into university, because they kept rejecting my file for political reasons.

“The energy of life is stronger than the energy of death!”

Do you remember the first Christmas you spent there, in the new village?

Yes, I was in seventh grade and we went around carolling. I remember that. Yes.

How was it?

It was a happy event, at that time. We made ourselves a whip and a friction drum. I was a child and I loved to take part in things like that. People gave us money, they gave us apples and bagels and walnuts. We were well-organised: “You're in charge of the money...”, “Hey, how much did they give you at the last house? Write it down in the notebook.” At the end, we calculated and divided it all between each other. Oh well, children!

Thinking back from the perspective of my current age, I can't say it was such a huge success. Mother was a very religious person. Me – not so much, but she was deeply religious and she encouraged us. “Don't worry, God will look after us!” Like any child at that age, I did my share of mischief; I did a bit of everything. If my mother was crying, could I cry too? I

was a child, I couldn't cry even if I wanted to, because at that time I didn't understand the difficulties my mother was facing. I had a brother, younger and naughtier than me; he was always up to some devilry. He was too young to realise how things were. Many years later he understood: "The things we went through!" "Yes, we did, but we didn't feel the pain back then!" Now I'm re-living it and I really wish I didn't, but it's hard not to.

I lost touch with most of my deported colleagues, but there was a time when we kept in contact and a few of them had made quite a nice life for themselves. Right after the forced residence restriction was lifted, they went back to their homes and turned out to be smart children, they attended University. I also have pleasant memories about our teachers back then. One of them, Raia Gheorghion, an extraordinary mathematician, had his own way of encouraging us with a sort of spirit of kindness, he was like a second father to us, he protected us and challenged us to study. He challenged us to only do good. I remember how, under his leadership, the school organised a reforestation campaign. He told us: "children... we'll go take black locust saplings from that area and replant them in this area. If we do this, the blizzard will no longer blow over the village as hard as it does now."

People were trying to help each other, to do something that might save them. This may be the only satisfaction we have left from those days. If you can call that satisfaction! Another satisfaction would be that the pupil, who built his own school, with his own hands, with the other pupils and their parents, ended up administrating the education process in Călărași County years later, despite the will of many people who would have liked to see him marginalised. Yes, that is a satisfaction! No one helped me, to the contrary, a Securitate agent told me after 1990: „Professor, I could have done so many things against you!" Now he's saying it as if he was a sort of protector for me. His name was Striblea Mugur...

Monica Bocșa (Constantinescu)

The interview with Mrs. Monica Constantinescu took place in December 2011, in a classroom of the Danubius highschool in Călărași, before a meeting of the Călărași County Education Union. Her life story bears the hallmark of family memory, as Mrs. Constantinescu was born after her parents had been deported. Monica Constantinescu teaches English and German at the “Mihai Eminescu” highschool in Călărași.

My mother was a Romanian citizen of German ethnicity from Teremia Mare. There were very few Romanians in the village, they had moved there much later. Generally, people spoke German in the village. Only at the Mayor’s office and at the Miliția station did they speak Romanian. At some point, when I was three or four, I even forgot how to speak Romanian, because there I was embarrassed of speaking it, while in Bărăgan I was embarrassed when they called me a German.

My father had come from Bessarabia, from the Bălți *raion*. He had an older sister who was married to a priest who had fled to a place near Corabia. My father came to Romania to study, during the war – he was in highschool at the time. His sister looked for him and took him in. Their brother, who was fighting in the war, sent them money so they could support their father, as well. When the war ended, this older brother of my father, who was an engineer, took him to the same faculty he had graduated from. For practicum he went to Teremia Mare, a very large village in an excellent winemaking area, with big, beautiful houses, paved streets and a cobbled road leading to it. It was a very beautiful place... It was on the railroad too... A very rich village! That’s where he met my mother and where they got married, in 1951.

“They packed their bedroom furniture”

When they came to deport them, the agents woke them up. They weren't allowed to contact anyone. My mother's parents came right away, because they lived in the same village, but they weren't allowed into my parents' house. They let them take along a few things. But what could they take?! When they took them to the station, they didn't load them up into the wagons right away; they had to sleep on the platform until it was their turn to embark. They weren't told where they were being taken. They were convinced they were taking them to Russia. My father was a sociable man who could always find his way out of tight spots. My mother, not so much, because her Romanian wasn't very good, she spoke it very badly. So, since she didn't know it that well, she was embarrassed to speak... But my father always managed. He couldn't find out where they were being taken, though.

My mother's brother's family was in the same group as them. My mother had a brother who was working at a state farm and whose superiors had sent him to a thermal springs resort for outstanding results at work. Only his wife and their five-year old were left home. They took them too! My father wanted to bring them to their wagon, so they could be together. They didn't let them! They took them to Roseți, and my parents were disembarked at this Movilă place, outside of Călărași, where there's nothing left nowadays. It was called Satul Nou, the New Village, it was close to Independența.

They were transported in cattle wagons, in freight wagons, where, as you can imagine, they had to both relieve themselves and eat. In their wagon there were just them and another family. They tried looking out through the cracks of the planks the wagon was made of, but they couldn't tell where they were, until they saw an area sign ... Bărağan. They didn't know much about what Bărağan was back then!

“This is your home!”

The heat in Bărrăgan was incredible; they were not used to it, particularly since the climate around Timișoara was different. Rather Mediterranean. It was just after harvest time, as my parents told me. They took them in the middle of the field and there they told them: “This is your home!” You can imagine how confused they were! They said they slept in the wardrobe. It was so hot, and not a single tree in sight, nothing! It was horrible! And they weren’t used to it. My mother tore off the lower part of a pair of pants and the sleeves off a shirt for my father, so he could have something to wear in that scorching heat.

They had to make themselves a dugout in the ground, they had no shelter. The money they had wasn’t enough to pay someone to do it or to help them, or to get materials. All they were told was that they were “enemies of the people” and that they had to live there. So they dug a hole in the ground, my father and the other man, and lived in it. My mother was telling us about how, at night, mice would scurry over them. It was very hard!

Then they put them to work. My father, as I said, always managed in a pinch. They noticed how capable he was, so they hired him at a farm. After a while, they were allowed to receive parcels from Teremia, from my mother’s parents. Food parcels. And inside the food they snuck a few coins or whatever they could send. My father started to make some money too and they built themselves a hut. An earth hut, of course, but still, compared to that hole... that dugout... it was quite a thing. You see, all the houses were the same. Often, when coming back from work, my father didn’t get the right house at the first try, because it was dark outside when he left and just as dark when he came back. So, in order to tell

his house apart, he thought of putting a chair on the roof. Where you saw a chair on the roof, you knew it was their home.

They also put the women to work. My mother was a bit fragile and she couldn't get used to that working pace. She didn't even manage to fulfil her quota. My father often had to pay because she couldn't meet her quota. She would faint. Since they saw she wasn't well, they let her stay home; they stopped putting her to work.

At first, they had no water. A cistern came and drove around town, and they had to run behind it to get a little water. They told me that they put water in a basin and used it to wash themselves and all their clothes too. Such grief! Their only salvation was that my father was able to work and could bring some bread home!

No one could come to them, they couldn't leave, they couldn't contact anyone. With great difficulty, his brother (who had an excellent position, he was an engineer in the Ministry of Agriculture) came to the farm for an inspection and at night, in secret, had someone bring my father, who was scared when he saw himself lifted from his home in the dead of night, again, not knowing what it was about. So he was able to exchange a few words with his brother. Then he rushed back home, so he wouldn't be seen.

It was a dreadful experience. And out of this experience I was born. In '54, the year with the blizzard – I was born on the 1st of January. They told me the houses were completely covered in snow. And them – inside, with a newborn. They stayed in there for as long as they could, then my father decided to dig a hole to get out and get help. There was no more water, no more food, nothing. And with a newborn... It was very hard. My mother was crying. My father went to find people in the next village, Independența, to help him dig his home out of the snow.

That reminds me – I almost died there, because the houses were made of adobe (and they didn't know the first thing about building houses) and, because of the moisture, the walls gave in and a big piece of the roof fell just as my father was rocking me. Thankfully, he pulled me out of the way fast, I was in the pram – I was privileged, we received things from Teremia Mare –, so the piece fell next to me and didn't kill me.

“When they set them free, they told them it had been a political error”

They weren't given anything back, anything at all; all they got back were their IDs with the D.O. meaning “forced residence” on them. Most of them went back to where they had come from, but my father wouldn't. He was very disgusted by the fact that, although he had been a respected man in Teremia, there had still been people who had put him on that list. Deportation was based on data from informants. But my parents didn't talk politics and didn't break the law in any way. To the contrary!

While deported, my father had been promoted to the position of quota supervisor at the farm and at the end of each month he was sent to Bucharest with the records. He had one of those permits, but still he used to say he was so afraid! When he crossed at a red light, he looked both ways to make sure no one was following him to arrest him.

From Satul Nou they couldn't take anything with them, they started from scratch again. You know, they kept moving from one rented place to another, we didn't have a home of our own.

They came to Călărași. My father had no problem finding work, he was always well regarded. I think it was also all that work which caused his later illness. He sacrificed himself for us. He didn't live to see the new times. He was so very disgusted by the Communists, he

hated them so much. He was never a party member, although, because of his position at work, they wanted to sign him up countless times. When I was little I suffered because of it – I had a colleague whose father was a Party member, a chief secretary, and that colleague was accepted into the “pioneers” before me. I used to tell my father: “Why don’t you join the Party too, so I can be a pioneer?” He led a terribly difficult life, he sacrificed himself for us. Just think about it, we started it all again with nothing to our name. I lived through those times when I knew that, if we go for a walk into town, I couldn’t ask for anything, so I didn’t. I was lucky to be a single child.

In faculty I had high grades, I was appreciated. My faculty was privileged in a way, if I can say so. I went to the German-English section and we weren’t often called for work detail. The places were few. The students’ parents were artists, or members of the Diplomatic Corps. Very few of them were peasants, so to say... In my third year, when my father died, I was one of the few who went abroad under Ceaușescu. The faculty sent me to a one-month summer camp in Rostock, in the GDR. For me it was Heaven on earth!

Leonid Galațchi

“We were considered enemies of the people, reactionary anti-Communists, and – since we were close to the border with Tito’s country – Titoists, so they had been brought there for re-education. That’s what we were called.”

Mr. Leonid Galațchi was the first former deportee whom we interviewed as part of our project. He told his life story in the presence of Mr. Victor Gaidamut, in a classroom of the „Mihai Eminescu” highschool in Călărași, in November 2011. Indeed, the two of them arrived together and finished each other’s sentences during the interview; at the end, Mr. Galațchi showed us an employment record book from the time of the deportation and his documents from the National Council for the Study of the Securitate Archives [CNSAS]. Later, in April 2013, Mr. Galațchi accompanied us in the field at Iezeru (Cacomeanca nouă/Satu Nou) where he tried to draw an imaginary topography of the village.

Mr. Galațchi, now retired, was an agronomist and a manager at several IASs in Călărași County.

I was born in Bessarabia, in a village called Mândrești, in the Bălți raion, in the Republic of Moldova. My father was a primary school teacher, and on Sundays he was a cantor in church. In 1944 we were evacuated from Bessarabia to Romania, to Crăpături, close to Râmnicu Vâlcea. In 1946 we were sent to Teremia Mare in Timiș County, where we were allotted 3 hectares of land. There, my father worked the land and gave up teaching, because he was no longer allowed to. From a teacher, he was forced to become a farmer.

“Please don’t try to escape; we have orders to shoot anyone !”

In 1951, in the night between the 18th and the 19th of June, my whole family was arrested and taken away to be deported. How did it happen? Around 11 or 12, at night, fourteen or fifteen people entered our house – Miliția agents, Securitate agents, the village Mayor, Party activists, soldiers and others, who told us we would be relocated, that we were now under arrest and that in two hours we had to be at the train station. They told us to pack whatever we wanted, as long as we were at the station in two hours! This commission left. One

soldier with a loaded gun stayed behind in the house, ready to shoot. As a child of 10, I heard with my own two ears when the soldier was pleading with my father, saying: "Please don't try to escape, we have orders to shoot anyone who tries to run!" Those were the words of the soldier, who was asking my father to not put him in the situation of committing a murder! After loading our horse-drawn wagon with everything we could, we went to the train station. There, we entered the enclosed area surrounded by military men who were guarding those who would be relocated, deported, on the platform.

I should mention that in Teremia Mare, where we lived, any news or information from the Mayor's office were usually announced by a crier with a drum. On the 18th of June, on a Sunday, the crier announced that no one was allowed to leave the village. But as he announced that, the village was already surrounded by soldiers posted at every 50 metres. The people in the village had already noticed that, during the week leading up to the 18th of June, the train station had filled with cattle wagons, from one end to the other. Everyone was wondering what those wagons were doing there, but no one knew anything. Since the village was on the frontier, it had a border police checkpoint, and a lot of soldiers had appeared there. People had noticed that much. In the nights between the 18th and the 19th and between the 19th and the 20th we realised what had happened, what all those wagons were for and why the military had been brought in. These were measures taken for our deportation, and the soldiers were there to guard us.

What else to say? The arrests were made between the 18th and the 19th and between the 19th and the 20th. On the 19th of June, one of the arrested persons, an old man, died on the platform of the train station in Teremia Mare and his family asked to be allowed to give him a Christian funeral, but they weren't permitted to. The dead man was taken out of the enclosed area and

the Mayor's office took care of his burial – not a funeral, mind you, a burial – and his children stayed there, surrounded by soldiers.

“Above there was the sky, below there was the wheat stubble”

Between the 19th and the 20th of June, the train was loaded, each ten-ton wagon held two families. There was a soldier guarding every wagon. They changed shifts every eight hours. The train would stop for the shift change. We were guarded all the time. On the 20th, the Red Cross came to one of the stations and gave every child under 16 a slice of bread with marmalade and a mug of milk, but only for the children, they gave nothing to the adults. The following day, in another train station, everyone got water.

On the 21st we arrived at the Sărulești station, where we were told the train would stop for three hours, so we should prepare some food. I remember my mother whipped up something to cook next to the wagon, since we were guarded. We ate something, but we didn't understand why the train had to stop in Sărulești, an isolated station, with no villages nearby, in the middle of the fields.

Before long, we understood why the train had stopped – otherwise, we would have gotten to Călărași while it was still light, and we had to be disembarked in the dark. Around 10 or 11 p.m. we got to Călărași, where Molotov 2, 5-ton lorries and some wagons taken from the locals for public service were waiting to take us to our destination. My family and the family with whom we had shared the wagon – there were five of us, my mother, my father and we three children, and four of them, mother, daughter and the daughter's two children – were loaded up into a Molotov. And so we were driven away, in the middle of

the night. At some point, the driver steered off the cobbled road and into a field, where, after a short while, he stopped. Then he told us: "Unload, you're staying here!" Though it was dark, my mother realised we were in the middle of a field and told him "You can't leave us here, in the field." Above there was the sky, below there was the wheat stubble, and he told us: "Live here!"

"What will we do, what are we going to do?"

The next morning, my father and a neighbour were wondering: "What will we do, what are we going to do?" Some people had been brought there before us and had already built themselves some hovels. My father and my brother, who was a bit older than me, went to a line of black locust trees, cut down some trees and made a shack. That was our home for three or four months. During that time, we were put to work. On Mondays we would go to work, and we would come back home on Saturday.

Right after we got there, with what little money we had, my father bought two sackfuls of wheat and he and I went to the mill in Ceacu village, about five kilometres from the hovels we had built there. At the Ceacu mill we met two more deportees who lived in Cacomeanca Nouă with us. My father started talking to them, our village neighbours had wagons and horses from Banat – wagons in Banat were of a special build. As we were climbing the slope to our village, to the hovels, we saw one of those wagons from a distance, and we saw the mounted Miliție agents who were guarding us stopping the wagons with the two deportees. When he saw that, my father realised things weren't going to be that easy, and told me: "Get over here and hold the reins!" He pretended to be asleep on top of those sacks. He said: "Don't stop unless the Miliția tells you to, otherwise

go around them, and give them a wide berth.” We had a Bessarabian wagon and our horses were average in size, while the people we had met had big horses and a long wagon, so the Miliția men didn’t realise we were deportees too. I drove past them, as my father had told me, and we minded our own business. A few days later, my father met those who had been stopped by the Miliția and they told him they had been beaten, tortured, because they had left the three-kilometre radius in which we were allowed to travel.

There were three kilometres to the nearest source of water; we went with buckets to Independența, the nearest village. For about three months we had no wells, no place to get water, and it was very tough. We had no food, no water. Only later did we dig wells so we could have water.

We had built that hovel, but the cold weather was coming, so we were forced to make dugouts. We took the planks from the hovel and used them to cover the dugout hole. And we lived in it. In November and December, the village people built homes from clay and adobe, which were the only materials available there. We thatched the house with reed and rushes. People in other villages covered theirs with straw. The outside was ready, my father coated the outer walls with clay and in November or December he finished one room. Then he made a stove, made a fire in it and heated water, and with that water they made clay to plaster the inside too, so we could move from the dugout to the hovel, because in the dugout there was so much condensation we couldn’t live there.

“We were being watched all the time!”

What I minded was not so much that we were under forced residence there for all those years, but rather that I was being watched all the time. They had to know all we did, where we went. We weren't even allowed to write or receive letters. My father didn't obey the prohibition and talked things over with villager from Indepența, Guțu Ion, who agreed to receive the letters from my older brother and bring them to us later. That was how we kept in contact with him. He had been relocated. After he graduated from the Constructions Faculty in Timișoara he got married and moved to Focșani. After getting married he wanted to come visit my mother and father, so my parents could meet their daughter-in-law and we could meet our sister-in-law. Through letters, my father warned him not to get off at the station in Călărași, because they would be caught and prevented from coming to the village: He advised him to get off in Ivănești and cross the field to get to our village. My brother got to the station in Ivănești and asked some people with wagons to give him a ride for the 20 or 25 kilometres to Iezeru, where we lived. No one would take him there. The station master told him: "Sir, stop insisting, no one will give you a ride. People know what this is about and they won't take you there! Go back to Ghimbați (now the Dragoș Vodă station) and say you're going to Flevea, or to Vișini, not to Iezeru, and then they'll let you ride with them!" That's what he did – he went back to the station in Ghimbați and there he found a wagon, he paid the driver to take him to Vișini and, when they were close to Vișini, he told the man: "Just take me three kilometres farther, to Iezeru!" The wagon driver said: "No, the deal was to take you here, and that's what I did, I'm not getting mixed up in this, I don't want to go there and then have to suffer the consequences because of you!" My brother and my sister-in-law, who was seven months pregnant, had to walk the three kilometres, with their luggage, to see us.

During Communism, I was watched all the time. I worked at the Roseți IAS, I was the farm manager. There we had a canteen where they cooked for five hundred people. One of the cooks there had been a Legionnaire. The Securitate agent in the area kept coming by, but I thought he was just coming to get coldcuts or cheese, without paying. In 1970, I was bedridden for one month and the Securitate agent visited me to ask me something about the canteen cook. That's when he told me that he was under surveillance and that I should tell him if he has any influence on the people there. When I got better, I got back to work and the first thing I did was to let the cook know he was being watched by the Securitate. "Rest assured," he told me, "they make me watch you too, because you were under forced residence!" While I was working in production, one day I was talking to a colleague who had not the same position as me – we were talking about production – and he told me: "I'm not going to talk to a guy who was under forced residence; I have nothing to say to you!" And he didn't say another word, he marginalised me.

"Thanks God he was spared from all this grief!"

During the years when I lived under forced residence, in the ghetto, people would sometimes die. No one cried, whether the dead had been young or old. Everyone used to say: "Thank goodness God spared him all this grief!" People's lives were so hard that they saw death as a way of salvation. There wasn't a single dog in the whole village, because people could barely feed themselves, leave alone feed animals. No one in the village had a dog.

After 1953, when Stalin died, our living conditions improved a little. After 1953, whoever finished seventh grade in the ghetto was allowed to go on to technical schools or to highschool. That hadn't been allowed before.

After 1953 we were allowed to leave the fifteen-kilometre radius around the village – it used to be three kilometres at first, then they expanded it to fifteen. I used to work at the Ivănești branch of the Dâlga GAS and among the unskilled labourers there there were two women who had sang at the National Opera. Imagine the situation... the situation these women were in, leaving the Opera to till the cotton fields!

In the spring of 1955, my father, who was a cantor and a primary school teacher, asked permission to celebrate Easter and he was allowed to do so in the center of the village, at the Cultural Hall. I still remember that Easter night. Almost all the villagers came, people were crying and praying: "God, save us from this disaster that fell upon us!" Their prayers must have worked – in the autumn of 1955 we were released.

"Suspended citizens"

Q: How did you react on that day in '55 when you were told you were free?

It was a cause for great joy, but also for great worries. You were now free, that was all fine... but where could you go? We weren't allowed to return to the frontier area, we weren't allowed to go to Bucharest. We were a kind of suspended citizens!

We lived in Salcâmi until 1966. In 1960, the Romanian state introduced a policy of destruction of these new villages. First they closed down the Mayor's office, then the Miliție station, the general store, then the school. Thus, people were forced to leave. Still, two old

couples stayed in Salcâmi – they had nowhere else to go so they stayed out there in the fields for the rest of their lives. We, being grown-ups already, were able to bring our parents to live with us.

“Since I turned eleven until after my graduation, I worked as an unskilled labourer”

Everyone had to go to work. So it wasn't just the residence there that was forced, your worked was forced upon you too. We were taken to work, but we weren't paid. I was eleven, twelve, thirteen, fourteen, fifteen and I worked, I have the total working days written down in my employment record book – unskilled labour that earned my bread.

In 1954, I sat an exam to be admitted to the Unirea highschool Focșani. After a month and a half, I was expelled because of my record. For the first time I understood that our forced residence meant we were not free. Eventually, I finished highschool in Bucharest, at I. L. Caragiale, thanks to some relations. Then I sat the university entrance exam, I passed it and in 1964, at 23, on the very day I turned 23, I celebrated my graduation from faculty.

I want to say that, despite the harsh condition and the poverty, I had the ambition to go to school. Since I turned eleven until after I graduated from faculty, I worked as an unskilled labourer. I would come home for the holidays... today, say, I would come back from faculty, tomorrow I would go to work; or, today I would go to work, and tomorrow I would go to faculty. In other words, every day I worked. I was the only student in my group who also worked, though from the first to the last day of faculty I had a scholarship.

Marcela Burlacu (Bent)

The interview with Mrs. Marcela Bent in the following pages was done on the 18th of December 2011, at the headquarters of the Association of Former Political Prisoners and Former Deportees [AFDP] in Călărași, in the presence of Mrs. Aneta Udrea and Mrs. Luter Ana of AFDP Călărași, who facilitated these meetings. The interview itself was preceded by a brief discussion on the form and content of this interview, which we transcribe below in italics, as it is useful for the understanding of our endeavour and illustrative of Mrs. Bent's personality. Later we did a second interview with Mrs. Bent, in april 2013, in the field where the village of Iezeru (Cacomeanca Nouă/Satu Nou) once was. The interview in the field at Iezeru repeats some information about the village topography which was also present in the December 2011 interview. Mrs. Marcela Bent was a Romanian teacher in Călărași.

Marcela Bent (MB): I will talk about it from the perspective of a child...⁴²

Producers (P): Yes.

MB: About how I experienced deportation as a child. Right? You see, maybe now we are repeating things, maybe other interviewees have also talked about the same things. You will make a selection later that is up to you...

P: Yes.

MB: I mean, I don't know what the others have said...

P: We just want to see things from your perspective...

MB: Then you'll see about putting it all together, that's your field.

P: If in the end there are several similar opinions, we'll only use one of them...

MB: Yes, yes, of course... you know what to do. Of course. We're just helping you make a documentary; I even said it's a very good thing that you want to do such a thing.

P: We hope to show it as much as possible... Not just on TV.

MB: So where do you want to show it? Locally? Or nationally?

P: Countrywide. First of all in Bucharest, because that's where our professional activities take place, so to say... and then, of course, locally as well...

⁴² We transcribe here the preparations for the interview, which, in our opinion, is important for understanding the emotional tension which accompanied the life stories. These preparations were recorded by the camera, which was still running as no one had stopped it after the previous interview, which had taken place in the same room!

MB: *Then, I can just tell things the way I saw them... the departure too, as a child... I mean, from the moment the soldiers came to our gate, yes, because that episode... left a deep mark on me, really. The trip to Călărași, yes. And how we were thrown out, so to say, on the stubble field, how I saw that with a child's eyes... Wait, I wouldn't want to start crying here, I'll look at the lady here from time to time. I get so upset, you know, I'm so sorry. Right. And then, my childhood in general, where you say it's not necessary I'll just skip it. So, childhood there, in the Bărăgan. The school years, that's very important because we suffered a lot then... The work we were made to do. I was taller than the average. It's not running yet... please let me know when... so I can make sure to pick my words. I seemed taller. I'm not a very tall person, but it seems I was above the eight-year-olds back then, since every child develops differently. So they sent me to work too, and I was so cross because... someone putting a hoe in your hand at eight and making you till a whole row of a field, from one end to the other, it was very hard. So, the school years, briefly.*

P: *Good, let's start.*

MB: *And then, please stop me where needed. In school, when I told my colleagues about it, I would take breaks because the emotion overwhelmed me, I couldn't hold it in to the end.*

MB: *And, well, surely you'll fix things a bit, if I sometimes lose my way in a sentence...*

P: *Oh, you can be sure, we won't...*

MB: *You can just fix things, because, being so nervous... you'll have to cut here and there. You can let it run again.*

P: *Right, right.*

P: *Let's start, then. Please tell us your name, then tell us where you were born, talk about your family, about your parents for a little... and then about the experience of deportation.*

MB: *Wait, don't start recording yet. I wasn't born in Romania, I was born in Bessarabia.*

P: *Even better.*

MB: And I should say that I suffered twice, the first time due to the refuge from Bessarabia, since they kept all we had there, I'm not going to talk about that too, not a lot of people are interested in it, we should focus more on the deportation... when my parents were relocated from Banat. They lost everything then. Alright, let me quiet down now. My hands aren't in the frame. I should keep them down, nice and calm. So where should we look?

P: Wherever you want to? It doesn't matter.

MB: ... I'll look around at everyone, so I don't burst out crying.

P: Please tell us your name... And could you also state your date of birth... if you wish?

MB: My date of birth? Right, the 5th of November 1942.

My name is Marcela Bent. I live in Călărași, but I was born in Bessarabia, in Ținutul Hotinului. My parents fled Bessarabia in 1943 and settled in Banat. My father was a notary public, he was forced to become a refugee because he was asked to take the town hall archives and bring them to Romania. Of course, my mother and I came with him – I was their only child. We settled in Banat. There, my father easily found work in the Mayor's office of Măureni village. From there, from Măureni, from Banat, we were deported to the Bărăgan in 1951.

I would like to tell you about deportation to the Bărăgan through the eyes of an eight-year-old, because that's how old I was back then. I can clearly remember how, one morning in June, at dawn, some soldiers came to our gate and told my father that in two hours he had to pack one suitcase, no more, in which he could put whatever he wanted, something to wear and some food, because he would be moved to another village. There was panic. Everyone got scared. My mother started crying and I started crying along with her!

We stuffed a suitcase with whatever we could. Others were allowed to take long more, even as much as they could fit in one wagon. But we were less lucky; we got a mean soldier who only let us take along one suitcase, in which my mother put a few pieces of clothing. If I were to meet that soldier again – I don't know whether he's still alive, though he could be, he was young!! My mother sent me to a neighbour to ask for another piece of bread, so we'd have enough for the trip. Since the gate was closed, I climbed over it, or wanted to climb over it and go to that neighbour, but that soldier – he was so mean, he had one of those military rifles, and with its butt he hit me over the legs, so I gave up.

Then they came with wagons and lorries and took us all to the train station. There, they put us in cattle wagons, people heaped over more people, and the train left for an unknown destination. Again there was panic, everyone was crying, everyone was wondering where we were going, and we children asked: "Where are we going, Mum? Why have we left home, Mum?" Then women started crying, not knowing what to answer. After a few days' trip, we got to Călărași.

Once we arrived in Călărași, they simply threw our luggage down from the train and we stayed there for a few hours, until lorries and wagons came and took us about 16 or 17 kilometres away from Călărași, on a stubble field, where we built the village called Iezeru. It was more or less where Grădiștea village is now – it used to be called Cacomeanca. They drove some stakes into the ground, to this day I can remember the moment perfectly, and told people that was where they were going to live for a while.

We spent the first night on a suitcase, we had nothing – as I said, we were only allowed one suitcase. My mother sat down on it, with me in her arms, and my father sat next to us. The

next day he went to a line of trees, cut some branches from the black locust trees there and made a shack.

“Those who lived there know that this is what happened”

When the food was over, we were forced to gather leftover ears of wheat from the field, beat them with a stick and boil the grain. My mother had a small pot for boiling it, but water was an issue. At first we had a few bottles of it, then they brought water with a cistern, from the Borcea I think, or from the Danube. The cisterns drew the water from the Borcea or from the Danube and didn't filter it at all, it was muddy. We drank it like that, often there were even small toads in it – we threw them away, then we drank the water. It seems almost unbelievable, but that's what happened. Those who lived there know that this is what happened.

They would bring us milk, families with children would get one glass of milk, one slice of dark bread and one cube of marmalade each. I can't tell you how fast we used to run behind that lorry, so we didn't miss the chance of drinking a glass of milk and eating a slice of bread. We also had fruit, we ate mulberries from the side of the road, that was all we had. We had no vegetables, no greens. Sometimes they did bring bread, they had started to look after us because a lot of people died then. A priest would come from one of the neighbouring villages and hold the funeral service; there was a cemetery at the edge of the village where they buried the dead. Many children died there.

The village had a certain order to it, there were perpendicular and parallel streets, because from the beginning they set the stakes according to certain measurements and

showed each family where they should put down their luggage and make their hovel. Later people made dugouts. Then they brought us some beams for windows and doors, so we could build houses. The walls were adobe. Adobe bricks were made with a rectangular mold, made of small boards, which our parents filled with earth mixed with clay. Imagine how it feels, in October, to knead the earth and straw with your feet! It was already called and we children helped making the adobe. That's how we built our house, until late into November. The house was already moist enough, it hadn't had time to dry out, there was a lot of mildew from the moisture. We didn't have firewood, so we gathered up the stubs left after they had harvested the maize on the stalk, the sunflower stalks or the straw.

Seeing they couldn't support all of us – there were a few hundred families there – they put us to work. A Militie agent was going from house to house, while a few soldiers guarded the village, because we weren't allowed to leave it, and they sent us to work, both adults and older children. There were many IASs in the area and they would take us there in the morning, give us a can of tea and a slice of dark bread, then they would give us implements. Even we children were given hoes to till the maize field. The rows were very long and they forced us to get to the end at the same time as the grown-ups. We couldn't keep up, so they gave up and had us do other things.

There were a lot of cotton fields. I haven't seen cotton around here lately. We used to strip the stalks of leaves with our fingers, our hands were full of scrapes, burst blisters and blood, that's how we pruned the cotton. We would break off the tips so the plant would develop and branch off. Close to autumn they used to take us harvesting. The cotton capsules dried up over the summer and developed very sharp edges, so we hurt our fingers when we tried to take out the cotton. We gathered it up in an apron, then spilled it into a sack. They had

even started to pay us and, since we needed money, no matter how little, we went to work – we could do with some extra money.

The village was heavily guarded; we weren't allowed to leave it. There was also a sentry post, a wooden frame, or I think it as wooden, and on it there was always an armed soldier guarding the village and preventing us from leaving it. But we still went to the neighbouring village, Cacomeanca as it was called back then, or Grădiștea as they call it now, to buy what we could. How did we get there, though? My mother would wrap some rags around my knees and elbows and I would crawl on them until I was out of the soldier's field of vision, then there was a thicket of young trees that I would cross. Then we would get up on our feet and go to the next village to get this or that. A small crate of halva – marmalade and halva came in crates made of small, thin boards. Once I carried one home on my shoulder and hurt myself, it weighed several kilos, far too much for a child. Still, it helped, because in the winter of 1954, when there was that strong blizzard, which covered our low houses, we had that halva in the house. For years I refused to eat any more halva, to this day I can't stand the sight of it, after eating nothing but halva in those times, to survive.

It was in 1954 that the snow covered all the houses. We couldn't leave our house for about two weeks, I think. We didn't leave the house at all. People dug a sort of hole with whatever they had in the house, put snow in it and melted it to have water. Some of us still had things to burn inside the house, such as maize stubs: People around there harvested the stalks and the stubs and roots would stay in the ground, so we'd pull them out, beat them with something so the earth would fall off them and bring them home to make a fire with that and some straw. Each house had an improvised stove, in which we made a fire to keep warm. Those who finished the straw and whatever else they had to burn had to suffer the cold. It was very bad that winter. People helped each other, they made a sort of a round tunnel so we'd leave the house crawling on our elbows.

Then they started to shovel the snow and we got out. We were happy to be out of there, we had spent two weeks in the house and we had run out of food. Mother had some flour and she'd make some flatbread on the stove; we'd melt snow and mix that flour with a bit of water to make flat little girdle cakes, that's what kept us alive. No one was expecting it, the blizzard came out of the blue. No one announced us, people weren't able to make any stores. I've never seen snow like the one in 1954, tall enough to completely cover all these low, wet houses, full of mould and mildew. It wasn't easy for us children; most of us had respiratory diseases because of the moisture. It was hard living back then; I almost hate to remember it.

“We always had restrictions”

There were heavy restrictions; no one was allowed to enter the village. People would have wanted to come, locals who may have wanted to sell produce, so we could buy some food. Some did come in secret to the edge of the village, particularly from Independența, which back then was called Coade, and they sometimes brought cheese and milk. People needed them, they wanted to eat something healthier, to live a little longer. So they had to sneak around to come. Everyone went to buy things in secret, and when we got parcels – we were allowed to receive them, but they didn't make it there whole, other agents must have interfered at the post office and picked what was best from inside the parcels – we only got some cheaper things, and fewer. So we couldn't rely on the parcels the others sent us either, not to mention that we weren't allowed parcels too often, only once every few months.

Were there also doctors among the deportees?

Yes. There were a lot of intellectuals among the deportees, primary school teachers too, though no secondary school teachers, which is why we didn't have the grades from fifth to eighth. There were primary school teachers, yes, there was a doctor, I only remember one clearly and I

have to say he was a very good doctor, though there was no medicine and... no possibility to look after the ill, but still he saved many.

Do you remember the doctor's name?

The doctor was Ceavin Dumitru. A very good general practitioner, who knew how to do everything. He came later, he didn't live there during all the years of deportation. His parents were deported, then he came too. I don't know whether they brought him by force or he wanted to be with his parents of his own accord, but what I do know is that he was a very good doctor and saved very many of the people who lived in our village.

Did people come to see him from neighbouring villages, too?

They would also come from villages nearby. By then they were allowed to; the interdictions weren't that harsh anymore. We were sometimes allowed to go to the other villages, even to town. Only the children who wanted to go to highschool suffered serious restrictions, they forced them to sit the exams individually.

“When we started going to school we didn't have what we needed”

In autumn we went to school. Everyone learned in the same classroom. We had very good, very well prepared teachers, from among the deportees themselves. People who, with great dedication, took up the teaching duties – and we were taught very well indeed. Why am I saying that? Because later, when the village was scattered away and only a few of us were left, we had to go to school in Grădiştea and the teachers there were very pleased with our level – us, who came from Satul Nou, as Iezeru was called back then. In 1955-'56 they stopped forcing us to live in the Bărăgan, but we didn't leave, we stayed there for a while longer, because we had nowhere to go. We weren't given back anything

of what we had left behind there, in Banat, we had no place to go. My parents stayed there and worked the land, planted maize. Then they managed to buy a house in Călărași.

I came to highschool. Unlike children who were older than me, I was allowed to sit the entrance exam and go to the regular, day classes. Until 1955-1956, those who were older than me weren't allowed to attend the normal classes, they were forbidden to, so they had to sit their exams individually. Unfair, very unfair!

During highschool, for fear I'd get expelled, I signed up for all the artistic groups, I was in the choir, in the dance group, in the theatre troupe. The girls from my class in highschool still remember it, we actually had a highschool reunion last year and we remembered, I was multi-skilled, for fear that they would expel me, so they'd need me. Then, after I finished highschool, my parents managed to save up some money from agriculture, we bought a house in Călărași and moved here. I had trouble getting into faculty. Why? Because our IDs had been stamped with the letters D.O., meaning "forced residence" – the stamp had faded away, but somehow people still knew, they always found out we had been deported. So I had to go to a lot of places with my application file. It didn't occur to me to go to a town that was farther away from the area where the deportation phenomenon was all too notorious. Maybe if I had gone somewhere else, farther in Iași, in Cluj, where there were no deportees, maybe there I would have met no obstacle. Still, eventually I managed to finish faculty and become a teacher. I stayed here, in Călărași.

"Keep your mouth shut, you were under forced residence"

When they came in '55-'56 and told us the restriction had been lifted, they said it had been an error. That we had ended up there because of an error. I remember that very well, people kept commenting. They were very displeased and kept saying: "What kind of error was that, making us suffer all these years without being guilty!" My parents didn't get involved in politics at all, and so many others didn't either. True, there may have been acts of political revenge there too, but most people there had had no connection to politics, they were simply arrested unfairly, because they were living in those villages which were close to Yugoslavia, in Banat, around Timișoara. The most outrageous thing is that my father, since he worked in the Mayor's office in the village from which we were taken, participated in the making of the lists and wrote himself down, because they lied to them, saying they'd give them land. Then they started deporting the people on the lists. If my father had known what it was about, seeing as he worked in the Mayor's office, he would have struck out his name and the names of many others. It was all done with lies, misleading, people were very confused, very scared.

Was communism in general a lie?

There were too few good parts, the Communists made very many mistakes. So many innocent people ended up in prisons. I remember a political prisoner in a labour camp, who had been working on the Canal and had been brought to our village under forced residence, to a house whose owners had died. He was a doctor. His name was Nedelcu, he must be dead by now, he was old. This Nedelcu was from Bucharest. Every time we had a little food, my mother would make a small package and send me to him with it. He was guarded by a Miliție agent, as they called police officers back then, who was standing in front of his house, but I went around the back, through the maize field, because there was maize there, and he had a tiny window he had made. The house was made of adobe, so he had carved out a small window, just enough for my

hand to fit through with a small, deep plate in which I would bring him food, when we had any, that is. I went there with food almost every day. A doctor! Just think.

“It was all done with hard work!”

My parents had been wealthy people in Bessarabia, they had had all they needed, but they left it all behind. As you can imagine, it wasn't easy to leave two households and go into the wide world with nothing, and start over. In Iezeru, since people left, there was a lot of vacant land, so they planted maize, sold it and managed to buy a small house here, in Călărași.

Did they work after moving to Călărași, too?

My father worked in the Mayor's office in Cuza Vodă village, then he was an accountant at the textile factory in Călărași, that's the position he retired from.

What about your mother?

My mother was a homemaker.

My parents resisted because they set all their hopes on me, because they hoped I would make it and live a better life. You see, that's how they saw things, they considered that their dreams would be fulfilled through the success of their child, because their life was full of nothing but trouble and hardship. Indeed, I managed to finish faculty and lived better than them, I always had a job. I can't say I had any privileges, people would always tell me: "You were under forced residence!" I had to put up with that all my life, I had to bear it for many years.

Was it shameful?

Not shameful, but there was this... fear, we were considered dangerous elements. "Keep your mouth shut, you were under forced residence", as if we were guilty.

At the age of eight, you were guilty?!...

Yes, at the age of eight...

“All that suffering gave me strength”

There were extremely hard years, I almost don't want to remember them; I would like to ask the people who listen to imagine how it would be if someone came to them in the dead of night, or at the break of dawn, and order them to put all their belongings in a suitcase in two hours and be ready to leave. Leave behind everything they had gained and go away. Some people say: "So what, life is hard now too!" No, that's not true, it's not the same! Each man should imagine it and put themselves in our situation, and only then judge. Let them imagine what those people must have felt and what it would be like if they were forced to leave behind all they have and go away into the unknown with just a suitcase, like we did. I wouldn't wish that upon anyone, I wouldn't want anyone else to go through such things and live through what we lived through.

Still, all that suffering gave me strength. I am very energetic, though rather sickly, maybe my childhood in the Bărăgan also left its mark on my health. But I'm a very energetic, strong, enterprising nature. All the suffering during the deportation steeled me. Not just me, others too. We were strong and we made it through. We succeeded in life. We didn't give up. That's what's important, that we didn't lose heart, and in the end it all turned out fine.

“I look at the place where the village once was with pain, tears and nostalgia”

I have to say that deportation marked me deeply. When I go to Bucharest, I never forget to sit down on the left side of the bus and, in passing, spot the former place of the village where we suffered through so many things. The village was located between a knoll which flattened out with time – if you go Bucharest you will see a knoll on the left side, after the intersection at Ceacu – and the first line of trees still visible in the direction of Bucharest. That's exactly where Iezeru village was. I could go there in the evening, or at dawn, and find the very place where our house was, that's how well I remember it.

I'm telling you, to this day I'd be able to locate the street and maybe even the house where I lived. They made a documentary some time ago and I was with my father – he lived to the age of 94, he was old but he remembered it perfectly – and when I went there my father showed me: "This is exactly where the street was, this is where the house was!" If I went there again, I think I would relive, with tears in my eyes, all I suffered there, particularly that first night I spent on the suitcase, in my mother's arms, out in the open. I would never forget that, just as I would never forget how, when we lived in that shelter, in the hovel, we had to lift our feet so the mice and lizards don't run over them, because we were often barefooted.

Do you have any pleasant memories?

I have pleasant memories too. For instance: when the cinema caravan used to come. Once every two months, or every month, they would bring a film – in our village they only ever brought "The White-Haired Girl", I'll never forget that Chinese film! We children used to leave all the work aside, whether we were weeding or doing other field chores – we had bought a goat and we used to go gather grass, we would carry a sackful of grass on our back, or we gathered ears of wheat which we then beat with a stick to shake off the grains and boil them – and we went to the playing field. There were two goalposts people had improvised so we could play, and that's where we watched the film. We sat on the ground. Often we dozed off, but we were so happy that

the caravan came and we could see a film, always the same. Then there was a second one... something about the CAPs [Agricultural Production Cooperatives] and how they were formed, a film we didn't like.

I remember another pleasant moment, the festivities at the end of the school year. They were very well organised, because we had very good teachers, to whom we owe respect and gratitude.

Can you remember anything about the first Christmas there?

For Christmas we had no tree and we didn't prepare any feast, but we broke off some black locust branches and put all sorts of pieces of cut-out paper in them. We hung them up and imagined that Santa had come to us too. It seems unbelievable, but that's how it was!

Was there any celebration for the religious holidays, such as Easter?

Yes, religious holidays gave us a renewed sense of faith and we always knew when Easter would fall that year. My mother had already bought two hens from the women who came from the neighbouring village and I can remember how she dyed the eggs with beetroot and green leaves, with spinach, with whatever she could find. Yes, my mother dyed Easter eggs. That I know.

Carl Franz Dunaenco

“We were the generation who had to suffer, we suffered, but we bear no ill feelings, we cannot take revenge! It would be impossible... and pointless! I will never forget those times and no one ever will, because in our childhood we were forced to work hard, in the heat, in the rain, in any conditions.”

The interview with Mr. Franz Dunaenco took place on the 18th of December 2011, at the headquarters of AFDP Călărași. Mr. Dunaenco later accompanied us to Dâlga and introduced us to Mr. Epifan Galan, for whose interview he was also present. We took a walk on the streets of Dâlga with Mr. Dunaenco in an attempt to locate the former heart of the deportee village. Today, Dâlga only has a few of the old streets, as the village's topography has changed over the years. Mr. Dunaenco is retired now and lives in Călărași.

My name is Dunaenco Carl Franz; I am a German ethnic, born in 1942 in Austria, in Sant Michael. There, in Austria, I lived through the war, until after the German capitulation. After that, the Austrian authorities decided that all citizens should be repatriated to their countries of origin. We returned to Romania in 1947 and settled in Banat, in the former Timiș administrative region, in Lenauheim village, where we had a house and five hectares of land.

“We didn't know what would happen on the 18th of June 1951!”

I still remember and I will never forget to the day I pass on how pleasantly we spent the 17th of June 1951 – it was a Sunday. We lived somewhere on the edge of Lenauheim. We children played so happily – there were children of various ages in the group, from 7 to 11. We all played together, and in the evening we went to sleep. At half past seven or eight, Mother woke us up, crying. We, of course, were tired after a whole day of playing, a regular day! And we woke up to the news: “Get up, children, we're leaving!” We didn't know what was happening.

My father had woken up early, since the barley harvest had started, and he had prepared his wagon, his horses and all he needed to go harvesting. When he got out in front of the gate – ours was a large gate – he saw a guard, a soldier from the Romanian military with his automatic rifle loaded. He called out to my father: “Halt! You are not allowed to leave your house!”. My father asked him: “Why?” “I’m not allowed to tell you why, but you are not allowed to leave your house!” My father got back in, very upset, and told my mother, who woke us up. After an hour or a bit longer, two or three Miliție agents came with a few Securitate officers and they started the search. They even made up something about us having guns, weapons, they cut open our duvets, they searched through our wardrobes.

My older sister – she was four years older than me and they gave her a piece of candy to fool her into saying where my father was keeping his gun. Of course, since she was just a little girl, a child with the mind of a child, she let slip that my father did have a pistol. You can imagine the search that followed! They found nothing, though, because we didn’t have one!

The order was clear: “You are to leave your house within two hours!” What could we pack, we packed all we could! Almost all we had was left behind in Banat, almost everything! We took a long a few sackfuls filled with all sorts of things – I can’t remember what, I was nine – and one or two sackfuls of flour, maize meal, maize, I don’t know what else. We loaded up all we had managed to pack in two hours and went to the train station. There we saw a scary sight: dozens, hundreds of families with luggage, waiting for the train. Several trains came, the others got on, the trains left one after the other. After a while, it was our turn to get in. They put us in a goods wagon and we left. We didn’t know where to...

“In the wagon... it was us and the horse!”

We brought our wagon up in the train with us, along with only one horse, the other stayed behind in Banat. Everything we owned there, the house, farming implements, even the thresher and various other field-working tools of that time, everything was confiscated from us. Anyway, we got on the train. In the Timișoara shunting yard they made various manoeuvres from one line to another – they probably reformed the trains. I didn't understand, I was just a child, I didn't realise what was happening. Our parents told us: “See, now they pick up three wagons from here, and five from there...” They formed a train with 64 wagons. We left Timișoara and travelled for five or six days. We were moving all the time, day and night. But where to, where to?!

The trains had those steam engines and they sometimes had to stop to fill up with water, that's how trains were back then. When they stopped, some young people came – I can almost see them now – and brought us packets of cold food and tea. They asked us: “How many of you are there?” There were six of us, so we got six portions. Then we asked the guard to let my father go with the buckets and take some water from the engine for the horse. That's all we had: one living soul. It was just us and the horse. Anyway, one morning at half past four we go to the Dâlga station in Călărași County, the former Lehliu *raion*. A small, deserted train station. We didn't even know what it was called, we asked those around us.

“What we lived through... is unimaginable”

At the train station, apart from our wagons and what each of us had brought, there were also people from nearby, from around Dâlga village. We disembarked with all we had, with all our belongings, and left. Under escort, of course, not alone! There was a row of twenty wagons that followed the same route. We left the Dâlga station, rode for about twenty kilometres along the railroad tracks, along a line of trees ten or twenty metres tall.

My mother kept asking the Miliție agent: “Where is our house now?” When they took us from Banat, they promised us we would be given homes. We saw some barracks made of plank five hundred metres from where we were – that was where we were going to stay, and there were also some stakes. “What were the stakes?” These thin pieces of board, 60-70 centimetres tall, planed on one side, on which names were written in copying pencil. Our house was number 351! That was our lot, probably decided beforehand!

There, at number 351, we stopped the wagon! We got off and put all our luggage by that stake, that wooden plank. That was, effectively, our lot, all the wealth we got in the Bărăgan. Anyway, those barracks I’ve just told you about hosted a sort of clinic, a food supply store, the Securitate station and the Miliție station. Well, it was, if I can call it that, the future village centre.

“They left us in a wheat field that had been harvested”

After a while, I can’t remember how long, all sorts of commissions started to come by. “Start building homes, get to it!” “With what, comrade?” my mother and father would ask.

“Nevermind, you will be given materials, doors, window frames, you will get all the materials needed to build a house.” Families with fewer members only had the right to a particular type of house, called type A, which has two rooms and one small kitchen. Type B had three rooms. The model was the same as type A, only with one extra room. Since there were six of us, we were entitled to a type B house.

And so, dear madam, or miss, we got to making adobe. We dug holes on our lot, we dug wells. With the earth we brought up from the well we started to make adobe. We, the children, with our parents and other families around us, got to work. Before building the house, we made a shack out of four black locust stakes covered with bundles of wheat straw. Each got the straw any way they could, some was bought, some was taken from the former IAS in Dâlga. Then we built a house, which still looked like a shack, only it wasn't a shack.

Then came the winters, then came the hard times. We were enrolled in school – in our school, first graders and third graders had their classes together, as did the second and fourth graders and two other grades. Anyway, the winter between 1951 and '52 passed. By summer, we already had a little home of our own.

Between 1951 and 1955, my father worked as an unskilled labourer at the IAS in Dâlga, looking after the animals. During that time, my mother was an unskilled worker at a vineyard, about four kilometres from our house; the little village was called Bogdana. They worked a lot. Very hard! With the wages back then, with the food coupons, with the clothing and shoes coupons, that's how we lived. My mother would sometimes make an escapade; she would dress like a Southerner and go to Urziceni, where she bought us clothes, shoes for autumn, things people used to wear back then...

“I’m telling you, though, it was very hard”

The primary and secondary school teachers put us into groups, depending on how tall we were, and we went to work in the fields. We were seven, eight, nine, ten, up to fourteen or fifteen, up to the seventh graders. I can’t say it was voluntary work; I could call it forced labour, because they came and took us more or less by force! They put us into groups and we went into the fields.

The first work I was put to as a child was harvesting flax. It was done by hand. You ripped the grown flax from the ground with its little root. You made bundles, you tied them up and I don’t know what happened to them next. Then I moved on to cotton, to picking and pruning cotton, and various other jobs, over summer but also while I was in school. Only after work did we go to school. We spent half a day learning in school and half a day working. We first had to do the forced labour and only then go to school. During school holidays, there was no chance of staying home. Always, from the first to the last day of holiday, we were forced to go work in the fields.

I managed to finish fourth, fifth and sixth grade. For the seventh grade I stopped going to school, we couldn’t afford it. Oh, well! With great difficulty, after 1955, I finished my studies at Școala Generală and went to a farming school. I was determined to go to highschool, to an animal husbandry school, so I could get specialised in that. But that wasn’t possible, so they transferred me to a class of farming mechanics, so I became a tractor driver. I’m saying this without any embarrassment or shame, that’s how things

were. I was a tractor driver until 1991. Then I went to technical school and became a foreman.

“I considered communism... a piece of garbage!”

Did you ever think Communism would fall?

No! I've always hated the communist regime, had the deepest contempt for it. My mother and father, who had lived in Austria, had different views. They were completely disgusted with the communist regime, and I felt the same. I was never a party member, of course not, I wouldn't dream of it. I never could stand them! I also don't care much for some of the ruling parties now, or those who ruled after the fall of Communism, because they are second-wave Communists – the next wave, but still Communists.

When you say “Dâlga”, for instance, what comes to mind? What smells, what pictures? Does it make you think of the experience of deportation or of something else?

Dâlga was just a field, formerly owned by a boyar, a great landowner, so to say. Next to the Dâlga train station there were thirty or forty houses, small and shabby, covered with thatch, with straw. There was also a former GAS with a canteen, from which we were brought food when we were taken to work in the fields. They gave us the stew they made in those big cauldrons. We, the children, who had grown up in Banat, with our local foods, who hadn't heard of borscht, *mămăligă* or wax cherry soup... When we first tasted the food, we couldn't eat it, we weren't used to it. Then we asked them to bring a cook from Banat, or a German, who could make something to our taste. Anyway, those were hard years.

Greta Donțu (Anghelache)

“This is what I can remember: that I was hungry and I was cold.”

The interview with Mrs. Greta Anghelache took place on the 30th of August 2012, in the village of Fundata, in the house Mrs. Anghelache had built herself on the former family lot in Fundata. Mr. Valeriu Sârbu, her uncle, was also present for the preliminary discussions. After the interview, we visited with Mrs. Anghelache the Fundata cemetery and a few streets which had been part of the former deportee village. This gave us the chance to see with our own eyes some of the deportee houses, with smaller or more significant changes brought to them after the end of the age of deportation. Mrs. Anghelache now retired lives alternately in Slobozia and Fundata.

My name is Greta Donțu, after my parents, Anghelache is my husband's name. I was born on the 16th of June 1951, in Jamul Mare village in Timiș County, in Banat. I come from a Bessarabian family. My father's name was Vladimir Donțu, and my mother was Ecaterina – Catiușa Sârbu. My mother was from northern Bessarabia, from the Bălți *raion*, and my father was born in Codru, part of Lozova village in Strășeni County. My father went to general school in Chișinău, and my mother went to a professional housekeeper school in Iași. In Romania, my father also graduated from the school for gendarme officers in Oradea. They got married in 1945, in Piatra Olt, Olt County. In 1946, my father was appointed station chief in Mircești village of Iași County, where my father, doctor Donțu, was born, in the house of our poet Vasile Alecsandri; his godmother was one of the poet's granddaughters.

My mother's parents were *chiaburi*, rich farmers; I don't even know how to put it so it won't sound bad. My father's parents were more intellectuals. They come from somewhere by the banks of the Don. That's why their name was Donțu, Doneț... One of my father's brothers studied in Brașov, he was a mechanical engineer at the Tractorul factory. They were already living in Brașov when Communism came to Romania. My father suffered mostly

because of my mother – if he had followed his parents and brothers and stayed in Braşov... but from his marriage to my mother came all the disaster and hardships.

My maternal grandparents, Maria and Ion Sârbu, had settled in Banat, because that's where refugees were given property. They had come to the country in 1944. After the king abdicated, they also brought my parents to Jamul Mare village, where they were given some houses that had belonged to Germans who had fled to Germany or who knows where else. They were given houses and each family got five hectares of land. They lived well. Generally, Bessarabians were earnest, hardworking people. My parents managed to build themselves a household, and I was born there on the 16th of June '51. On the 18th of June '51, in the evening, the great exodus started – the great deportations to the Bărăgan.

“Our house is a stake in the ground!”

There had been two days since we had left Banat. My parents didn't know where they would be sent to and they were afraid they would be taken to Siberia, because those who had stayed behind in Bessarabia, those who hadn't manage to flee, were taken to Siberia and most of them never returned, or returned with no arms, or no legs, crippled. Fortunately, they were made to disembark in the station at Perieţi, in Fundata.

After they got to the Fundata train station, the women who had very small children were taken into these sheds by the station, and the men, with the wagons and the entire luggage, went out into the field, where the stakes were. The lots for houses and the streets were already marked. There was a stake for each house, with the house number and the number of its plot of land.

When my father left with the wagon, my mother shouted after him: "Look for a small house, in case we can't afford the firewood for the winter!" When he returned to the train station, my father told her: "We don't have any house at all, our home is a stake in the ground!" So they started making dugouts covered with reeds. That's where we lived from the 25th of June until... probably until the first snow. My parents spent the whole summer making adobe bricks.

There were two types of houses, type A, consisting of two small rooms and a porch, and type B, for families with more than four members, which had three rooms and a porch. They were covered with thatch or straw. However, in all this poverty and need, everything was clean and orderly.

It was in Fundata village that the first tomato and sweet pepper seedlings were planted. Those in the neighbouring villages said it couldn't be done in Bărăgan, but the deportees, forced by their need, grew seedlings out of seeds. They supported themselves with the food from their own gardens, because they had nothing else.

During those five years of forced residence, we weren't allowed to leave a ten-kilometre radius around the village. Roll call was in the morning and in the evening. The police came by each house and call out: "Donțu Vladimir family: Ecaterina, Gelu, Greta." And they had to see you. You had to come out for them to see you! That's how they did this roll call, in the morning and in the evening, so you wouldn't have time to run away. There were German families who couldn't take it. At the edge of the village they sometimes found a German man or woman with their veins cut open, they couldn't take it.

“I wouldn’t wish that upon anyone!”

I can never get enough meat, I actually gave an interview to *Formula AS* about that period and they titled it “The Bucket of Candy”! My children, who know from my stories that I never had a chance to eat my fill of candy, bring me one of those small buckets of hard candy for my birthday. I told them about how I used to buy one leu’s worth of candy from the village store. That would buy you four or five of them, rolled up in a piece of paper... I would hold it in my mouth until it melted to the size of a splinter. I’ve never eaten my fill of meat and candy! I’m not picky, I don’t want chocolates or something, I just want to crunch it, feel the candy. As for clothing... I remember I was always cold, always! I used to go to highschool with a coat from my father, which my mother had taken apart at the seams, turned inside out and adapted into a woman’s coat; since the material was old, I was cold in it.

I don’t know how oppressed they were from a political point of view. They were considered staunch anti-Communists! That is the memory of deportation and forced residence, the hunger and cold I suffered from, because they couldn’t afford to buy us clothes. My father, as I said, had had a good education, but while he was under D.O., forced residence, he was just the head of the stables. Do you know what the head of the stables does? He counts the horses and looks after the trappings, the reins. That’s what my father did, he, who had such impeccable handwriting! Impeccable! After the forced residence, he worked as an accountant; he was chief accountant at the Mayor’s office here in the village. They lived for maybe ten years in the same two-room house. Then, when

they decided to stay here, they built a summer kitchen by the house, an extra room, a shed, a pantry.

“My mother feed both me and my brother with one egg!”

One night, during depotation, my father snuck out to the fair in Slobozia, and early in the morning he came back with two hens. One of them was blind in one eye. My mother kept them under the bed. In the morning, after we made the bed, the hens would get up on it and lay eggs on the bed.

Bessarabian women are very strong, very good at household chores. A Bessarabian woman can cook with almost nothing and still make tasty food. My parents had come from Banat with maize meal, flour, jars of meat stored in lard, some supplies. The hard times started when the supplies ran out and they had neither work nor any money to buy anything. That's when the particularly hard times were. Then, with the coming of spring, they started to plant things in their gardens and work. Let me tell you what our comfort food was: When I was six or seven, my mother used to cook very nice-looking, plentiful meals. She would prepare rooster aspic, *sarmale*, maize and cheese pudding.

“You're from Fundata, where they live in holes in the ground?!”

I'm old by now and, much as I read and searched, I cannot understand what wrongs these people made, that they would be punished so. Who made the mistake? What were they thinking? Why did they use such oppression against people who were mostly intellectuals and who

could have been used for other purposes, to benefit the country? Why bring them there, make them suffer and not let them evolve to be useful to the country?

What I want to say is that, despite what happened, a lot of people from Fundata attended higher education. In the period between the '60s and the '80s, our village had as many university students as the whole of Ialomița County. Din I can't remember any girl or boy in my generation going to technical school, everyone studied hard. We studied for two reasons: to not end up doing manual labour and to lead a better life. We had exceptional teachers, too. My brother's primary school teacher was Mr. Trandafir, who became a university professor at the Technology Faculty in Craiova. All our teachers were people of great worth. You would learn, unless God hadn't given you any skills to do so. The village priests and teachers, the doctor, they were all deportees. I finished my primary and secondary education here; then I finished highschool and went on to accounting school. In '73 I got married.

“This is the place where I opened my eyes, and to me that's the meaning of home!”

In 1981 people still thought Fundata was a nest of anti-Communists. An order was issued for the land there to be returned to agricultural use. They brought in the bulldozers and all that was left of the village was about forty homes scattered here and there. My parents left and bought themselves a home in Căzănești village. My grandparents, my uncles and my parents are buried in the village cemetery.

The deportees in Fundata had been brought from various villages. The village was made up of Bessarabians, Bukovinans, Aromanians, Germans and maybe also a few Hungarian

families. They settled here close to the neighbours they had had in their villages of origin. The Germans lived on the main street, the Aromanians, since they had sheep, settled closer to the edge of the village. After the restriction was lifted, the Germans left, some to Germany, some back to Banat. The Bukovinans and the Bessarabians, as refugees, had nowhere to go back to.

The Sunday or Monday after Easter, all of us who have dear ones buried here gather in the cemetery. It's a remarkable reunion; people come from Timișoara, from Germany, from Suceava, from Brașov, from Bucharest and all the other places where they found a new home. After the Revolution, the heirs were given back their land and our family built this home for reunions and for trading memories. I think, to me, home means here, this place. This is the place where I opened my eyes and to me that's the meaning of home.

Epifan Galan

"I don't want to think about it. Lord, the things we went through!"

We met Mr. Epifan Galan through Mr. Franz Dunaienco, who accompanied us in our visit to Dâlga. The interview took place in August 2013, in the presence of Mr. Dunaienco. Epifan Galan worked as a clerk in Dâlga. Unfortunately, Mr. Galan passed away in 2015.

I was born on the 11th of May 1930 in Cârnașeni village, Tighina County, in the USSR. On Easter day – I remember it was in April – they lifted us from our village, from Cârnașeni, because it was in between the two fronts. The Russians had already taken Tighina, Chiscani, Copanca, Buga, Talmașa and they had reached Plopu, which was two kilometres from our village. The line of the German front passed through our village; beyond it there were the Russians. So they made us leave the village and walk for three days and three nights, until we got to Tarăclăia village, 45 kilometres away, where we stayed until August. The Russians bombarded us every night. There were many soldiers there, German, Italian, Czech...

From there we were sent to Slobozia, in the Bărăgan. We traveled for two weeks. Since we were a family with many children, we didn't fit into the wagon, so we walked for two weeks, to the edge of Slobozia. There, our parents, unharnessed the horses, stopped the wagon in the shade and wanted to go to the Prosecutor's Office in Slobozia and ask to be sent somewhere else, because we hadn't come there to live in town, we wanted to work the land. At a roadblock, a group of armed Germans were asked to surrender, they refused and they started to shoot. People ran, even the gendarmes by the Mayor' office, everyone. There was a lake by Amara and my parents went there during the night, in the

dark, though they couldn't see a thing. We hid in a big plantation close to Gheorghe Lazăr village and we stayed there until 1946. From there we were moved to Ieța Mare village, in Timiș-Torontal County.

We stayed in Banat until '51, when they deported us. An armed soldier came to our door in the dead of night, with an officer who took our documents. Two hours later we were in our wagon, with the soldier, heading to the Biled train station. We spent another three days there, there were many people gathered from all the neighbouring villages. When our turn came, they got us into the train and took us to the Bărăgan, here in Dâlga⁴³. It was the 21st of June and I was 21!

At Remetea Mare, the train derailed. There was a pond with reeds – some of the wagons rolled over, people were screaming. They got us out as best they could; they brought cranes from Timișoara to pull the train out. They put us in another train... We were afraid we would derail again. The trip took two weeks, because they put us in shunting yards and shift us around all night, particularly in Bucharest. Every time the train stopped at a station, we were given a bucket of water, but nothing else. The 1946 train trip to Banat had taken two days and two nights, even the long-distance trains stopped to let ours pass. We – or our trains – had right of way.

We got to Dâlga, a small village with just a few houses. When we got out of the train station, we saw a sign saying "Dâlga Town", with four sectors. A banner had been put up, saying "Welcome! Welcome!" We followed a path leading to a field – there was wheat on one side of the path and barley on the other. When we dropped our luggage there, there

⁴³ The interview took place in Dâlga, a former deportee village, in Mr. Galan's home. The village's location has changed and no longer corresponds to its placement at the time of the deportations. Mr. Galan's house is not the one built when his family was deported there – the Communists destroyed it – but another one, which he bought later.

was such drought, such heat, so much dust, and no water. The Bărăgan was criss-crossed by lines of trees, tall black locust trees, in rows of seven or eight. There was nothing but a well next to a barrack made of planks, where there were ten Miliția agents, and another barrack where the general store was, where they sold bread and some greens.

We left the luggage in the barley field...

What had you brought along?

One or two sacks of wheat, a wagon with two horses, and one cow – actually, no, a calf; they had made us leave the cow there.

Did they give you any money as reimbursement for what you had left behind?

They didn't.

We were tired, so we lay down to sleep in the barley and on Sunday morning, when we woke up, water was pouring down on us and it was so windy! The skin on my head, on my face was stinging! When I woke up and found myself in the barley! There was so much dust you couldn't see in front of yourself – the IAS had brought out the tractors and the threshers.

There was also a big black locust tree plantation there, from which we cut off some branches and, after they harvested the barley, we gathered the straw in bunches and made ourselves a cabin, Uncle Tom's cabin. The Germans, who had brought furniture along, stood up a wardrobe and got in. But there came such rain, such a wind!

Then they forced us to build ourselves some houses. But what could you build a house with? We didn't have any water, any spades or any tools. The people on our street worked together to dig a well from which we brought up water in turns to make adobe bricks during the night. My mother and I made 24 bricks, then we stopped, because someone told us:

“Forget about making adobe, the Americans are coming!” People didn’t know what to think.

There were about 15 Miliție agents, one Securitate lieutenant and one sublieutenant there. We did voluntary labour for the IAS, unloading trains. We had no food; we weren’t allowed to go anywhere but to the IAS... If you went anywhere else and they caught you, they took you to prison or to another village. The Miliție was checking the trains. We weren’t allowed to send or receive any letters. We took part in the construction of all the administrative buildings: the school, the store, the cooperative, the clinic. During the time we worked for the IAS, every day at 12 they gave us pea stew, and the peas had worms in it.

I lived almost my whole life in the Bărăgan. I suffered a lot, I lived through a lot. For twenty years I worked for the Experimental Centre for the Testing and Classification of Cultivars. The Centre was in Bucharest. All that’s left now is the memories! Back then I thought I wouldn’t live long enough to retire, but here I am!

Aneta Mingea (Udrea)

“I live with this pain in my soul, because I lost the village of my childhood!”

We interviewed Mrs. Udrea on the 18th of December 2015, at the AFDP Călărași headquarters.

I came back in '63 when Dropia village was already gone. You can't even tell where it had been, but I have wonderful memories from it. It was a rather isolated village, two kilometres from Drajna, in the middle of the field. They only grew cotton and wheat there.

I wish I could have gone to the village where I grew up. I would like to see the grass around the house; I would like to see the trees planted by my mother and father. The black locust trees that surrounded that large courtyard! I miss the flowers we planted in front of the house with help from our German neighbours, who loved flowers and gardening in general. They were my parents' source of seeds. I don't know how they got them, they must have received them in envelopes from their relatives in Banat, but they shared them with us. It smelled so lovely in the evening, when we watered them. Carrying the buckets of water and watering the plants wasn't difficult, to us it was a source of joy. The paths around the village were so beaten that there's more dust on the sidewalks nowadays than on those paths, that's how clean the place was. No one littered. Each house had its own platform. My father would tell me: “Go throw this at the garbage platform!” People borrowed habits from each other, because they had come from different areas. We knew each other and helped each other.

“They called us Koreans”

When we were brought here, the people in the neighbouring village weren't allowed to come close to us. They called us Koreans or Titoists. I don't know why they deported us; maybe there was more than one reason. Maybe because we were Megleno-romanians or because we lived in Jimbolia, close to the border, or because my father didn't want to sign up for “collective land management”. I'm not sure of the reasons; maybe there was more than one?!

My parents had a hard time in the Bărăgan, but they lived through all the trouble. Their hope was me; I was the one they were fighting for. It wasn't easy, of course. The Bărăgan wind blew all winter long, and when the blizzard came it was a horrible life. Now people make plans for buying firewood and coal early in autumn. My parents made the fire with thistles and maize roots. I remember my grandmother in the spring of '52, before dying, clearing the snow away to pull out some roots from the edge of the village, which she gathered up in an apron so we could make a fire at home.

Later, my mother talked about how hard it was – they put on these long aprons that covered them from waist to toe and had a kangaroo pocket, which they had to fill with cotton. The apron hung heavy, it could weigh over fifty kilos, because in the morning the cotton was moist with dew. Then they loaded it up in lorries and took it to the cotton processing factory in Ciulnița. They dug ditches, too. The ditches on either side of the road between Călărași and Slobozia were dug by deportees, by the people of Dropia.

We bought our bread from a place five kilometres from home – dark bread, and you only got it if you had coupons. At my age back then – six, seven, eight – after walking four kilometres

and a half to the Ciulnița train station to get the bread, I ate a quarter of it on the way back, since it was so far. Everything was couponed: you had sugar coupons, oil coupons, lamp gas coupons. I made my homework by the light of a gas lamp. Not a No. 10 lamp, those used up too much gas, a smaller one. I ate bread dipped in sugar water; this was our dessert, or bread with marmalade.

My clock was a brick my parents placed depending on the sun. They would tell me: "When the shade reaches the brick, it will be 12, you should come inside to eat." I learned to make fences at seven, out of sunflower stalks, so we could have a pretty enclosure around the house.

But I walked the four and a half kilometres to or from the Ciulnița train station with a light heart, I was glad when I met someone, I wasn't afraid of people. Later, when I came from Constanța, I was happy to meet someone on the way back home from the station.

Winter always brought a lot of snow, we swam in it, one foot went out and the other one went in. Sometimes the blizzard was strong and you had to stand sideways, or it would burn your cheek. There were hard winters, very hard. I lived through the winter in '54, when the snow reached the roof and my father had to dig a tunnel through the snow so we could get out onto the roof.

Back then, I missed most my parents. I had them with me for a very short while, because they left at dawn, at the first light, and came back in the evening dead tired, they had no time for me. I remember once a week my mother was allowed to stay home for half a day to do the various chores around the house, washing, and cooking – otherwise, they had to go to work each day. Not so much on Sundays. Not always. One day, I noticed she had gotten ready to do the laundry, but something came up and she didn't get around to it.

She took the wicker basket with the dirty laundry and put it aside. Wanting to help her, I set to washing it. You can imagine what kind of laundry I did at that age – I even stretched them out to dry. My mother wasn't angry with me, but she wasn't happy either. I would have liked to help her, but I was too little.

“We simply fell in love with this land, in the Bărăgan”

The People's Council, the Miliție station, the clinic and the store formed a square, more or less, and the streets were nicely arranged, perpendicular or parallel. In my child's mind, I wished electricity reached our village, I wished we could have asphalt on the streets, that's what I thought would happen, I couldn't have imagined that, after a while, the village would be razed to the ground.

After 1955, we stayed there because my father had found a job as a treasurer at the village Cooperative. After his eye surgery, he was no longer allowed to work in the fields, so he became a treasurer. When the village was demolished, he got transferred to the store in the train station at Ciulnița and never left here.

“I wouldn't erase a thing”

No, I wouldn't erase a thing. Everything remains as history in your soul. I'm not talking about these things with regret or fate... It was fate! The young should believe what we say and not think we're making up things. It may have been a lot harder than we can put into words.

When you told your grandchildren about these experiences, what did they think? When you told them that, as a child, you were deported together with your parents?

The one who was most impressed was my granddaughter. She keeps asking me: "So what was it like? Tell me some more about it." But there are a lot of people who say: "Oh come on, it wasn't that bad." There are very many who say that. One time, at the train station in Timișoara, to get a ticket I had to fill in those coupons we get, and the lady at the counter told me some really harsh things – "You have so many benefits, I have no idea why" I told her: "Don't forget I had a childhood which could hardly be called a childhood, maybe it's compensation of sorts, for how I lived." I don't know... What can I say, each sees things differently.

Teofil Lupu

The interview with Mr. Teofil Lupu took place on Sunday, the 21st of April 2011, in Mr. Lupu's home in Călărași, in the presence of and thanks to Daniela and Cornel Gheorghe, friends of Claudia-Florentina Dobre. Mr. Lupu worked as an accountant in Pelicanu. After 1958, when he got married, he moved to Călărași where he worked as a fonctionnaire at the Textile Factory.

I was born in Zastavna village, Cernăuți County, on the 28th of April 1932. My father was an inspector for the Cernăuți tax office, and my mother was a homemaker. In 1944, we fled to Turnu Severin with the tax office archives. My father was given a job, first in Vârcioroga, then in Turnu Severin. From Turnu Severin we moved to Devesel village – not Deveselu⁴⁴. That's where they took us from, on Whitsunday.

“Where are you taking us?”

They took us in 1951, on the 17th of June. It was a local holiday from the Olt region, Nedee. It was a lovely Sunday, having fun with our relatives, and the following morning the military was at our door. I was going to school in Vînjuleț, about 15 kilometres from home. It was a technical school, for agricultural mechanics. I was in the seventh grade; I stayed in the boardings school. On Pentecost day the soldiers came to our door – “no one leave the house, pack your bags!” We didn't know where we were going. We thought they were taking us to Siberia, it was a great secret.

We managed to load up the furniture in two wagons, that and a kid – that goat was all I managed to bring with me to Bărağan. They took us to the train, in Șimian. The trains were

⁴⁴ Deveselu, in Oltenia, is today a well known village due to the presence of the NATO troupes in Romania.

waiting in the station; there were piles of bread and sanitary supplies in case anyone was ill. We also had our godmother with us. The train followed unused lines, at night they stopped and people got out to relieve themselves.

One morning we got to Călărași and people came with wagons from Gambeta to pick us up. We kept asking: "Where are you taking us?" "How should we know? Maybe at the farm, but where would you live there?" We were content, we said: "Good thing we didn't get to Siberia! It's fine if there are no houses, they'll just separate the men from the women!"

They took us there and left us in the wheat. There were these mounds over 2.400 metres. Family names: Ionescu, Popescu etc. There were 47 families from Devesel village: The Mayor's office secretary, the head of the post office because he was married to a Bessarabian, those who were considered *chiaburi* because they had a still, an agronomist and his wife. All the people they had deported were considered dangerous, "enemies of the working class and of the regime". I have no idea who wrote down our names and made the lists!

"Make adobe, winter is coming!"

When we got there, we put up two wardrobes with some branches cut from the line of trees – people cut a lot of wood from there – and made ourselves a shelter. Just then it happened to rain, it hadn't rained in a very long time in the Bărăgan, and it brought us down completely. The locals said: "these people brought the rain!" "Who are they?" they were wondering. Some called us Koreans or other such names.

We lived like that for about a month, then engineers came from Bucharest to measure the land and we worked with them, driving in stakes to line up the houses – we, the older children,

took care of the markings. I was about 19. We lined up the house lots. Then we started to make adobe. We, on the 5th Street, had the deportees from Turnu Severin as our neighbours. So we, those from Devesel, who knew each other and had better morale, joined forces and formed groups of three or four families to make adobe by each well. First we dug wells, the aquifer was about five metres deep and the water was very salty, like seawater, with snails in it. They brought us water from Călărași in filthy cisterns. The only well with good water was by the train station and that's where we all got our water. It had the sweetest water, we went there with damejohns. We made adobe with straw from the farm, they had stacks there. Once the adobe bricks dried up, in batches of 100 or 200, the Miliție agents came and said: give 30 bricks for the Cooperative. We gave them the adobe but we could not build our wall. Again we made adobe bricks, again they came: give some for the school! A school was built, then the Miliție station, the Cooperative, the clinic. They gave us some beams, three doors, two windows. We thatched the roof with reed from the pond. After we built houses, they started with the cultural events, making a choir, making a theatre troupe.

We, the young people, made our own fun in Pelicanu village. There were beautiful girls, we organized balls. People came from the near-by villages to our fiestas. There were some boys in the village who could play the accordion, while another guy, Soleanu, played the saxophone. We organized amazing balls. There weren't a lot of weddings, though. No one dared to, we were lacking the basics. We didn't have a church. When the restriction was lifted, we used to go to the Radu Negru village or to Călărași for Easter mass.

Were any children born there?

Yes, but few. Many died, too.

“I’ve had enough of building houses!”

After a while, my mother started working at the farm canteen as a cook, so she wouldn’t have to go work in the fields. The mounted Miliție agent would go through the village and, if he found you at home, he would ask: “What’s wrong with you? Aren’t you going to the field?” My mother was at the canteen, my father was a nightguard at the pig farm and I worked in pest control. There was a veterinarian there, Pahomeanu, the father of the surgeon in the hospital.⁴⁵ I cleaned the place, I was a permanent employee and no one came to tell me to go work in the field. Then I was conscripted, in ’54, because I was already 20. After a bit over two years, I was done with the military. I came home and found work in Radu Negru village.

After we were released from forced residence, my parents stayed in Pelicanu, they had no land anywhere else. Those who were from Olt or Banat, they all went back home in ’55. We rebuilt a home that was closer to the train station, to stay there for good. Some people came from Timiș, from Banat, and renovated the houses for free and planted trees. Then that bad flood came, the water got inside the houses, they were flooded because the ground there was lower and there was also a stream nearby. In time, everybody left and the village disappeared. My parents bought a house in Modelu. So they built three houses, and I built the fourth one here.⁴⁶ I’ve had enough of building houses!

⁴⁵ Pahomeanu is a well known family of doctors working at the county hospital in Călărași.

⁴⁶ The interview took place in the Călărași house which Mr. Lupu had built.

Daria Gogu (Andronache)

“Since I wasn’t so little anymore, I was aware of the disaster.”

Mrs. Daria Andronache was interviewed by Valeriu Antonovici in December 2011, in her home in Bucharest. Mrs. Andronache was present for all the launches and every time our documentary was shown in Bucharest. Unfortunately, Mrs. Andronache did not live to see the book which brought together these memories of suffering, joy and regret during deportation.

My name is Andronache Daria, born Gogu, and I’m from Bessarabia. I was 17, I was in my third year at the teaching school, studying to become a primary school teacher, and I had come home for Pentecost. In the morning, around four or five, I heard someone knocking at our window – it was a boy from Bessarabia, who said: “Mr. Mitrofan, sir, the village is surrounded by soldiers and Miliția agents”. My father said: “That can’t be good! Be quiet and don’t get out into the street, they might shoot you!” For fear he might be shot, my father climbed into the attic. A Miliția agent came with two soldiers and asked for our IDs. He asked about my father, too, of course. My father didn’t budge from the attic, but I, trying to be smart, said: “I’ll give you his ID.” “Sure, sure, give us his ID!” They took my ID and my mother’s, too, and said: “Find Mitrofan Gogu, the head of the family, and be ready. In two hours you’ll be put on a train from the station in the village and you will go... we don’t know where to.”

But the leaving was postponed, so my mother had time to bake bread, and my father had time to make a pen for the chickens. We had chickens, poultry, and pigs. Banat was a very rich region, with extraordinarily fertile land.

We got into the wagon, took two of the horses – we had four, two of them were left and we took two along – and in the wagon we put a wardrobe, a bed and a tarp. The whole main street of Lenaueim village was full of wagons and a convoy of people – Bessarabians, Serbians, Germans, Hungarians. There were thieves and murderers among them. They took us all to the train station and they posted soldiers all around to guard us. We spent the night in the station and someone stole the bread my mother had baked from the trip. My father said: “They must be taking us to Siberia!”

They put us in goods wagons, something like the cattle wagons. In each there was a soldier guarding the deportees, with a bayonet rifle. If you did anything, he poked you with the bayonet. You weren’t allowed to go near the door; you had to relieve yourself in the wagon. You also ate and slept there. We children made friends with that boy, the soldier, who was from Oltenia and to whom my father said, at some point: „Come on, boy, eat with us, we won’t poison you!”; “No, thanks, I’m fine!”... He didn’t have enough food either. Eventually he accepted some of our food; he saw that we were decent people and not some criminals, as they had been told!

“Enemies of the Communist state!”

We got to the Bărăgan. There they made us disembarked. Another group of party lackeys, to call them saw, and some Miliție agents were waiting for us. The perimeter of our village was marked with a rut made by a tractor plow and each house – well, each house lot – was also marked with the plow and a stake. The street had been “drawn” by plow as well, so you could easily confuse them. We ended up on the bank of the Danube, close to today’s Giurginii Noi. Back then it was called Lunca Dunării. The summer sun was beating down

on us, it was the 22nd or 24th of June, I can't remember. The air temperature was 46 degrees, recently I heard on TV about the temperatures that were recorded in Bărăgan in those years, when we were displaced there.

The next day, my father drove two tall stakes into the ground, took two stakes from the wagon and put a tarp over them. He made a sort of tent so we could have shelter, because there was no tree, no weeds, nothing, just the stubble field. We asked around about where we could get water, we kept shouting to each other: "Hey, where do you get your water?" "From the Danube!" "Where's the Danube?" It was two kilometres from us. So my mother took the *coromâsla*, do you know what a *coromâsla* is? It's a shoulder yoke. We, the children, followed her. She lowered each of the two buckets, filled them and walked back home. The water was muddy, full of all sorts of bacteria and insects, there were little bugs dancing in our bucket. My mother passed it through five pieces of gauze or so, so we could drink it. For four years and a half we drank water from the Danube, but we didn't get enterocolitis, or meningitis, or stomach cramps, nothing at all, no disease.

First, my parents made a dugout. They lived in the dugout until late in the autumn, close to Christmas. It was thatched, because there were lots of reeds in the flood plains of the Danube. The soil they brought out from the dugout hole they kneaded with dung and straw to make adobe bricks, with which they built the house. Since our family had three members – one of my mother's sisters was with them – they were allowed to build one bedroom and one kitchen, no more. They brought them a door, windows, beams for the attic. Other than that, they made do on their own and in two months and a half they finished the house. Since Christmas was coming and it was very cold, they moved into it. They made a straw fire in the stove; they had nothing else to burn. When the house

started to get warm, wheat started to grow through the walls, because they hadn't had time to harden.

There wasn't a single rape, or murder, not a single fight or argument. At any hour, day or night, you could walk all over the village and you'd be fine.

“I was very scared and that fear stayed with me to this day!”

Two months later, I ran away from the deportee village and went to Ardeal, where my sister lived, to finish teaching school. I stayed there for a whole year, with no ID, always afraid. I graduated and got my primary school teacher diploma. Then I returned to the Bărăgan to help my parents, and I taught at the village school.

When I got back, no one asked me where I had been. I showed up at the station and told the Miliție agent “Here I am, I came to help my parents.” He said: “Why did you come back, Miss?” “What was I to do, Commander?” I was very scared and that fear stayed with me to this day, when I am 77. He told me: “You should have found someone to marry there.” “Nonsense, to get married at 18?”

I stayed there until they let us go. I lived from my salary, 400 lei a month. Step by step, we managed to raise a pig, a hen; our household was starting to grow. My father made a fence around the courtyard; he made it out of sunflower stalks. My mother planted flowers and in summer it was actually quite pretty. I also worked in the garden by the house. We planted tomatoes; my father had also planted some trees.

The school where I worked covered seven grades and had two sections, Romanian and German. I was the substitute Romanian teacher at the German section. In 1953, when Stalin

died, the headmaster called us all and said: “Comrade Stalin has died!” Well, let me tell you, I cried, although Stalin had deported me. I cried because a man had died, as for a criminal he had been and what a disaster he had caused... I didn’t think that far... We were used to singing “Stalin, Stalin, him we praise”. And Stalin did nothing but evil.

Friendships were born at the school. Believe me, even in that situation, young people still had fun. They held balls at the farm. We went there and young people came from neighbouring villages too, they were farm employees. We, those from the new village, were considered the wittiest, the handsomest, the cleanest, the smartest and even... the richest. Those who had come from Banat, the Serbians, the Germans, and the Hungarians in the village got some help from their relatives back home. Those who had the hardest life in the Bărăgan were the Bessarabians and the Bukovinans and Macedonians, because they had no one to help them.

“Oh my God, they’re letting us go!”

Four years later, they said “You’re free!” When they let us go, on the 27th of July 1955, I remember it was a lovely summer day. I kept seeing people going about in a flurry. I had visited a colleague of mine, a primary school teacher, and on my way home I asked: “What is going on in the village?” Someone said: “I think they’re letting you Bessarabians go.” “God, they’re letting us go!” My parents were at the pond, cutting wicker – my father made wicker baskets. I went to find them there and give them the news: “Listen, they’re letting us go, we can leave the village!” And my father said: “You go, we’ll stay until autumn, we

still have things to harvest!" I said: "I'm going to Ardeal. My colleagues are there, I can find a teaching job." I packed my suitcase and went to my sister in Ardeal.

I took two books with me, I was so eager to read, I've always loved literature but I had no place to borrow books from, no one would borrow any book to us, we didn't even have a newspaper to read – I only had my clothes, my diploma, my school certificate and little else. I was poor! I put it all in that cardboard suitcase! My father took me to the train station in the wagon. I got on, I changed trains in Țândărei, I got to București and then I took the regional train to Alba Iulia.

My brother-in-law was a headmaster in Alba Iulia and thanks to him I managed to find a job in a Korean children colony. They were children who had been abandoned because of the war and who had been sent to other socialist countries. 540 Korean children got to Romania. They put them in a colony close to Hațeg, in Hunedoara County. That's where I was sent, to teach in primary school. I met many colleagues from Deva. There was a group of 104 teachers – for secondary school, for primary school, for kindergarten. I spent a year there, I got married. Then I moved to Bucharest, where I've been living since. I've never liked Bucharest, but I made do.

My father also came to Ardeal; he spent a year there, and then went back to Dâlga, another deportee village. There he made himself a wonderful household with an orchard and a vineyard. He settled in Dâlga because he knew some people there, some Bessarabians from the same county as him, they had been in the apple-selling business together. They used to go to Cetatea Albă and sell their apples together.

“I have no regrets”

I'm not sorry I returned to the Bărağan to help my parents. I felt I was doing something very good, going back home with my 380 lei – the salary was 400 and taxes were 20 – and buying flour. My mother baked bread in the oven and it felt so good in winter, when she baked bread and the house warmed up. There was the smell of food, too... I have no regrets, no regrets at all. You know, sometimes I think back to the past with such nostalgia. Why with nostalgia – because I was with my parents, I was close to them and children don't feel the harshness of life so much when they have their parents by their side. Once they set out into the world, only then do they realise how hard it is. Times were very hard; my generation lived through some historic changes and many troubles.

You know, I prayed to God that Ceaușescu would become President. They would have picked one of them anyway, but Ceaușescu had given me the impression he was wiser. After the whole story with Czechoslovakia, you could feel a wind of freedom blowing in our country.

What kind of freedom?

We started to get a lot of import goods; we could take trips to other socialist countries. They only let us go if we were on the list, but they did. You could find anything in the stores. Then, gradually, everything started to disappear. I think Ceaușescu got in the Kremlin's bad grace, that's what I think, so they tightened the screw on him. And he was stubborn, he didn't give in – if he had made some concessions back then things may have been better for our country.

“I thought of the Communists as devils”

I don't feel at home anywhere, anywhere at all! I've had many homes. I had one in Muntenia – we first stopped in Muntenia when we came from Bessarabia – in Roseți, in Mircea Vodă, in Lenauheim, in Lunca Dunării, or Răchitoasa, as it was also called, in Dâlga, in Alba Iulia, in Bucharest. In other words, we were nomads. Why? Because of the regime!

I suffered a lot. I look at young people nowadays, at the nice clothes they have and all the possibilities for education they have. God, they have such wealth – why, we didn't even have clothes. When I finished school, they gave me a coupon to buy shoes for one year and one coat. That was all. I wrapped a headkerchief around my head and went to school, but it was no shame, in our deportee village there was no shame among colleagues. No! We wore the same things to the balls, because we couldn't buy anything else! Fortunately, we were young, we met up, we laughed, we told jokes.

After the regime changed, after 1990, I got a letter of proof from the Ministry of the Interior, stating that I had been a deportee. With that letter I went to the Ministry of the Interior, from there they sent me to the AFDPR, and there they put me on their list with people who would get a pension by way of reparation.

When they deported us, the land was heavy with produce and it all stayed there! My father had planted over two hectares with wheat. Such wheat! Such maize! Such rye! And it all stayed behind, the attic full of grain, of maize, of wheat, of other cereals. Nine pigs, sows and a boar. I asked for reimbursement, but no luck. The trial is still ongoing.⁴⁷

⁴⁷ The interview took place in December 2011, in Mrs. Daria Andronache's home. Sadly, Mrs. Andronache left us in the spring of 2015. We lived the joy of having her with us at the film launch on the 7th of November 2013, at the Museum of the Romanian Peasant, and in January 2015 at the debate at the SNSPA.

Domnica Malofei (Marin)

We interviewed Mrs. Domnica (Monica) Marin on Saturday, the 18th of December 2011, in Potcoava, Călărași County, in her home. She was Claudia-Florentina Dobre's Romanian teacher. If this book was co-edited by Claudia-Florentina Dobre, this is, in part, thanks to Mrs. Marin, the teacher who knew how to transmit her knowledge of Romanian to her pupil, who takes this opportunity to thank her once more.

I was born in 1946, in Bolteni village, Argeș county. My mother was an orphan and she was also born in Aș, in Boteni. My father was a refugee from Cernăuți. As far as I saw in the letters he sent to his parents in Bukovina, he only ever wrote to them in Russian, my grandmother didn't know a word of Romanian. His brother – there were seven in all – only spoke Russian, so to this day I'm not sure whether they were actual Romanians or not. My grandmother, at any rate, from what my father told me, was born in Lviv, or Lvov, as my father called it. My father met my mother in Viișoara. After the end of the war, they heard those who moved to Banat were given land, so they went there – at Jamul Mare, to be more precise.

“The road felt so, so long to me”

One night, as my parents told me, the gendarmes or the Miliția agents came, armed, woke them up and told them to be at the train station by seven, with only as much luggage as they could carry, next to a wagon with a certain number. The train was made up of cattle wagons. There was another man in their wagon, a Ukrainian friend of my father's, alone. Another family, also friends with my father, tried to escape, to not be at the station at that hour. They hid in the haystack. Their dog found them and made noise, so they were

found out. They took them away with nothing but the clothes on their backs, because it was almost time for the train to leave, and put them in the same wagon as my mother. She gave them a mattress, she looked after them, she was an extraordinary, practical woman. I'm not sure how much I could say about my father, but my mother was an extraordinary woman! She had a piglet, she took it with her; she had two goats, she took them too.

What I remember about the trip... The road felt so, so long to me! We had a barrel of water, other than that I don't know what we ate, how we managed. I do remember, though, that when we had to pass through tunnels – we must have been on Valea Jiului, I later realised – they lowered the blinds on the wagons. There were exits at either end and armed soldiers were posted at both of them, as if we were war criminals or something!

I also remember they took us to a place where there was a train station – a village by Slobozia. That village was built right by the station and I remember how they dropped us off there with our luggage, how they left us in the field. The alfalfa was so high that you couldn't even see us children in it.

It was very hard. People built hovels and took shelter in them, crammed on top of each other. They had measured out a lot for us – you're only allowed this much land, of which this much is for the house, that's where you will live. We lived in hovels for a while, but autumn was coming, it was getting cold. The rains started, and such rains, too! And people were living in those hovels. I remember my mother being so desperate during the rains, thinking she had lost the piglet; she cried, she looked all over for it, trying to think of where she could find it. Where do you think it was? It had taken shelter inside the hovel, under the bed.

There was no water. I only saw one well there, which they worked with a well pole and which had salty water, so terribly salty you couldn't drink it. Neither humans nor animals could drink it. So they brought water cisterns. We would queue up in the field to get a bucket or a canteen of water.

“Have no doubt, you won't leave this place, this is where you'll stay!”

I remember one day, one morning, a plane landed by the lake. They gathered us all there and a woman got off – I don't know who she was, I suspect she was Ana Pauker. She started to shout like a man: “Have no doubt, you won't leave this place, this is where you'll stay! Don't just sit around, build yourselves houses!”

People started to make *tule* – that's what they call adobe bricks around here; in our area they called them adobe bricks. Young and old – there were also old people there, my parents were very young though –, everyone built houses. They were forced to also build the Mayor's office, the school, the police station, the clinic. They would take people by force to put them to work at those buildings the village needed. Many ran and hid, I remember my father also used to hide so he could thatch the house. They cut the reeds for the thatching from the lake, but the wood parts, the door frames and the beams, they got from the State. So they finished the house before autumn.

We had no firewood and winter was coming. There were horribly harsh winters in the Bărăgan, I doubt I've seen such hard winters, or maybe the ones back then just felt harder to me. Do you know what we burned for heat? Vines! There were these sticks, some long, some short, cut from the vineyards during grafting, which my father brought home with a

lorry or something, I can't remember. They used to pile them up high in the courtyard and with them we cooked and warmed up the house. After they started to grow maize, we had maize stalks to burn.

True, they gave us money, I remember we had sackfuls of it, but it was worthless! Sackfuls of bills! When they took us, they gave us money. As if to say, see, we're not sending you into the world with nothing! But the money was worthless; inflation was so high that you couldn't buy anything with it. Fortunately for us, there was a farm with a vineyard there. My father was hired there as a chief, because he was specialised, he had been a winery manager in Jamul Mare. I was five or six and my father used to punch my time card for my work in the vineyard – with my little hands I had to sprinkle some powder in the drainage ditches. The canes were buried in the ground – they used to say they were putting them “in school” – and planted so a new vine would grow. It wasn't just me, all the children in the village used to work.

The water in the village was salty, so we went to the station to get water. They had a reservoir there and they brought water by train. The signalmen let us take water from there. We were small, but we carried two buckets of water each, to cook and do the laundry at home. You can imagine how hard it was. Rainwater and, in winter, melted snow sometimes saved us. Other than that, you had to make do.

“Study, that's your salvation: studying!”

Children used to learn. And they really learned! We studied as hard as we could, my mother and father used to tell us: “Get to it, study, that's your salvation: studying!” Everyone

loved to learn, no one ever repeated the year, and everyone got passing grades. I don't know how we managed, no one gave us notebooks or handbooks, and we worked during summer, as I said, to buy them. Do you know what the first books I read were? My father had a lot of books about viticulture, because he had worked at a winery in Jamul Mare. I took them and read them one by one; I knew all the cultivars, all the types of wines. Meanwhile I've forgotten some. My father used to say: "I'll make you a wine taster." I didn't grow up to be a wine taster; I don't even know the taste of the wine in my husband's barrels. We had a well-stocked bookshelf, I don't know where we had gotten the books, a lot of them were Russian, Soviet. They were good for me, in a way they shaped my character. I would read *The Young Guard* and, when I saw people in it fighting for ideals that stirred certain feelings in me. It made you want to be the same. To be a true human being, to be useful, to be strong. I was crazy about fairy tales, about folk tales. In our area there were no trees in the yards, it was only much later that my parents planted trees. You can imagine how long it took for a tree to bear fruit in that bare field. I had no place to stay, so I would lay down a rag carpet behind the house and sit there in the shade and read all day, I think that must be how I became shortsighted, because of all that reading. My father always said: "She doesn't even know what she's eating, she spends all day with her nose in a book, she doesn't even see what's on her plate!"

"Sometimes I can't sleep and then I remember it all"

That's how things were. I can't remember ever having suffered from hunger or cold, I can't remember, so I can't say I ever did. I bore it all as it came to me. I had honest, hardworking

parents. They raised three children, they struggled for us. And people got along well in our village, in Fundata, I'm telling you, they got along well. They were very united. Since there were many young people, they held parties for Christmas, for Easter, they gathered at a house; they ate and drank whatever they had managed to save up. My mother used to raise one pig each year, no matter how small, there wasn't a single year when we didn't have a piggy in the yard, particularly after we managed to build up our household a bit, after the first year or two. We children had our own room, the first one, and they had their own. They never allowed us to take part in their parties, to see what they were doing or what they were singing. We were at our table, they were at theirs. Simple people, but with a distinguished education!

After those five years, they set us free, but my parents had nowhere left to go back to. Those who still had family, relatives, friends in the places where they had come from went back there. We didn't have anyone. My mother had been an orphan, my father had come from far away, so they stayed there, in the Bărăgan, and they worked. We went to school – since our village was close to the train station, we had an easier trip to school. I went to highschool in Slobozia, and then I attended university in Bucharest.

Valeriu Sârbu

We met Mr. Valeriu Sârbu in the home of Mrs. Greta Anghelache. He was present for the preliminary discussion before the interview with Mrs. Anghelache. Later, we were invited to his home, in Pasărea village, close to Bucharest, where we took the interview below, on the 19th of January 2013. Mr. Sârbu came to Fundata in August 2012 and showed us, from his house, still under construction at the time, the lake from which the deportees had cut the reed to thatch their dugouts and houses.

Mr. Sârbu, editor and founder of the Foundation “Memoria unei deportări – Fundata, 18-19 iunie 1951” is now retired, and used to be a veterinarian in Ialomița County.

My name is Valeriu Sârbu. I was born in 1936, on the 14th of October, in Catranâc, in what is now the Făleşti *raion* in the Republic of Moldova. I spent my first seven years of life in Bessarabia, then, in March 1944, we had to take refuge in the mother-cotunry. In Romania we roamed like nomads until 1947, living in a lot of towns and villages. We were being pursued by the Soviets, who had occupied the country and wanted to return us to Bessarabia. On our refugee papers it said we were moving to Potcoava village in Olt County. That’s where they started to follow us from. That’s how they caught us and locked us up in the concentration camp in Slatina. We spent one month there (in 1945). They wanted to “convince” us that we should go back to Bessarabia. There, my father somehow managed to get out of the camp, claiming he was going to pack the bags to return to Bessarabia, and he succeeded in taking my mother along too – after all, he needed “a woman to pack things up”! The only guarantee that they would return to the camp was me, an important piece to pawn off at my nine years of age. One night, my father bribed the Romanian guard of the camp and stole me off; putting a hand over my mouth so I wouldn’t scream. That’s how we got out of that camp!

From there we fled to Broșteni, in Ialomița County. We spent one summer there. I wasn’t allowed to play outside during the day, only at night. We ate bread with dock leaf stew. It was good, others didn’t even have that! From Broșteni we ended up in Cozieni (Ilfov). We had an aunt there. All the Bessarabians looked for each other and settled in one spot. But my father didn’t like

it there, so we went to Braşov, to one of his brothers. Life there was hard and expensive. From Braşov we went back to Potcoava, where our refugee papers had placed us initially. There was another brother of my father's there. We heard about how the Groza Government gave land to new settlers. We went there, to find a better life. But it was nothing like that. In 1951, in June, the deportation operation started...

“We ended up in Fundata, which nowadays isn't *înfundată*⁴⁸ anymore”

The train trip took four days. At 15 – that's how old I was when they took us from our home – I saw a lot of tears. But the most tears I saw when they made us disembark from the train in Perieţi, by Fundata. On the train we suffered from thirst, both us and the animals. We got no help from the Red Cross, I remember that very clearly. After we got to Fundata, everyone called us Koreans. The authorities had made up the rumour to prevent any contact between us and the villagers in Perieţi, so we wouldn't tell us about our troubles.

Deportation caused a huge din: yells, crying, shouts... What little luggage we had we put in the locals' wagons. We were put together with the deportees from Jamu Mare and from Şandra, Timiş County. The latter were numerous, two whole trains, so they took up two streets, A. and B. We took up C. street in Fundata village. While we were carrying the luggage, a wheel broke off a wagon and, to prevent anyone from running off over the weedy field, they decided to “settle” the people from Jamu Mare there.

There was nothing on the field. They grew alfalfa, rape and wheat there. Here and there, a wardrobe or a wardrobe door stood up from the plants, giving shade to the ones who had been given property under the stars, with nothing but a stake on it. There was a stake on each property,

⁴⁸ Out of the way, unpaved, backwater (tr. n.).

it stood for our home, our land, its area and our future. There was a number on each stake – convicts had a number for their place of residence, just the way convicts used to wear a number.

“D.O., a sign you were tainted”

From the time we were taken to our “settlement” we had no documents. When they gave them back to us, above the photo there were two letters in a square: D.O. – Domiciliu Obligatoriu – forced residence. It was a sign you were tainted. A few days after we unloaded our things by our stakes, the Miliție agents started to come to our huts one by one and identified those who were able to work. That’s how we were put to work, me, my mother, my father and my sister – six days a week. It was physical labour, and very hard: unloading stone at the train station, carrying bricks, weeding the rice and other field work. We were given 3 lei and 50 bani a day. The hardest work was breaking river rocks to pave an alley by the military barracks.

After 1952, we started to build up our household. Until ‘53 I hadn’t seen how people kill their yearly pig. I didn’t have that image in my head anymore. After that year, we started to raise poultry and other animals.

“Marked by running and by fear”

We suffered from such terrible hunger. Since I was still growing and the physical effort was excessive for my age, it wasn’t easy at all. But when I came back home on Saturdays I had the satisfaction of being able to bring in some money. In his despair, seeing I wasn’t allowed to go to school, my father wanted to make me a tractor driver – he was desperate for me to have some skill, so I wouldn’t become a day worker and waste away. Meanwhile, they passed a law allowing

deportee children to go to evening classes. When we sat our exams, they used to shout: “The Koreans have come to the exam.” In highschool, I didn’t have a very rich vocabulary. Since I had been raised among stables, with the workers, and taught to keep my mouth shut, what kind of vocabulary could I have developed?! One day, the highschool headmaster found out where we were from – one of us had told him – and said he couldn’t keep us there anymore. He sent us to another highschool, where all the “odds and ends” went... However, there are 82 of us from Fundata who went on to higher education. I got my veterinarian diploma and my biologist diploma. My parents stayed in Fundata until 1970.

“You are Doctor Sârbu, who used to organise the Balls in Fundata”

Fundata holds a special place in my soul. That’s where I finished my childhood, my youth, my studies – when I got my doctor’s diploma I still lived in Fundata –, that’s where I developed my knowledge. I worked for fifteen years in the Ministry of Agriculture and, ten metres from the Ministry gate, I didn’t know anyone and no one knew me; while in Slobozia, after all these years, people still know me and call out: “Hello, Doctor!” One day I was coming out of a notary public office in Slobozia and I went to the cornerstore across the street to get some small change. There, a little old man told me he’d make change for me if I bought a beer. After he gave me my purchase and the money, he told me he knew me! I asked him where from and he said: “Why, aren’t you Doctor Sârbu who used to organise the balls in Fundata and call us there to play?” In our village, in Fundata, there were several communities – Swabians, Hungarians, Romanians, Gypsies – and each of them organised a traditional ball every week.

I’ve often wondered whether life made me a winner or defeated me. If in ’44 you leave home with nothing but a wagon, what can you accomplish until ’77? We weren’t dirt poor, but we

grew slowly, step by step. Several times we started again with nothing. I've accumulated many experiences and now, at 80 I can say that I am a winner!

Ana Drona (Buga)

“I’m a hero. Why a hero – I worked myself ragged...”

The interview with Mrs. Ana Buga took place in her home in Dâlga, in November 2011. Mrs. Buga is an in-law of Claudia-Florentina Dobre. The interview was conducted in the presence of Maria Dobre, Claudia’s mother, and Mrs. Buga’s son-in-law, Dorel Vasile.

We visited Mrs. Buga again in August 2013, with Mrs. Dunaienco, to take a few photos and documents which were reproduced in this book.

I was born on the 8th of September 1929, in Cucioaia, Bălți County – now Telenești County – in Bessarabia. By now, I am a Romanian through and through! In 1944, I ran from the Russians to Tatomirești, south of Craiova, near Turnu Severin. Then I moved to Bucharest and from Bucharest to Banat, where I spent about five years. After five years, they took us, in ’51, and brought us here, in the Bărăgan

“Hurry, pack your bags and put them in the wagon!”

They came into the house during the night and told me: “Hurry, pack your bags and put them in the wagon!” What bags could one woman alone pack in the wagon? I took my luggage to the train station, there they loaded us up in cattle wagons and didn’t go straight – they took the long way around and brought us in the Bărăgan all the way to Luciu-Giurgeni, beyond Țândărei. When they left us there, I looked around, I put down my luggage, left my changes of clothes there and thought of something to do: I took some soap, a block of homemade soap, and a bag in which I put a towel, so that, if I met anyone on the way, I could tell them I was going to take a bath, there was a bathing spot by the Danube. I got

out onto the road by the bridge near Luciu-Giurgeni, lorries were just coming over from Constanța, I spoke to a driver, he let me get on in the back, where there were other women, and that's how I got to Bucharest. I got off at Foișorul de Foc, went to my godmother and told her about what had happened to me. In the morning I got up and went to the Ministry, where they arrested me. A lieutenant interrogated me – I was young, wearing a flowery summer dress.

“Hello.” “Hello!” Everything was covered in red velvet, with mirrors, like a brothel, all mirrors, all velvet, so I told myself: would you look at that, a Ministry all in red, well Communists! The lieutenant said: “Do you know me, Miss?” “How am I supposed to know you, did we ever go on a date, sir? I didn’t meet you anywhere!” “Well, I know you, I’ve seen you before!” “No way, I’ve never met anyone like you!” They sent me to the Prosecutor’s Office, where they kept me for a month. They didn’t know what to do with us, there were many women like me there – I went there of my own accord, they didn’t catch me; I went just the way you came to me.

One day, they call my name. “Drona Ana.” “Yes.” “Twelve months.” When I heard that, I said: “My goodness, what for, though? I didn’t steal; I didn’t get mixed into politics.” They said: “What’s your education?” “No education at all, sir! I don’t know anything, go ahead and kill me but I don’t know anything!” “These are the old rich peasants, they say they don’t know but they know far too much!” They were mocking me.

While I was under arrest at the Prosecutor’s Office, I found a piece of wire somewhere, attached it to the toilet reservoir by the ceiling and hung my handkerchief from it to try to hang myself, thinking “why should I spend all those years in prison?” To punish me for my attempt, they put me in solitary confinement. I spent the day there and the night in the

dorm: “Why did you try to hang yourself?” “Why?!” “Because I don’t know what you locked me up for!” “For leaving your place of residence!”

They sent me to work on the Canal⁴⁹, I spent six months there. Afterwards, they sent me to Tîrgșor⁵⁰, around the time when they did that currency reform – I worked for six months in the tailoring workshop. After another six months, it was the same Ministry that let me go. They brought me to the Ministry and one guy said: “You were uglier when you went there, you’ve grown prettier!” “How about you?”, I said, “didn’t you send people there to die?” “I like to work.” Then he asked me: “Do you have money?” How was I supposed to have any money, they didn’t give me a dime, the filthy bastards. He came with a sandwich and a few apricots – me, I would have eaten the plate they came on – and he said: “I’ll give you some money.” “No,” I said, “keep them for your funeral!” I was hoping they might send me to forced labour for another six months – it was autumn, I had nowhere to go. The others may have built homes, but I, on my own, couldn’t build one, I was nineteen when they arrested me...

“I’ve lived through a lot”

At the police station, they wanted to cuff me together with a “bandit”⁵¹ and take us to Fetești. Me, I told them: “No, sir, better cuff the two of them and I’ll take them there!” I was tough, strong, I wasn’t afraid, I thought to myself that way maybe they’d give me

⁴⁹ In 1949, the communist authorities decided to build a navigation canal linking the Danube to the Black Sea across Dobruja. On the construction site, aside from labourers and soldiers, political prisoners were used for the most exhausting tasks. The high death rate of prisoners and the merciless labour conditions which determined free workers, technicians and engineers to leave the construction site did not allow the work to advance much. After Stalin’s death, the Romanian authorities decided to put an indefinite halt to the works. The Canal would be built later, in the early 1980s, thanks to the superhuman efforts of workers, technicians, engineers, common prisoners and soldiers employed on the site. Claudia-Florentina Dobre, *A Country Behind Barbed Wire. A Brief History of Communist Repression in Romania*, Fundația Culturală Memoria, București, 2015, p. 38-40.

⁵⁰ A prison for women inmates where had been incarcerated political prisoners.

⁵¹ The communist authorities called bandit the political detainees.

another six months, so I'd get out of there in summer or at least in spring. The Miliție agent took me to the train station and I found 20 bani – I thought it was 20 lei, I didn't know how the new money looked – and went to the bakery, where they had these small buns, only the money wasn't enough. I thought – if I tell them I'm hungry, they won't believe me, they'll say "look at her, so young and going around begging!" So I went out of there. That policeman bought some salami and I ate with him, there, in Fetești, in that roundabout by the station.

The train came and they took me to the deportee village. When I got there, they told me to go to the Police every day. "You know what, I don't ever want to see you again, I don't ever want to see that uniform as long as I live! Get lost; it's my own business if I run away!" I didn't run, I went to a CAP director. "Director sir, I came to see you, after I went to see some other idiots, looking for work so I could earn some bread, and they sent me to prison instead!" He laughed. He said: "Come the day after tomorrow and you can start working." I came back and they put me to work in the kitchens. I spent about four years there, cooking for 1.500 people. I didn't want to be the head cook, but the Germans in the village told me: "Go ahead, Ana, take it, we'll take responsibility, don't worry, we're the ones taking care of the records!"

I started working in the kitchens, I didn't have a choice, they could do what they wanted with us, if you were ill and you snuck under your bed to hid so they wouldn't take you to work they would still find you and take you there, ill or not ill. I spent about four years there, then I met my future husband, he had just come back from the military, he had done his military service in the Securitate. I married him and we had two children. I have two daughters – better few and smart than many and stupid!

When Stalin died, I was in the kitchen. They came to gather us all up, all the women who worked in the kitchen, to take us to sing: he had been dead for almost a year and they wouldn't announce that he had died. Me, I say: "So, if we go sing, will that bring him back to life? When that whole crowd of people finishes singing they'll want food, who will cook it, will it cook itself?" And they gave me one of those looks... I never kept my mouth shut, I never did! That director wanted to make me his daughter-in-law: "Director sir, leave me alone, you and your no-good son. I'll find myself a man who's just like me; I don't need any of yours, no." I was mean. Then he wanted me to cook for him in his house! "No! Bring your wife, bring your daughter to cook for you, 'cause I won't." He said: "Such a mean woman you are!" I've lived through a lot.

But I'm pleased because I have good children, I thank God I had good children! They behaved... When I hear about the Russians – if I had the strength, I'd destroy all of them. I have such spite for them; they've made so many people suffer! I hope at least my children will enjoy their life; my lot was more work than life.

Florica Minodora Martin (Negru)

“Deportation was the nightmare of my life!”

Claudia-Florentina Dobre met Mrs. Florica Negru in Timișoara, in the house of Mrs. Baicu Mărioara. Though she was only stopping by, when she heard we made a documentary about deportation to the Bărăgan, Mrs. Negru told us about the “nightmare of her life” as well. It all started with the question: “Where were you deported?” The answer, “In Fundata!”, was the starting point of the story. The following pages are the result of a life history never before presented in the public space. On the 28th of July 2015 we met Mrs. Negru again, in her home, where we continued the story and took photos of the photographs she had kept from the time of her deportation. Mrs. Dori Negru was a mechanical engineer, now retired, and lives in Timișoara.

During Communism, when I was asked to give an account of my life, I never mentioned that I had been deported. I wrote that I started first grade in Gaiu Mic and finished seventh grade in Timișoara, and then I attended highschool and faculty in Timișoara. Not even my work colleagues knew I had been deported.

Just before the Revolution, when they wanted to make me a Party secretary at the Institute – there was that policy for meeting a quota of woman employees in the Party – I thought it would be a good idea to tell the personnel officer of the county Party branch that I had been deported. She told me that was fine, because we had been rehabilitated, but that, indeed, it would be best if I wasn’t promoted any higher than deputy Party secretary.

“When we left home, my grandmother was crying as if we had died”

We were deported on the 18th of June 1951 from Gaiu Mic, a village by the Yugoslavian border: my paternal grandparents, my parents, my sister, who was three years younger than me, and I. I was nine at the time and I still remember vividly what I lived through back then. I remember my grandmother screaming and crying as if we had died when we went out the gate with our two wagons. I also remember my mother’s clenched hand – only when we got to the train station did she manage, with great difficulty, to calm down.

My father had learned of the deportation the previous day. He was a football player and they had had a game on Sunday. When he wanted to go with the others to celebrate the victory, a brother-in-law of the local Securitate chief in Timiș told him that they were going to be deported and that he'd better go home. My parents thought of fleeing, they could only have run away through the maize field, because the village was surrounded by the military. But my grandparents thought we should stay united, so they wouldn't be left alone.

They didn't go to sleep that evening, and my mother had us girls go to bed with our day clothes on. They thought they should at least have the clothes on their backs in case they get taken. In the morning, the soldiers came and told us we were going to be deported. We were allowed to take along only what we could fit in two wagons. We took two horses, a cow, a pig, six hens, three beds and two wardrobes. And a small bed for us girls. At the train station, we were loaded into a goods wagon, with our animals. Early in the morning, my maternal grandmother came through the maize and brought us a roasted goose for the road. My parents had also brought along a stove, on which my mother and grandmother cooked during the five days we were on the road.

The train's first stop was in Timișoara, where my father's sister came to bring us water and food. She was also the one who told us – I have no idea how she knew – that we were being deported to the Bărăgan. My father, who had already tried to find out where we were being taken, had heard that we were going to Siberia. They were reassured when they heard that. The authorities also gave us water, powder milk and some green medicine that tasted bitter.

“God came into our house!”

In the Bărăgan, they made us get off at the station in Perieți. Since it was pouring, the conductor let us sleep in the train that night. The next day we got off the train and they took us into the alfalfa field. Our family – some cousins of my father's were also with us – settled by a

well, so we could have water. But the water was bitter, you couldn't drink it. They brought us drinking water with cisterns.

We spent the first few nights under the stars. My parents put up the two wardrobes, covered with a carpet, and between them they put our little bed. We girls slept there. A few days later, they went and cut reed from the pond and built a dugout. We lived in the dugout until winter came.

At some point, they started to make adobe bricks with the clay and straw they found on the field. They took water from the lake, ran the horse through the clay to knead it and formed the bricks. They were given doors and windows and with those and the adobe bricks they had made they built their home, which they covered with thatch. I remember how around the 15th of November, when it was already cold outside, my grandmother was whitewashing the house on the inside. There was condensation, so the walls were steaming. When I went into the room where my grandmother was working, I thought it was so warm that I said: "Grandma, God's come into our house!"

Our house was supposed to have two rooms and a porch; they adapted it to include a large stove, like the ones they used to build in Banat, where we were from. Later they also built stables and a barn. That's where we lived throughout the deportation period. Then, a Bukovinan came to live in it.

I was put to work, with my father and grandfather. I worked mostly in the cotton fields, pruning and harvesting. They made carpets and even clothing with that cotton. Sometimes we got a parcel from Banat, from my mother's parents, who hadn't been deported. We lived better than those who had been brought from Bessarabia and Bukovina, who had no one.

We got very little pay for our labour so, to get some more money, my mother saved the milk from the cow, made yogurt and cream and went to sell it at the fair in Slobozia. When she came back, we girls gathered every last drop of yogurt from the bottles to drink it.

The village school, the Miliția station, the clinic and the local council were all built with voluntary labour. My hands were all bloody from passing the tiles for the school roof hand-to-hand. Our teachers were deportees themselves, except for the headmistress, who was the daughter of the headmaster of the Perieții Vechi school and whom we suspected of being a Communist. The teachers tried their best to teach us, some of them were very good, before the deportation they had even taught at the University. Some of them had been at the Canal labour camp before they had come there. The things I learned there helped me for the rest of my life; even now I can help my granddaughter do her homework in math.

We even had school festivities there – for the first one, a colleague wanted to recite a poem and chose “Noi vrem pământ”.⁵² Everyone started to cry, there was such grief!

When I didn’t go to school, I took the cow out by the road to graze. My parents were afraid to let me, because cars passed by, but I liked it. One day the cow stepped on my leg, but she felt it and didn’t put all her weight on it. She loved me a lot, and I loved her too. We took her with us to Gaiu Mic after we were released.

My parents were very hardworking. They were planting saplings in the area and they allowed my parents to grow maize among the trees. That maize was so good you couldn’t see my father in it even if he was on the horse. It yielded three large cobs for each stalk. When they released us, we went back to Banat with three train wagons, of which two were full of maize. My father sold that maize and with the money we built a house in Timișoara.

⁵² “We Want Land”, a poem by prominent Romanian author George Coșbuc about the oppression of Romanian peasants by landowners in the early 20th century (tr.n.).

They didn't release us in the first wave, so we stayed in Bărăgan until March 1956. When they let us go, my grandparents went back to Gaiu Mic and we stayed in Timișoara, with my father's sister. My grandparents weren't given their house back; it had become the local headquarters of the Agricultural Production Cooperative (the CAP). They had to live with my maternal grandparents for a year. When they had been deported, an inventory had been made of all the goods they had left behind, but when we went back they told us the report was missing, that no one knows anything about it. We couldn't retrieve anything of my parents' pig farm, nor of the other animals, poultry and so on. They had been deported because they had been considered "chiaburi", rich peasants, since they had 27 hectares of land, farming equipment and a pig farm.

We stayed in Timișoara, where my father bought land and we built a house. My father started working as a night guard so he could work on the house during the day. He and my mother were like labourers for the builders. It was with hard work that they built the house in the Bărăgan; it was with hard work that they built the one in Timișoara, and it was with hard work that they tried to give my sister and I a better life. My father was never on holiday, he worked all his life.

Silvia Mudrei (Moldoveanu)

*“When the Bărăgan you leave
At least a thought I hope you give
To the one who wrote these lines
Putting memories in rhymes.”*

Mrs. Silvia Moldoveanu wrote these memoirs in Romanian and distributed them among her friends. She personally gave us (and later e-mailed us) the short manuscript we reproduce below. Mrs. Moldoveanu is retired and lives in Braşov.

One step of our family's life ended well, but the plight is not yet over. I, Silvia, the little girl with an injured leg, managed to get rid of the cast and, thanks to the treatment prescribed by Doctor Funcki in Oraviţa (sunbathing and salt baths) I don't limp. After the departure of the commission for the return of the refugees, we returned to Oraviţa, at 101 Vasile Alecsandri Street, where we lived until 1951 in rented rooms in the house of the Ghebel family.

We were lucky enough to have good neighbours; we fit into the local lifestyle, particularly since there are many similarities between Bukovina and Banat. Several ethnicities live together in both regions.

My father, being a good tailor, talented and honest, who had apprenticed in the workshop of one of the most renowned tailors in Cernăuţi, was appreciated by his clients. My mother, too, with her hard work and friendly manner, managed to solve many difficult problems. The fact that they knew German also helped them a lot.

I, Silvia, and my younger sister Lucia went to kindergarten, with all the joys of that age. We attended there the primary school.

I had a remarkable primary school teacher, Mr. Platon Armanca, whose kind face is still vivid in my memory. He loved me and praised me for my earnestness and for the love of knowledge I had inherited from my parents. My sister also started school, in the classroom of a teacher who loved her profession.

Our family raised us to love God. Most often, prayer was our only support, and God – our only hope and our only aid. Throughout my life I felt the presence of divine grace and of my guardian angel close to me.

I was baptised into the Greek Catholic Church. In Oravița we were fortunate enough to live next to the Greek Catholic church, where I had my catechesis, my first Holy Communion, and where we took part in church life with all its beautiful spiritual events, mostly connected to the holidays in the religious calendar. We continued to go to that church even after the regrettable decree of the 1st of December 1948.

I always remember with great fondness and pleasure that period in my childhood. Despite the hardships, our parents found ways to create countless moments of joy “out of nothing”.

But the dark clouds are drawing near again.

It was the 17th of June 1951, the Holy Pentecost. Full of joy, in our Sunday clothes, we were coming back from the festivity at the end of the school year. I had finished third grade, and my sister had finished first grade. We had both gotten first prize. From the opposite direction, a lot of empty lorries were coming down the road. Why are they here? We found out the next night, when around two a.m. we heard a knocking at the door and an imperative “open up!”

Just woken up, scared, my parents opened the door. Two soldiers and an officer came in saying: “In the name of the law, you are not to leave your place of residence and to pack up what is strictly necessary, in preparation for your displacement to another region, with your children!” One soldier stayed behind to keep an eye on us.

What to do first? What is “strictly necessary”? My father made sure to announce all his clients, so they could get their materials back, since he could no longer fill their orders. My mother, worried and terrified, was thinking about how difficult it would be to pack our bags. She was so nervous that she had to go to the toilet, where she was accompanied by the soldier, who waited by the door with his rifle. We children didn’t understand much of what was happening.

We were taken to the train station in lorries and horse-drawn wagons, then we were “loaded up” into goods wagons. After a long trip, guarded by soldiers, in almost unbearable conditions, we reached the Călărași station, from which, with more wagons, we were taken and “thrown” into a field of wheat and cotton.

With no roof over our heads, with no water, we were continually guarded by soldiers and not allowed to leave a strictly indicated perimeter around Roseți village. My parents were desperate – there were rumours they were going to be taken away from their children and, probably, killed.

We were brought water in cisterns and bread in horse-drawn wagons. The water was warm and insufficient, and the bread was dark and hardened. We queued up to get both. After a while, people dug wells in a few places. The water that sprang from the ground tasted bad. There was one acceptable spring, farther away.

The Bărăgan sun was hard to bear. My mother had terrible headaches. In the first days, my parents improvised a sort of shack from the furniture and some tar paper. We had one bed, placed in front of a wardrobe with the doors open. My eight-year old sister slept inside the wardrobe, and I, who was ten, slept with my parents in the bed. Naturally, in those conditions, there was no question of using pyjamas.

In the next stage, we managed to build ourselves a dugout covered with straw. The mice passed along the walls, unconcerned, holding ears of wheat in their mouths. It was a bit better. We had shade, we had a roof, we could take shelter from the wind, and my father could unpack his sewing machine.

By autumn, we had to build a house. We had to choose a construction method out of two possibilities: adobe or rammed earth. We chose the second. My father joined forces with three neighbours.

The house plan was the same for everyone: one room, one kitchen and a small porch outside, for the core family, or two rooms and one kitchen for those who also had the grandparents with them. The four allies used the wooden frame in turns, so that it got to each “house” every four days. Meanwhile, the construction had time to dry out. Every family had a hole in which we kneaded the earth with water and straw, with our

feet, one day before our turn came. On the day we got the frame, we filled it with the mixture, then beat it with a ramming pole and leave it like that until the next day, when the frame was taken away to be used for the next house.

Bit by bit, the walls were growing. We were given some wood for the roof beams and for the standard windows and doors. We were going to get our own material to thatch the houses. Some families got the reed by sending the men of the family to cut it from the banks of the Danube. Others bought it. My father did sowing and mending for our neighbours in exchange for the reed for the roof.

With the help of our great Lord, in whom we put all our hope, we managed to have a little house, a modest shelter from the wind which always blows hard in the Bărăgan. It couldn't offer us any heat. The floor was earth mixed with dung. We only made the fire in the kitchen, where we burnt maizecobs, cotton stalks, dried dung, maize and sunflower stalks, but most of all thistle, the famous Bărăgan thistles, which the wind tumbled over the field, while we ran to catch them. In the winter, the walls, covered in frost, glittered in the light of the petrol lamp. To get ready for bed, we put on warm clothes, fur hats and wool socks and ran to the bed, where we covered ourselves with the duvet and with a blanket made of sheepskins.

By autumn, they also built a school for pupils from first to seventh grade. We also had a village store. That's how Olaru village was called. The settlements which were built like that were called "new villages".

We had remarkable teachers, both in primary and in secondary school, deportees like us, many of whom had been highschool teachers. They taught us with skill, pleasure, dedication and a lot of love. They tried hard to also organise festivities, so we wouldn't be robbed of the joys of childhood. With help and competent guidance from them we managed to even stage plays. One of them was „Sânziana și Pepelea" by Vasile Alecsandri. I was given the role of the emperor, Papură Vodă, with which I wasn't very happy. As it happened in many such situations, with the help of my father I managed to have a unique suit, adequate for

the part. This encouraged me, so I started to see the role in a different light and enjoyed playing it. The play was a success.

However, in inter-school contests, though we were visibly better than others, our school and its pupils never received the prizes they deserved. Still, at the end of every school year we were given a few books as a modest prize.

Despite lacking material means, our childhood had many happy moments. We were happy when the new chicks hatched, when our goat Florica gave birth, when we managed to go to bed with our kitten, Murec, without our parents scolding us, when our rooster, Smărănduc, was spared the knife.

We celebrated our birthdays with colleagues and friends, we improvised clothes with all sorts of replacements, we went around singing Christmas carols. We even made a Christmas "tree". The tree was improvised from cotton stalks wrapped in green crêpe paper. The ornaments were walnuts, sugar cubes and candy wrapped in pieces of tinfoil which had somehow found its way into our luggage, glazed paper chains, stubs of old candles etc.

We were happy in winter, when we managed to go to school through the huge snow banks built up by the blizzards, even though classes were suspended; we were happy in summer, when after the rain we splashed around barefooted in the puddles and the mud, or when we managed to get to Călărași on foot, tired and dusty, after a trip of about twelve kilometres.

There, in the Bărăgan, true friendships were forged, without hidden interests, and they survive to this day in our souls, although fate parted us.

During the summer holidays we had to work to earn the little money we needed for our day-to-day life. We used to leave on Monday, with our mother, on foot or with a wagon if anyone was willing to drive us there, to the lots that were ready for harvesting their various produce. These lots, called sections (Section I, Section II) belonged to the local farms. We worked all week and returned home on Saturday. If the section

was closer to home, we came back every day. We slept in common dorms, in makeshift beds, and ate at the canteen.

We picked cotton. Every day, the quantity we had harvested was weighed. I picked tomatoes, cabbage, peas, okra, cucumbers, with which we also staved hunger over the day. We spent the whole day under the burning sun, in the wind. We couldn't find any shade or shelter.

In the new villages we were isolated, separated from the world. Our radios had been confiscated and we never got them back, though we had been promised they would be returned to us. I don't remember ever seeing newspapers or magazines there. From time to time, the cinema caravan stopped in Olaru. I remember the film "Brigada lui Ionuț", which impressed me at that age.

We did our shopping (bread, marmalade, halva, matches etc.) at the village store. After a while we were allowed to leave the perimeter and go to the neighbouring villages, where we also found other goods. Sometimes we even managed to get to Călărași, after a ten-fifteen-kilometre walk in the sun, through the thistles and, most of all, in the dust.

I remember an uncle from Bucharest visited us with his wife. After the visit, because of the rudimentary transportation in the Bărăgan, my uncle's suit had to be cleaned.

My father, with his talent and patience, managed, with my mother's help, to make sure that, for the holidays, me and my sister always had something "new", even if it was made of cheap or old materials, most often restored. My mother often borrowed money to buy what we needed, and my father, with needle and thread, managed to pay off the debts. Thus, often we wore shoes that were one size too large, so we could fit into them for longer, and my sister usually wore the clothes and shoes that I had grown out of. My father didn't make much money, he was often paid in produce, but he was appreciated for the skill, politeness and kindness that defined his character. I remember that, in 1952, when there was the currency reform, he made a full men's suit for five "new lei".

For food we raised chickens and a goat, and on the lot we had been given (about 2.400 square metres) we grew the vegetables we couldn't do without.

We, the deportees, weren't allowed to sit the highschool entrance exams, even if we had excellent grades. After Stalin's death, some of the restrictions were lifted. We were lucky in that sense, because my parents enrolled me in first grade when I was only seven.

I finished seventh grade in 1955, just when we, the inhabitants of the new villages, were allowed to go to highschool. If I had finished secondary school a few years earlier, I probably would have chosen to learn a craft.

I am convinced, however, that we were under the protection of our great Lord, He who knows how to arrange everything for the best.

Back then, highschools were called "școală medie". I sat the entrance exam for "Școala Medie de Fete", a girls-only highschool in Călărași, and was admitted with a good average. I became an eight-grade pupil. I only went to that school for a few months, as a boarder:

"Sad are oysters caught for pearls

Thrown out of their waters,

But much sadder are the girls

Living here as boarders",

we colleagues used to recite.

I was used to the harsh living conditions, so the joy of success overcame everything else.

During the second half of 1955, most of the deportees managed to go to various other places throughout the country, where they had homes, relatives or friends. It was painful to part with my neighbours, school colleagues and friends. Promises were made to keep in contact, but distance and all sorts of troubles weakened the connection.

I kept a few memories, among which a small album we made ourselves, from which I quote a few lines written by colleagues and friends:

"My pen writes, my mouth dictates,

My eye cries and tears it sheds."

"Today we are together

Tomorrow we will part

Who knows how far asunder

We will be thrown apart".

"When the Bărăgan you leave

At least a thought I hope you give

To the one who wrote these lines

Putting memories in rhymes."

"Wherever you may go

Wherever you may leave

Please keep me in your thoughts

And never forget me".

After most villagers left Olaru, it fell into ruin and eventually disappeared.

In 1978, while we were at the seaside, we met a family from Roseți village and one day we went with them to see what was left of the "new village". People said there was still a well and a few stones from the makeshift cemetery. Unfortunately, the tall maize didn't allow us to see anything, so all we got was a thick layer of very fine dust all over our car.

From the pe Bărăgan we went to Alba Iulia, where my mother had a sister, Chiriac Olga, who was kind enough to take us in. We and her daughter, Gocea Valerica, shared the house in Bărăbanț (which is now a neighbourhood in Alba Iulia) which belonged to an uncle, Gocea Virgil, who lived in Alba Iulia.

I managed to get a transfer to the “Horea, Cloșca și Crișan” highschool in Alba Iulia. My cousin, Gocea Ion, Valerica’s husband, who was a member of the military brass band in Alba Iulia walked me to my first day of school in my new highschool, with great joy and pride. The garrison he was with was close to the school. Since the distance from the highschool to my home was hard to cover every day, I ended up in boarding school again. I got good results and I was given a scholarship.

There was a curtain of silence hanging over me. I had no former colleagues, I didn’t tell stories about my past, I couldn’t compare myself with my colleagues. The hardships and the necessary discretion marked my adolescence and, indirectly, my entire life.

“Oh, those... a bunch of refugees!” I heard recently, in a discussion, from people who didn’t know I was one of those refugees.

Most people talk of their childhood home with nostalgia and love, as of the place where they feel “at home”. For me, the meaning of this notion is hard to define.

I was born in 1941 in Cernăuți, where I lived with my parents until 1944, when we became refugees. We lived in Oravița until 1951, when we were deported to the Bărăgan. We were under forced residence in the “new village” Olaru until 1955, when we moved to Alba Iulia. I went to highschool in Alba Iulia, between 1955 and 1959, to University in Cluj, between 1959 and 1964, and since 1964 I’ve been living in Brașov, where the State sent me to work after I finished faculty.

I love all the places where life’s paths took me and I wonder, without finding an answer, “where my roots are”. Probably in Brașov, where I live now and where I have founded a family.

The Memory of Communist Repression and the Bărağan Deportation

Life during communism was ruled by a “regime of historicity”,⁵³ which one might call “futurism”, a progress-oriented regime which considered controlling the representation of the past a way to ensure domination of the present and even the future. The communist experience prevented the appearance of differing memories in the public space, promoting memory-history, which excluded all other possible narrations on the past. During the communist period, having a memory which differed from the official version meant insubordination to the system, which could have dire consequences. In fact, Communism left little room to communicative memory, by excessively controlling people’s private lives, among other ways.

After the fall of Communism, individual memory, unshackled from the prison of official versions of communist history, invaded the public space. Hundreds of memoirs of the oppressed were published in the ’90s. Some were waiting in desk drawers, others were written at the impulse of freedom and out of a need to leave behind a testimony about people, places, and deeds.

A moral duty to those who died because of repression, coupled with a desire to remove unjust blame and to right wrongs, determines former victims of communism to narrate what happened to them during Communism, the experiences of those who did not fit into the official paradigm and even the experiences of those who did, but who had randomly been

⁵³ I am using the concept of historicity regime in the sense given to it by François Hartog. A regime of historicity is a specialised expression concerning the experience of time which shapes our vision of its reflection into our living and our articulation of it. François Hartog, “Temps et histoire. Comment écrire l’histoire de France?”, in *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, no. 6, November-December 1995, p. 1220.

labelled as “enemies” because the system permanently needed enemies to legitimise its repressive existence.

Written memoirs and oral testimonies form a paradigm of denunciation of the crimes of the communist regime and of celebrating the memory of the oppressed, as well as the memory of an age of normalcy, i.e. the interwar period. This process was circumscribed by an anti-communist memorial regime which promoted the memory of repression as a way of representing Communism. The role of this memory was to denounce Communism as an oppressive, illegitimate regime which was imposed from the outside, supporting the anti-communist ideology, mythicising the interwar period and legitimising and/or delegitimising certain ideologies, persons and historical actions.

The Memory of Communism in Romania

In the first postcommunist decade, the communist past was a major stake in Romanian politics and public life. After the fall of Ceausescu’s regime and the bloody events of December 1989, the power was seized by neo-communists, second-rank economic, social, and political elites created by the communist system.

Legitimized by the May 1990 general elections, the neo-communists managed to stay in power until 1996. Their public discourse promoted a complete break with communism by condemning Ceausescu and his wife to death, outlawing the Communist Party, and dismantling all the former regime’s symbols. Converted to capitalism, the neo-communists were adamant about forgetting the recent past. The material traces of the communist years were destroyed, reused, and/or reinterpreted. The communist leaders’ mausoleum was proposed for demolition by the neo-communist themselves. Even the opening of the archives of the Romanian political police (the notorious *Securitate*) was instrumentalized by neo-communists. The purging of the secret

police's archives of those files pertaining to the neo-communists (perpetrated during the first months of postcommunism), together with the fabrication of false *Securitate*-collaborator files to discredit political opponents, created the impression that a great number of Romanians had been informants of the political police. Moreover, many of the self-styled anticommunists were discovered to have been informants and collaborators of *Securitate*. None of the pre-eminent neo-communist leaders was found guilty of collaboration with the former political police.

In the first postcommunist decade, lustration was not an option in Romania even if the civil society made demands in this regard as early as March 1990. The "Proclamation of Timisoara" asked for drastic restrictions of the right to run for public office in the case of members of the former *nomenklatura*, the political police, the communist-era police (*Militia*), and the national army. It was only two decades later, in 2010, that the lower chamber of the Romanian Parliament voted in favour of this measure. Subsequently adopted by the upper chamber as well, the law was nevertheless struck down as unconstitutional by the Constitutional Court. In 2012, a different lustration law was adopted by the Romanian Parliament only to meet with the same fate from the Constitutional Court.

At the same time, the intellectuals from the political right (the self-styled "democrats" or "anticommunists") denounced communism as a foreign regime imposed by the Soviet Union on the Romanian nation after the allied powers "betrayed" Romania during the peace negotiations at the end of the Second World War. This discourse emphasizes the uniqueness of Romanian communism by pointing to the brutality of repression and the chilling efficiency of the political police.

These two ideas, the overwhelming communist repression and the genuine anticommunist resistance, elaborated by the "democratic" elite, eventually became the official discourse concerning the communist regime. Challenged in the beginning by the neo-communists, this

perspective became consensual among public actors. This public consensus led eventually to the condemnation of the communist regime, in December 2006⁵⁴.

The public anticommunist discourse has never enjoyed the same consensus among ordinary people. Periodic surveys revealed that around fifty percent of Romanians have a rather good image of communism⁵⁵: a kind of nostalgia for a more secure, egalitarian, and organized past in contrast to the uncertain, disorganized and inequitable present.

The Memory of Bărağan Deportation: Our Research Experience

Like any testimony, those of former deportees raise the issue of how we relate to the past both on an individual and on a collective and national level. Memory vectors, as well as their limits and shape, are imposed by the „credibility regimes” functioning in the society at a given historical moment.⁵⁶ Memorial regimes also have a decisive contribution to establishing the role of the testimonies of former deportees.

The memorial rhetoric of the former deportees is part of the paradigm denouncing Communism. Since they are less marked by exemplarity, a hallmark of the memories and particularly of the life histories of former political prisoners,⁵⁷ the testimonies of those who were deported to the Bărağan plain also reveal other aspects of recalling the recent past, such as

⁵⁴ In April 2006 President Traian Basescu, who had been brought to power by a centre-right coalition, decreed the creation of a commission intended to study the communist crimes in Romania. After six months, the commission presented its report in more than 600 pages. The Report presented communism as a repressive regime which persecuted Romanians and destroyed the country traditions, laws and former elite.

⁵⁵ The 2006 Open Society Foundation survey shows that twelve percent of the population found communism a good idea that had been well applied while forty-one percent considered that communism was a good idea but had been put in practice in a wrong way. Open Society Foundation, “The Actual Perception of Communism,” <http://www.osf.ro>, last visited, December 2012. A 2011 survey by the Institute for the Investigation of Communist Crimes and the Memory of the Romanian Exile (IICCMER) shows that forty-three percent of respondents considered communism a good idea but wrongly applied, while eighteen percent viewed it as a well applied good idea. IICCMER and CSOP, “Atitudinii si opinii despre regimul communist din Romania. Sondaj de opinie publica” (Attitudes and Opinions about Communist Regime in Romania: Public Survey), 23 May 2011, <http://www.iiccr.ro/>, last visited, February 2013.

⁵⁶ Claude Burgelin, “Le temps des témoins”, in *Le témoignage*, Cahiers de Villa Gillet, no. 3, November 1995, p. 80.

⁵⁷ These conclusions resulted from my research on the memory of Communism from the perspective of former political prisoners, which led to the presentation of my doctorate thesis at the Université Laval in Quebec, in 2007. The results of the research were later published under the title *Vies menottées, paroles libérées. Témoignages des anciennes persécutées politiques roumaines*, Editions universitaires européennes, Saarbrücken, 2010.

nostalgia for a personal past perceived to have been happy, though marked by persecutions.

Retelling/remembering past events and personal experiences is always done from the perspective of the present. The past is updated and interpreted based on what Maurice Halbwachs called “the social frameworks of memory”.⁵⁸ These frameworks of memory and history are shaped by the enounced and disseminated (*shared*, as the hyper-connected youth of our times would say) interpretations of the groups to which the various individuals belong to, of the school, the Church and other public institutions and, nowadays, increasingly (or even exclusively) by the media.

Our research covers both the evolution of post-communist “memory regimes” concerning the communist regime, whose marks appear throughout the memorial discourse of the former deportees, and their personal interpretations. Beyond these considerations, our research documents a drama in Romania’s recent history, which must not be ignored and forgotten, lest it should repeat itself – maybe not in the same shape, but certainly with the same effects.

The ladies and gentlemen we interviewed experienced deportation during their childhood or adolescence. That is why they often do not see the experience as tragic, but rather as character-building, as something which helped them overcome all the other obstacles in their lives. At times, nostalgia for one’s childhood home and garden or for the world of innocence and ignorance of evil also slips into the narration.

⁵⁸ The social realms of memory, (les cadres sociaux de la mémoire) are mental, informal and normative frameworks which give identity coherence to individuals and groups. Halbwachs stated that individual memory can not function without the ideas and words that the individual borrows from his/her social environment. Maurice Halbwachs, *Les cadres sociaux de la mémoire*, Paris, Albin Michel, 1994.

Our research on the deportations of 1951 highlights two parallel witness rhetorics, which do, however, intersect at times, on both deportation and the communist period. On the one hand, we have “formal” narrations which define deportation as a stage of repression, and in which the discourse on the phenomenon is part of the paradigm denouncing the crimes of Communism; on the other hand, we have life stories with a nostalgic tone, whose narration is made up of benchmarks defining success in life despite the difficulties encountered and successfully overcome.

The explanation for this type of rhetoric is found in the typology of the autobiographic discourse, marked, particularly for those with a high level of culture and education, by a red thread meant to give life a retrospective meaning (which may be formative, or redemptive at times) in the social frameworks of post-communist memory, which incriminate Communism by declaring it “criminal and illegitimate”; in the model provided by the numerous published memoirs and works on Communism and repression; in the example of the memory of the Holocaust, which imposed in the European public space a form of memory and identity based on the idea of suffering; in the relation with the two researchers, namely a grandparent – grandchild relation (as researchers were associated, due to their age, with the grandchildren of the witnesses, who in turn take up the role of grandparents wishing to pass on a certain type of experience, but also to educate), whose role is both moralising and educative; in the desire to leave behind a testimony of a lost world; and in the aspiration for the recognition and conveyance of an experience which differs from that of the absolute majority of the past and present Romanian population.

Our approach during this research aimed not only to limit our interventions during recording (which is also noticeable in the fragments published here) and during the making of the documentary, but also to consciously abstain from a detailed interpretation of the life stories. Indeed, we also did not set out to corroborate the information provided by the witnesses with that present in documents from those times! We wanted to record the recollections of life experiences, reminiscences stirred by our scientific interest, which are part of a collective memory of deportation bearing the mark of an anti-communist “memorial regime” which, paradoxically, condemns Communism as being “illegitimate and criminal”, but does not recognise the value of witnesses who testify on the criminal aspects of this regime.

To us researchers, the life stories collected by us are, at the same time, life lessons. Lessons on how obstacles can be overcome, how a space of intimacy can be created even when one’s personal life is forced to become public, on how one can preserve one’s dignity in undignified conditions, on suffering and on surmounting it, on solidarity and humaneness, on oblivion and recall. While we assumed this formative aspect, we did, however, attempt to keep the critical distance necessary for understanding the memorial rhetoric of former deportees. On the other hand, we also took up the mission to pass this discourse onto others and give it the scientific dimension which will grant it a place in the historiography of communist problematics.

Claudia-Florentina Dobre